

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 828

1. OŽUJKA 2019. CIJENA 50 DINARA

**Premundureni dani
u Golubincima**

5

UGS *Nezavisnost* i *NIN* održali tribinu

**Ako nema pravde,
nema ni mira**

8

U Lemešu i hrvatski jezik u službenoj uporabi

**Sljedeći korak
praktična provedba**

12

Drago Orčić, biznis konzultant, edukator i trener

**Svatko može
pokrenuti svoj biznis**

19

Promocija u Subotici

**Autorski udžbenici
iz stručnih izvora
zajednice**

24

Situacija u Šidu

**Posla ima,
ali nema radnika**

43

Medalja Lajosa Vermesa

**Štefaneku
četvrto priznanje**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (zamjenik predsjednika/ce),

Martin Bačić, Antun Borovac, Josip Dumendžić,

Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinatore dopisne službe)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivana Petrekanić Sić

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Srbijanska utjeha

»**A**ko nema pravde, nema ni mira«, poručili su sudionici tribine o socijalnoj pravdi koju smo najavili u prošlom broju. Sudionici tribine istaknuli su, među ostalim, da je odnos zarada onih koji primaju najveće i najmanje plaće 1 prema 9,7, što je najveća socijalna nejednakost u Europi. Tu se možda krije odgovor na ono pitanje kako to da je prosječna plaća, kako kaže predsjednik države, oko 465 eura, dok većina uposlenih radi za puno manje od toga. Ali, i dalje ostaje pitanje kako to da je ova tema, koja se tiče svakoga od nas, na marginama interesa najgledanijih, najslušanijih, najčitanijih... Pa možda upravo zato da se oni s najnižim plaćama, »utješe« i ne razmišljaju mnogo. I da se ne bune mnogo. Bolje da odu. S ove tribine su upućene kritike i aktualnoj vlasti koja se hvali svojim uspjesima, npr. u zapošljavanju, ali i oporbi koja također ne posvećuje dovoljnu pažnju društvenoj nejednakosti.

Možda ovoj temi i mi ne posvećujemo dovoljno pažnje, preokupirani temama vezanim uz ostvarivanje nacionalno-manjinskih prava, očuvanje nacionalnog identiteta, hrvatsko-srpske odnose i slično. Svakako bi bila zanimljiva tema, zasnovana na realnim podacima (i istraživanjima) kakav je socijalno-ekonomski položaj nacionalnih manjina u Srbiji. Čini mi se da i takvih istraživanja nedostaje u Srbiji kao i tematiziranja ovog pitanja u medijima.

S druge strane, izvješća o otvaranju novih tvornica i upošljavanja na stotine radnika (kojih je sve manje i manje) ne manjka. Ali su zato zapostavljene u medijima i teme o malim i srednjim domaćim poduzetnicima. Kao da su oni manje vrijedni u odnosu na privilegirane »strane investitore«. Tako u ovom broju dopisnica iz Srijema piše kako poduzetnici u Šidu imaju sve većih problema da pronađu radnike te kažu da bez dobrih subvencija ni oni ne mogu zapošljavati radnike iako imaju za njima potrebu. Posla ima, ali radnika nema, to jest ako ih i ima ne žele raditi za male plaće. I tako, praznih kuća je sve više i više.

O poduzetništvu u ovome broju za naš tjednik govori **Drago Orčić** koji je svoj biznis pokrenuo još 1991. godine, a danas savjetuje one koji se odluče na taj korak i krenu u poduzetničke vode. On tvrdi da svatko može pokrenuti svoj biznis, ali i ističe kako i danas, nakon trideset godina od nestanka »realsocijalizma«, i dalje postoje različite predrasude o poduzetnicima i poduzetništvu. Drugim riječima, tvrdi Orčić, ne treba za sve nedaće tražiti krivca u državi, već se treba pouzdati u vlastitu kreativnost i poduzimljivost i uhvatiti se u koštac s izazovima. I tvrdi, i u Srbiji se poštenim radom i trudom mogu razviti uspješni biznisi.

Sigurno da mogu, samo je pitanje jesu li to tek izuzeci i je li dovoljno učinjeno od države da i poduzetnici zapošljavaju, a ne samo »strani investitori«, to jest da i jedni i drugi posluju i razvijaju se po istim – tržišnim – pravilima igre. Kako ovih dana govore poznati ekonomisti podaci govore da dosadašnja strategija reindustrijalizacije i nije polučila tako fantastične rezultate kako ih se želi prikazati. Možda ju treba mijenjati.

J. D.

Uršal: Korisni sastanci u pedagoškim zavodima

Predsjednica Odbora za obrazovanje HNV-a **Margareta Uršal** susrela se prošloga tjedna s ravnateljem Pedagoškog zavoda Vojvodine **Jánosom Puskásem** i njegovim suradnicima. Teme sastanka bile su organizacija V. međunarodne znanstvene konferencije *Interkulturalnost u obrazovanju 2019.*, seminar o primjeni informacijsko-komunikacijskih tehnologija u nastavi, odobravanje udžbenika i drugo.

Istoga dana predsjednica Odbora za obrazovanje nazočila je sastanku u Zavodu za unaprjeđivanje obrazovanja i odgoja u Beogradu gdje su predstavnici osam nacionalnih manjina imali kratku obuku za pisanje programa nastave i učenja za drugi razred gimnazije. Definirani su također rokovi za izradu ovog programa kao i za programe za treći i sedmi razred osnovnih škola.

»Bio je to vrlo koristan sastanak s mnoštvom informacija o tokovima i procesima unutar obrazovnog sustava obrazovanja Republike Srbije«, ističe predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal**.

(HNV)

ZKVH i Hrvatska riječ na novosadskom Sajmu knjiga

Međunarodni sajam knjiga u Novom Sadu bit će održan od 5. do 11. ožujka na Novosadskom sajmu. I na ovogodišnjem sajmu svoja izdanja predstaviti će nakladnici iz zajednice vojvođanskih Hrvata, a u organizaciji dvaju resornih pokrajinskih Tajništava.

Zajedničko predstavljanje manjinskih zavoda za kulturu, pa tako i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, bit će održano u četvrtak, 7. ožujka, na središnjoj sajamskoj bini u 12.30 sati.

Predstavljanje NIU *Hrvatska riječ* i ZKVH-a bit će održano u petak, 8. ožujka, na središnjoj sajamskoj bini od 15 sati. Ovom prilikom bit će riječi o novom broju književnoga časopisa *Nova riječ* koji se objavljuje u sunakladi ove dvije ustanove, uz poseban naglasak na tematu posvećenom mladim pjesničkim glasovima. Također, bit će riječi i o knjizi pjesama *Slike iz beskraj* **Vedrana Horvackog**.

Tijekom sajma, na štandu resornog Pokrajinskog tajništva bit će izložene novije knjige i periodične publikacije koje su objavili hrvatski nakladnici iz Vojvodine.

Ulaz na Sajam knjiga je besplatan, a radno vrijeme je od 10 do 19 sati. Uz Sajam knjiga, istodobno se održava i Izložba umjetnosti *Art expo* (u okviru koje će biti priređena i izložba manjinskih zavoda *Slikom zajedno*), te Sajam obrazovanja *Putokazi*.

Prijam za suradnike *Nove riječi*

Upovodu izlaska novoga broja časopisa za književnost i umjetnost *Nova riječ* (dvobroja za 2018. godinu) u Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata (koji je nakladnik ove publikacije skupa s NIU *Hrvatska riječ*) u utorak je priređen prijam za suradnike i zastupljene autore.

Glavni i odgovorni urednik *Nove riječi* **Tomislav Žigmanov** je ovom prigodom podsjetio kako i ovaj broj časopisa prati osnovne smjernice uređivačke koncepcije a to su: predstavljanje i kritičko iščitavanje suvremene književne produkcije Hrvata iz Vojvodine, iščitavanje književne baštine, prikaz dijelova književnog stvaralaštva u Hrvatskoj uz interpretacije umjetničkih praksi ovdašnjih Hrvata.

Posebne upisne kvote za dijasporu u svibnju

Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske obavještava da se objava Natječaja za upis studenata na fakultete Sveučilišta u Zagrebu u akademskoj godini 2019./20. putem posebne upisne kvote za hrvatsku dijasporu predviđa u svibnju. Prilikom objave Natječaja bit će poznati i kriteriji upisa putem posebne upisne kvote, a svaki fakultet zadržava samostalnost u odlučivanju i provođenju eventualnih dodatnih testiranja. U tijeku je razmatranje fakulteta na kojim će studijskim programima omogućiti posebne kvote, a pored toga svakako je moguće pokušati upis na jedan od studijskih programa na hrvatskim sveučilištima standardnom procedurom putem polaganja hrvatske državne mature.

UGS *Nezavisnost* i NIN održali tribinu

Ako nema pravde, nema ni mira

Ukoliko hoćete da ostvarite svoja socijalna i ekonomska prava, nećete to moći ako nemate otvorene medije, autonomno pravosuđe i izborni sustav koji omogućuje da ljudi s integritetom sjede u Vladi, naveo je Zoran Stojiljković

Srbija je zemlja društvene nejednakosti i ovim tempom bit će potrebno 40 godina da u njoj bude iskorijenjeno siromaštvo, rečeno je na tribini pod nazivom »Ako nema pravde, nema ni mira« koju su u Beogradu održali Ujedinjeni granski sindikati *Nezavisnost* i redakcija tjednika *NIN* povodom obilježavanja Međunarodnog dana socijalne pravde, 20. veljače.

Predsjednik UGS-a *Nezavisnost* **Zoran Stojiljković** je rekao da su pravda i istina nerazdvojni, te da je svaki razgovor o socijalnoj

treba još 40 godina da apsolutno iskorijenimo siromaštvo«, ocijenio je Čulibrk.

Prema njegovim riječima, za godinu dana stopa rizika od siromaštva smanjena je s 25,9 na 25,7 a odnos zarada onih koji primaju najveće i najmanje plaće je 1 prema 9,7, što je najveća socijalna nejednakost u Europi.

»Što se naši dužnosnici više hvale novim otvorenim radnim mjestima, prosječne plaće su manje, jer u tim tvornicama se zapošljavaju ljudi koji po pravilu primaju minimalac i nikad nismo uspjeli saznati kolike su plaće stvarno zaposlenih u firmama koje je država čistila našim parama«, kazao je on.

Zadatak ozbiljnih medija je, kaže, da ovakve neodgovorne izjave i manipulativne konstrukte demontiraju – objavljivanjem istinitih podataka.

Analitičar fondacije *Centar za demokratiju* **Ivan Sekulović** ukazao je na značajnu vezu između nejednakosti i krize povjerenja u javne institucije. Kao osnovnu odliku aktualne vlasti on je istakao guranje socijalne pravde u drugi plan i izostanak brige o životnom standardu građana. On je kazao da su svi rokovi za usvajanje socijalnih strategija u Srbiji istekli, ali i da se ni oporba ne može pohvaliti brigom za socijalnu pravdu.

O katastrofalnom odnosu vlasti prema obrazovnom sustavu govorila je **Vesna Vojvodić** iz Granskog sindikata prosvjete *Nezavisnost*, posebno se osvrnuvši na ogroman jaz koji postoji između deklarativnog zalaganja za kvalitetu obrazovanja i realnosti u kojoj se javno promovira koncept dualnog obrazovanja koji je u suprotnosti sa samom Strategijom obrazovanja koju je Srbija donijela. Sudionici tribine su istaknuli da ni *Sporazum s narodom* koji je oporba nedavno ponudila građanima koji prosvjeduju na potpisivanje ne prepoznaje u dovoljnoj mjeri značaj socijalnog partnerstva.

Među najznačajnijim preporukama koje su upućene s ove tribine spadaju: 1) kreiranje popisa socijalnih zahtjeva koje treba uputiti – kako vlasti, tako i oporbi; 2) izrada »socijalnog barometra« koji bi kontinuirano pratio presjek stanja; 3) analiza efekata Zakona o radu i izrada prijedloga za njegovu izmjenu; 4) sklapanje Socijalno-ekonomskog, odnosno Pakta o razvoju i zapošljavanju i kontinuirana periodična usuglašavanja sa socijalnim partnerima oko iznosa zarada, mirovina i poreza i 5) redovita praksa »javnog slušanja« o efektima donesenih zakona, uključujući i Zakon o privatizaciji.

Izvor: Beta, UGS *Nezavisnost*

pravdi besmislen – bez kritički orijentiranih i slobodnih medija. On je, također, istaknuo i da ovogodišnji Dan socijalne pravde ide »u susret 8. martu«, te je podsjetio da najnoviji index rodne ravnopravnosti pokazuje da u Srbiji i dalje nema dovoljne zastupljenosti žena u centrima moći, kao i da se žene u Srbiji i dalje suočavaju s manjkom slobodnog vremena. »Ukoliko hoćete da ostvarite svoja socijalna i ekonomska prava, nećete to moći ako nemate otvorene medije, autonomno pravosuđe i izborni sustav koji omogućuje da ljudi s integritetom sjede u Vladi«, naveo je Stojiljković.

Glavni i odgovorni urednik *NIN*-a **Milan Čulibrk** ukazao je na sve aktualne medijske manipulacije i izjave predstavnika vlasti u kojima se veličaju »uspjesi« borbe protiv siromaštva, povećanje zarada – baš u vrijeme realnog uvećanja socijalnih nejednakosti koje su nastale kao posljedica činjenice da nemamo sustav koji stvara višak vrijednosti, kao i da dodatno imamo nakaradan sustav redistribucije. »Ako premijerka stvarno misli da smo mi gotovo iskorijenili siromaštvo, je li svjesna da ovim tempom nama

Sva lica Zagreba

Prigodom posjeta Beogradu, gradonačelnik Zagreba Milan Bandić sastao se i s predsjednikom Hrvatskog nacionalnog vijeća Jasnom Vojnić. Posrednik toga susreta bio je hrvatski veleposlanik Gordan Bakota koji ih je primio u svoju rezidenciju

Zagreb je 22. veljače na velika vrata ušao u Beograd! Nije, naravno, riječ ni o kakvom novom mrkom pogledu između ova dva simbolički povezana, a, čini se, tako različita grada. Toga dana su u rezidenciji veleposlanika **Gordana Bakote** tvrtka **Color Media Group** i Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu predstavili 9. tematsko izdanje magazina *Hello! Travel*, ovoga puta posvećeno Zagrebu. Dvjesto strana bogato opremljenoga i luksuzno dizajniranoga dvojezičnoga izdanja predstavlja »vaš osobni luksuzni vodič u južno srce Središnje Europe«, kako je to nakladnik, **Color Media Group**, naveo na ovitku.

Politička, gospodarska i elita iz svijeta kulture bila je nezaobilazna u ovome predstavljanju, na kome je poseban gost bio gradonačelnik Zagreba **Milan Bandić**. »Nemojte u Beogradu i Srbiji po pojedinačnom incidentu koji se ponekad dogodi suditi o vrijednim i dobrim hrvatskim građanima i ljudima. Mi na ovim prostorima trebamo živjeti ne u suživotu, nego zajedno i moramo biti okrenuti budućnosti. Ponekad riječi ubijaju jače od met-

ka, i ljudi koji obnašaju odgovorne funkcije, te imaju povjerenje građana, moraju uvijek govoriti jezikom odgovornosti i jezikom budućnosti«, poručio je Bandić, koji je na čelu Zagreba već gotovo dva desetljeća. Pridružio mu se i veleposlanik Bakota, koji je kazao da »Beograd i Zagreb imaju mogućnost biti temelj i oslonac razvitka ukupne suradnje između Hrvatske i Srbije«.

Broj normalnih uvijek je veći

»Komunikacija je osnova svakoga napretka«, kaže za naš tjednik **Robert Čoban**, predsjednik **Color Press Groupe**, zbrajajući dojmove s ovoga predstavljanja. »Što više budemo komunicirali, manje će dolaziti do izražaja povremeni incidenti između dvije zemlje. Beograđani, i građani Srbije uopće, vole odlaziti u Hrvatsku na more, a posljednjih godina mnogo njih posjećuje i Zagreb, naročito u vrijeme adventa. Uvijek će biti tenzija koje izazivaju ekstremisti, kako oni s rubova društva tako i oni na

Milan Bandić, Robert Čoban i Gordan Bakota

Milan Bandić, Jasna Vojnić i Darko Baštovanović

političkim funkcijama. Međutim, duboko vjerujem da je broj normalnih ljudi koji žele surađivati, koji putuju, čitaju knjige i magazine, slušaju glazbu, gledaju kazališne predstave i filmove – uvijek veći», kaže on. Na pitanje osjeća li se usamljenim u nastojanjima traženja putova suradnje ljudi u našem podneblju, Čoban odgovara kako je uvijek radio ono u što je vjerovao i nije obraćao pozornost na komentare. »Kada odem u jutarnje televizijske emisije kod voditelja koji su pola sata ranije škrgutali zubima i pominjali bivše i buduće ratove, ozračje u studiju se potpuno promijeni i isti ti novinari pričaju o suradnji i druženju ljudi iz cijele regije na konferencijama i festivalima koje mi organiziramo«, ilustrira Čoban.

Iako neizbježne, dnevno-političke teme ipak nisu uspjele prevagnuti nad dojmom da je pozivnica za posjet Zagrebu neodoljiva. Uz »Advent u Zagrebu«, tri puta proglašenim najboljim događajem ovoga tipa u Europi, hrvatski glavni grad nudi i predstavlja se u ovom izdanju brojnim festivalima, zanimljivom ponudom za ljubitelje gastronomije, sjajnim muzejima i galerijama, kazalištima, a obližnje Zagorje privlači toplicama te memorijalno-muzejskim kompleksima, od Muzeja krapinskih neandertalaca do Muzeja *Staro Selo* u Kumrovcu. Nije, ustvari, bilo lako predstaviti sva lica Zagreba, te treba stoga na ovom hrabrom pokušaju čestitati *Color Press Grupi*.

Susret s beogradskim kolegom

Gradonačelnik Zagreba Milan Bandić je tijekom kratkog posjeta Beogradu razgovarao i s gradonačelnikom Beograda **Zoranom Radojičićem** o suradnji dva grada, prije svega u kulturi i sportu, kao i o osiguravanju prostorija za potrebe hrvatske zajednice u Beogradu.

»Dogovarali smo se da to bude negdje u centru. Ne mora biti Knez Mihailova, ali neka bude negdje blizu, kao Gajeva ulica u

Zagrebu, koja je sto metara od Trga bana Jelačića, a gde je Srpsko nacionalno vijeće. Imam obećanje gradonačelnika da ćemo to riješiti i uskoro zajedno otvoriti prostorije«, izjavio je Bandić.

Bandić je rekao da se, otkad je na toj dužnosti, nikada nije desilo da dođe u Beograd, a da ne porazgovara s aktualnim beogradskim gradonačelnikom.

»Uvijek sam stigao da se vidim, da stisnemo ruku, da popričamo o budućnosti srpske manjine u Zagrebu i hrvatske u Beogradu i Srbiji. To je moja odgovornost i dok sam gradonačelnik Zagreba, držat ću se te odgovornosti«, kazao je Bandić.

Potpora Hrvatima u Srbiji

Prigodom posjeta Beogradu, gradonačelnik Zagreba Milan Bandić sastao se i s predsjednicom Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasnom Vojnić**. Posrednik toga susreta bio je hrvatski veleposlanik Gordan Bakota koji ih je primio u svoju rezidenciju.

Predsjednica HNV-a Jasna Vojnić kaže za HR kako je na sastanku bilo riječi o financijskoj potpori obrazovanju na hrvatskom jeziku gdje su trenutno aktivnosti brojne, a proračun nedostatan – najprije pokrivanju troškova nabave udžbenika za učenike koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku kao i o rješavanju problema prijevoza učenika – putnika iz hrvatskih odjela u Subotici, budući da od ove godine troškove prijevoza više neće snositi Grad Subotica.

»S gradonačelnikom Milanom Bandićem imali smo uspješan sastanak i dobili obećanje da će, kao i mnogo puta do sada, Grad Zagreb izići ususret našim prioritetnim potrebama za koje trenutno izdvajamo velika financijska sredstva. Kada su u pitanju Hrvati u Beogradu, bilo je riječi o osiguravanju prostorija za njihov rad, o čemu je gradonačelnik Bandić razgovarao s gradonačelnikom Beograda Zoranom Radojičićem. Od Grada Beograda, i Republike Srbije, se već godinama traži osiguravanje prikladnog prostora za djelovanje hrvatskih udruga u Beogradu«, kaže Vojnić.

Podsjetimo, Grad Zagreb godinama unatrag podupire aktivnosti i projekte Hrvata u Srbiji, posebice one koje se tiču kulture i obrazovanja.

Tekst: M. T. / D. B. P.

Foto: direktno.hr

U Lemešu i hrvatski jezik u službenoj uporabi

Sljedeći korak praktična provedba

Lemešani tek očekuju promjenu službenih ploča koje trebaju biti usklađene s odredbom novog Statuta Grada Sombora, a u Beregu i Monoštoru ni nakon deset godina zakonska obveza nije u potpunosti ispoštovana

Hrvatski jezik postao je uz sprski i mađarski jedan od tri službena jezika u Lemešu – to je vijest koju su prošlog tjedna objavili kako srbijanski tako i hrvatski mediji, pa su lemeški Hrvati iznenada postali predmetom interesiranja brojnih novinskih redakcija. Lemešani uglavnom zatečeni, kažu čuli su vijest iz medija ili od susjeda i prijatelja koji su im prenijeli ono što je »televizija objavila«. Što će im točno donijeti to što je hrvatski u njihovom selu postao službeni jezik ne znaju točno, ali kažu sada se konačno osjećaju ravnopravno s drugima koji žive u njihovom selu, ali i pribojavaju tko će taj jezik i koristiti, jer ih je u selu sve manje i manje.

Riječ Lemešana

Nedjeljno pro hladno jutro. Sasvim uobičajen zimski dan ispred lemeške crkve pravo je mjesto za susret i razgovor s onim Lemešanima kojih se tiče novost o uvođenju hrvatskog jezika u službenu uporabu u njihovom mjestu. Prvi koga susrećemo je **Danijel Mandić**.

»Radim u Austriji i tu vijest čuo sam od roditelja kada sam prije nekoliko dana stigao kući. Ali nije ta vijest stigla samo do Lemeša, već i do Pule, jer su nas odatle zvali rođaci da pitaju je li to točno. Znači to nama koji živimo ovdje, ali to je tek prvi korak. Vidjet ćemo kako će se to zaista i provoditi«, kaže Mandić.

»Tko nam može zabraniti da govorimo onako kako hoćemo? A sad kako na nas gledaju to je njihov problem. Naravno da je za nas dobro što je sada hrvatski jezik službeno u upotrebi u našem selu«, kaže **Blaž Vilić**.

»Pročitala sam u novinama i jesam se obradovala, ali mislim da to baš i neće zaživjeti. Zašto mislim tako? Pa zaboravlja se i ova naša bunjevačka ikavica, pa kad se više ne divani onako kako su divanili naši stari još manje će se koristiti hrvatski jezik. Valjda je mlade sramota da divane, ima tu utjecaja škole, okruženja i jednostavno jezik se zaboravlja. Kažu, uvodi se sada hrvatski jezik u Lemeš, jer Hrvata ima više od 15 posto. Mislim ja da nas ima i više samo se ne izjašnjavaju tako«, kaže **Manda Vidaković**.

»Iznenađila me je i obradovala ta vijest i trebalo se to dogoditi i ranije. Istina je da je sada pitanje koliko će taj jezik i zaživjeti. Mi stariji međusobno još divanimo našom ikavicom, a mladi više ne koriste ni ikavicu, pa ne znam koliko će među njima zaživjeti hrvatski jezik«, kaže **Marija Zelić**.

»Prvi put čujem od Vas da je hrvatski u službenoj uporabi u Lemešu. Kako će to izgledati u stvarnom životu vrijeme će pokazati. Nisam optimist da će ljudi mijenjati svoje navike i mislim da će svatko nastaviti govoriti kako je do sada govorio. Ali bit će dobro što će sada naše mjesto imati i službeno i hrvatski naziv Lemeš i što će hrvatski nazivi biti na pločama službenih državnih institucija«, kaže **Anđelka Lučić**.

»Kako ću reagirati ako za nekoliko dana vidim na ulazu u selo i službeni natpis Lemeš? Pa bit će to iznenađujuće i lipo«, kaže **Verona Vidaković**.

»Ovim službenim uvođenjem hrvatskog jezika u Lemeš na neki način dobili smo svoju ravnopravnost, jer je u ovom selu brojna mađarska nacionalna zajednica i mađarski jest u službenoj uporabi na cijelom teritoriju Grada Sombora, pa i u Lemešu. Uz mađarski, službeni jezik je i srpski, pa ovim uvođenjem hrvatskog u službenu uporabu meni izgleda kao da smo konačno izjednačeni s drugim nacijama koje žive u našem selu«, kaže tajnica HBKUD-a Lemeš **Marija Bagi**.

Novi Statut Grada Sombora

Hrvatski jezik u službenu uporabu u Lemešu uveden je nakon usvajanja novog Statuta Grada Sombora, 12. veljače na sjednici Skupštine grada. Kako je obrazloženo, hrvatski jezik uvodi se kao službeni jezik u Lemeš jer je prema posljednjem popisu stanovništva (iz 2011. godine) broj pripadnika hrvatske nacionalnosti u Lemešu veći od 15 posto čime su se stekli zakonski uvjeti da se u službenu uporabu uvede, uz srpski i mađarski, i hrvatski jezik. A Zakon o službenoj uporabi jezika i pisma jasno definira ob-

nja, nazivi jedinica lokalne samouprave, naseljenih mesta, trgova i ulica i drugi toponimi ispisuju se i na jeziku dotične nacionalne manjine, prema njenoj tradiciji i pravopisu.« To znači da bi uskoro na ulazu i izlazu iz Lemeša osim srpskog imena Svetozar Miletić, ispisanog ćirilicom i latinicom i mađarskog naziva Nemesmilitics, trebao stajati i hrvatski naziv Lemeš. Na pločama mjesne zajednice i mjesnog ureda također uz srpski naziv ispisan ćirilicom i latinicom na srpskom i na mađarskom jeziku ubuduće će morati stajati i natpis na hrvatskom. Kao i na osnovnoj školi, gdje je naziv sada ispisan samo ćirilicom i na mađarskom jeziku.

Jedan od ranijih saziva Savjeta MZ Svetozar Miletić je, ne čekajući službenu odluku, već postavio nekoliko ploča s natpisima i na hrvatskom jeziku, pa se tako u centru sela mogu vidjeti turistički putokazi s natpisima – tržnica, knjižnica, željeznički kolodvor, mjesni ured.

Bereg i Monoštor

vezu lokalnih samouprava i u Zakonu doslovce stoji: »Jedinica lokalne samouprave će obvezno svojim statutom uvesti u ravnopravnu službenu uporabu jezik i pismo nacionalne manjine ukoliko postotak pripadnika te nacionalne manjine u ukupnom broju stanovnika na njenom teritoriju dostiže 15 posto prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva, najkasnije u roku od 90 dana od dana utvrđivanja zakonom propisanih uvjeta«. Što znači da je hrvatski jezik u Lemeš stigao s nekoliko godina zakašnjenja. U Zakonu o službenoj uporabi jezika i pisma dalje se navodi da službena uporaba jezika nacionalnih manjina podrazumijeva naročito korištenje jezika nacionalnih manjina u upravnom i sudskom postupku i vođenje upravnog postupka i sudskog postupka na jeziku nacionalne manjine; uporabu jezika nacionalne manjine u komunikaciji tijela s javnim ovlaštenjima s građanima; izdavanje javnih isprava i vođenje službenih evidencija i zbirki osobnih podataka na jezicima nacionalnih manjina i prihvaćanje tih isprava na tim jezicima kao punovažnih; uporabu jezika nacionalnih manjina na glasačkim listićima i biračkom materijalu; uporabu jezika nacionalnih manjina u radu predstavničkih tijela. I upravo na tome će se tek trebati raditi.

»Uvođenje hrvatskog kao službenog jezika u Lemešu jest pozitivan pomak i nadam se da će to biti primjer koji će slijediti i druge općine i gradovi. Ono što sada treba uraditi jest upoznavanje građana što znači to uvođenje hrvatskog kao službenog jezika u njihovo mjesto, koja su njihova prava i kako da ih koriste. Mislim da ljudi ne znaju dovoljno o tome i to je razlog što čak i kada imaju neka prava, ta prava ne koriste. Naravno, pratit ćemo i kako će se provoditi ova odredba Statuta Grada Sombora, odnosno kada će biti postavljeni i službeni natpisi na hrvatskom jeziku«, kaže predsjednik Odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća za praćenje službene uporabe jezika i pisma **Zlatko Načev**.

A obveza ispisivanja naziva također je definirana Zakonom o službenoj uporabi jezika. »U naseljenim mjestima u jedinicama lokalne samouprave, u kojima postotak pripadnika određene nacionalne manjine u ukupnom broju stanovnika na teritoriju naseljenog mjesta dostiže 15 posto prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva, imena tijela koja vrše javna ovlašte-

Lemešani tek očekuju promjenu službenih ploča koje trebaju biti usklađene s odredbom novog Statuta Grada Sombora, a što je s mjestima u kojima je hrvatski jezik u službenoj uporabi? Odlučili smo provjeriti. A odgovor bi mogao biti da u ovim selima ni nakon deset godina zakonska obveza nije u potpunosti ispoštovana. Tako usprkos tome što su prije tri godine postavljene nove ploče na ulazu i izlazu iz Berega nema hrvatskog naziva ovog mjesta već piše ćirilicom i latinicom Bački Breg i mađar-

ski naziv Béreg. Na zgradama Mjesne zajednice, Mjesnog ureda i osnovne škole stoje i nazivi ispisani na hrvatskom jeziku. U Monoštoru na pločama s nazivom mjesta stoji i Monoštor što je hrvatski naziv mjesta Bački Monoštor, kao i na ulazu u mjesni ured, ali zato na Domu kulture i Mjesnoj zajednici nema natpisa na hrvatskom jeziku. Iako je prošlo deset godina od toga kako je hrvatski u službenoj uporabi u ovim somborskim selima.

Z. Vasiljević

Dosije: Zločini nad Hrvatima u Vojvodini (3)

Nasilje nad hrvatskim stanovništvom Vojvodine

1990. i 1991. godina

U Vojvodini su se etnički motivisani incidenti sporadično dešavali već od jeseni 1990. godine. Prvi zabeležen incident bio je podmetanje eksploziva u franjevački samostan u Baču, u jesen 1990. godine.⁴³ Nakon toga, ovaj samostan je još u dva navrata bio oštećen.⁴⁴

Od početka 1991. godine Hrvati su se iz pojedinih vojvođanskih opština iseljavali pod pritiskom, a pretnje i zastrašivanja hrvatskog stanovništva intenzivirani su u maju te godine.

Pritisci ekstremističkih srpskih grupa na hrvatsko stanovništvo nastavljeni su i nakon maja, a nasilje se intenziviralo u jesen 1991. godine.

Opština Inđija, 1991. godina

Za praznik rada, 1. maja 1991. godine, na zgradi Hrvatskog seljačkog doma u Novom Slankamenu, u opštini Inđija, okačene su dve zastave – jugoslovenska i nova hrvatska zastava sa šahovnicom, koja je pre toga odlukom Sabora Republike Hrvatske zamenila zastavu Socijalističke Republike Hrvatske.⁴⁵

Praksa postavljanja zastava za praznik rada poštovala se svake godine do tad, međutim kačenje zastave sa šahovnicom izazvalo je negodovanje meštana Novog Slankamena srpske nacionalnosti. U toku dana, radnici Sekretarijata unutrašnjih poslova (SUP) Inđija skinuli su zastavu sa šahovnicom sa zgrade Hrvatskog seljačkog doma.⁴⁶ Ubrzo nakon toga, predstavnici DSHV su zajedno sa predstavnicima opštine Inđija okačili drugu zastavu sa šahovnicom, koja je ponovo skinuta u toku noći.⁴⁷

Iako ne postoji zvanično objašnjenje o tome šta se tokom noći dogodilo, o događajima u Novom Slankamenu u više navrata govorio je pripadnik Srpske dobrovoljačke garde (SDG)⁴⁸ iz Stare

Pazove Mihajlo Ulemek.⁴⁹ Prema njegovim rečima, on je tokom večeri 1. maja 1991. godine došao u Novi Slankamen na poziv meštana srpske nacionalnosti. Ulemek je postavio ultimatum lokalnim Hrvatima da skinu zastavu ili će u »protivnom goreti deset hrvatskih kuća«. Nakon toga, šahovnica sa Hrvatskog seljačkog doma je skinuta.⁵⁰

Događaji od 1. maja 1991. godine u Novom Slankamenu doveli su do toga da je Skupština opštine (SO) Inđija donela odluku da se na području opštine u svečanim i svim drugim prilikama mogu isticati samo zastave i obeležja Socijalističke Republike Srbije i SFRJ. Istovremeno, SO Inđija uputila je predlog Skupštini Srbije da ovo pitanje reguliše na nivou cele republike.⁵¹

Predsedništvo SO Inđija je 23. jula 1991. godine izdalo saopštenje za javnost u kojem je osudilo nasilje u Novom Slankamenu. Opštinske vlasti su apelovale na građane »da se uzdrže od ispoljavanja svih revanšističkih aktivnosti prema drugim narodima«.⁵²

Narednih meseci Hrvati u Novom Slankamenu su bili izloženi pretnjama i zastrašivanju od strane Mihajla Ulemeka i grupe ljudi okupljene oko njega.⁵³ Hrvatima su upućivali pretnje putem telefona, ubacivali su im bombe u dvorišta i pucali po kućama i lokalima u njihovom vlasništvu.⁵⁴

U junu 1991. godine Hrvatica B.V., meštanka Novog Slankamena, odvedena je iz svog lokala u Nove Banovce u opštini Stara Pazova, gde je silovana. Okružno javno tužilaštvo iz Sremske Mitrovice je 1998. godine podiglo optužnicu protiv Mihajla Ulemeka, pripadnika SDG iz Stare Pazove, za silovanje B.V. 1991.

u oktobru 1990. godine formirao Željko Ražnatović Arkan, koji je bio komandant sve vreme postojanja SDG. Ova jedinica je bila poznata i kao »Arkanovi tigrovi« ili »Arkanovci«. Od avgusta 1991. godine SDG je prisutan u istočnoj Slavoniji i u drugim delovima Hrvatske. Baza ove formacije bila je u Erdutu. Od proleća 1992. godine SDG je prisutan na teritoriji BiH. Tužilaštvo MKSJ je 1997. godine podiglo optužnicu protiv Željka Ražnatovića Arkana. 2000. godine Ražnatović je ubijen u Beogradu. Više na http://www.icty.org/bcs/case/zeljko_raznjatovic/449 Public redacted version od prosecution final trial brief, *Stanišić and Simatović*, 28. February 2013, par. 1015, dostupno na http://www.icty.org/x/cases/stanistic_simatovic/custom5/en/130228.pdf.

50 »Srbin sam, tim se dičim«, *Intervju*, 21. novembar 1995. godine, dostupno na: http://www.yuorpe.com/zines/SAM/arhiva_1/0009.html; pristupljeno 26. oktobra 2018. godine; »Srbujem taman koliko je potrebno«, *Sremske novine*, 21. avgust 1991. godine; »Greške vlasti siju razdor«, *Vjesnik*, 21. maj 1991. godine.

51 »Samo dve zastave«, *Večernje novosti*, 26. maj 1991. godine.

52 Saopštenje Predsedništva SO Inđija navedeno prema: »Osuda nasilja«, *Sremske novine*, 31. jul 1991. godine.

53 »Srbujem taman koliko je potrebno«, *Sremske novine*, 21. avgust 1991. godine; »Srbin sam, tim se dičim«, *Intervju*, 21. novembar 1995. godine, dostupno na: http://www.yuorpe.com/zines/SAM/arhiva_1/0009.html, pristupljeno 26. oktobra 2018. godine.

54 »Srbujem taman koliko je potrebno«, *Sremske novine*, 21. avgust 1991. godine; »Osuda nasilja«, *Sremske novine*, 31. jul 1991. godine.

43 »Izmišljena ugroženost Hrvata«, *Borba*, 7. jun 1991. godine.

44 Izveštaj broj E/CN.4/1992/S-11/9 od 28. avgusta 1992. godine, par. 62, Maziowiecki, »Izveštaji 1992-1995«, Univerzitet u Tuzli i Istraživačko-dokumentacioni centar Sarajevo, 2007. godine, dostupno na: http://www.untz.ba/uploads/file/promocije/2013-14/tadeusz-mazowiecki-inmemoriam-oktobar2013/IZVJESTAJI_MAZOWIECKI_1992-1995-BOS.pdf

45 Krajem 1990. godine Ukazom Sabora Republike Hrvatske dotadašnja zastava Socijalističke Republike Hrvatske zamenjena je šahovnicom: pristupljeno 5. decembra 2018. godine.

46 »Greške vlasti siju razdor«, *Vjesnik*, 21. maj 1991. godine; »Prijetnje Hrvatima«, *Vjesnik*, 4. maj 1991. godine; »Novi Slankamen - 01.05.1991. skidanje zastave od srbijanske milicije«, dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=E0ghz7RoV6o>, pristupljeno 18. decembra 2018. godine.

47 »Šahovnica podelila selo«, *Večernje novosti*, 4. maj 1991. godine; »Pod teretom događaja i simbola«, *Borba*, 11. maj 1991. godine; »Greške vlasti siju razdor«, *Vjesnik*, 4. maj 1991. godine.

48 Srpska dobrovoljačka garda (SDG) je paravojna formacija koju je

Fond za humanitarno pravo

Dokument

Središnji državni ured za Hrvate izvan RH

Javni poziv za financijsku potporu

Dosije »Zločini nad Hrvatima u Vojvodini« objavio je Fond za humanitarno pravo (FHP) – nevladina organizacija osnovana 1992. godine s ciljem dokumentiranja kršenja ljudskih prava koja su masovno činjena na prostoru bivše Jugoslavije. Dosije »Zločini nad Hrvatima u Vojvodini« je u cjelini dostupan na internet prezentaciji FHP-a www.hlc-rdc.org. Tiskani primjerak može se dobiti slanjem podataka na office@hlc-rdc.org.

Dosije objavljujemo u originalu kako je objavljen uz nužnu redakcijsku opremu.

godine, međutim 2003. godine OJT je odustalo od krivičnog gonjenja.⁵⁵ U rešenju o obustavi krivičnog postupka OJT nije naveo razloge za donošenje ove odluke.⁵⁶

Opština Ruma, 1991. godina

Od jeseni 1991. godine Hrvati u Rumi bili su izloženi učestalim pretnjama putem telefona. Nepoznati ljudi su im poručivali da imaju rok od dva ili tri dana da se iseile iz svojih kuća, pod pretnjom da će u suprotnom biti ubijeni.⁵⁷

U prvoj polovini decembra 1991. godine bačena je bomba na zgradu Kulturno-prosvetnog društva »Matija Gubec« u Rumi.⁵⁸ Nakon toga bombe su bačene i na privatne kuće u naselju Breg – delu Rume koji je bio pretežno naseljen Hrvatima. U narednih godinu dana bačeno je oko dvadesetak bombi na hrvatske kuće u Rumi.⁵⁹ Policija nije otkrila nijednog počinioca.⁶⁰

Meštani Rume su kao odgovorne za podmetanje bombi, pretnje i zastrašivanje, označili članove lokalnog odbora SRS koji su se okupljali u kafanama »Brlog« i »Stara Srbija«.⁶¹ Kao organizatori kampanje zastrašivanja Hrvata označeni su vlasnik kafe »Stara Srbija« Nenad Mušicki i stanovnik Rume Đorđe Rogić.⁶²

55 Rešenje o obustavljanju krivičnog postupka, Okružni sud Sremska Mitrovica, posl. br. K-20/98, od 18. avgusta 2003. godine.

56 *Ibid.*

57 Izjava svedoka S.R. data FHP-u, septembar 1993. godine.

58 »Bomba u domu muzike«, *Sremske novine*, 11. decembar 1991. godine.

59 Izjava svedoka S.R. data FHP-u, septembar 1993. godine.

60 Izjave svedoka date FHP-u, septembar 1993. godine.

61 Izjava svedoka S.R. data FHP-u, septembar 1993. godine; Izjava svedoka M.M. data FHP-u, septembar 1993. godine; Izjava T.G. data Vojvođanskom građanskom centru, dostupna na <http://www.neispricanepriice.com/zrtva/tomislavgaiger/>, pristupljeno 1. novembra 2018. godine; pristupljeno 1. novembra 2018. godine; Marko Kljajić, »Kako je umirao moj narod«, Izdavačko društvo Hrid Subotica, str. 68-69.

62 Izjava svedoka S.R. data FHP-u, septembar 1993. godine; »Hrvati su 'ugroženi' po receptu«, *Sremske novine*, 23. septembar 1992. godine; Službena beleška MUP RDB Centar resora DB Sremska Mitrovica, odsek Ruma, od 23. juna 1992. godine, dok. pred. br. P01104, *Šešelji*, str. 3.

U cilju promicanja veza i jačanja suradnje Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Hrvatske, očuvanja i jačanja nacionalnog identiteta, zaštite prava i interesa hrvatskih zajednica, očuvanja hrvatskog jezika, kulturnog stvaralaštva i baštine te poticanja hrvatskog kulturnog zajedništva, kao i pomoći ugroženim pojedincima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske, Središ-

nji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio je Javni poziv za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan Hrvatske u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2019. godinu.

Prijava projekata odnosno prijava za pomoć ugroženim pojedincima podnosi se u elektroničkom i papirnatom obliku. Nakon što se e-prijavni obrazac konačno preda i spremi putem računalnog sustava dostupnog na mrežnoj stranici <https://eprijavehrvatiizvanrh.in2.hr>, potrebno ga je ispisati, ovjeriti te zajedno s ostalom traženom dokumentacijom u papirnatom obliku, dostaviti poštom na adresu: Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Trg hrvatskih velikana 6, 10000 Zagreb, Republika Hrvatska s naznakom: »za Javni poziv za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan Republike Hrvatske u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2019. godinu«. Ukoliko prijavitelj - ugroženi pojedinac (C kategorija) nije u mogućnosti podnijeti prijavu u elektroničkom obliku, istu može podnijeti samo u papirnatom obliku putem Prijavnog obrasca C-papirnata prijava.

Rok za podnošenje prijava u elektroničkom i papirnatom obliku je do 18. ožujka 2019. godine.

Dodatne informacije mogu se dobiti na brojevima telefona: +3851/6444-682, +3851/6444-681, radnim danom u vremenu od 10 do 15 sati ili na e-mail adresi: programi-projekti@hrvatiizvanrh.hr.

Tekst Javnog poziva i prijavni obrasci C nalaze se internet-skoj stranici Ureda: www.hrvatiizvanrh.gov.hr.

Drago Orčić,
biznis konzultant, edukator i trener

Intervju vodio: Marko Tucakov

Svatko može pokrenuti svoj biznis

Za pokretanje biznisa potrebni su jasna vizija, snažna želja i čvrsta odluka * Ne smijemo zaboraviti da potječemo iz socijalističkog miljea, koji je kroz svoju ideologiju resetirao poduzetničku svijest, a poduzetnike etiketirao kao možebitnu prijetnju za društvo * Jedan od uzročnika stresa na poslu je taj što zadatke obavljamo u skladu s tuđim očekivanjima, procedurama koje je netko drugi propisao ili radimo na načine koji su prirodni nekome drugome: šefovima, menadžerima, HR ekspertima... Svakodnevno se pokušavamo prilagoditi drugima

HR Zašto su ljudima iz svijeta biznisa potrebni savjeti i savjetnici?

Mnogi vjeruju da su ljudi koji vode osobne biznise neki »super ljudi« – natprosječno inteligentni, sposobni, maštoviti, poduzimljivi. Ili, recimo: da bi pokrenuo svoj posao moraš biti rođen za to. Nakon dva desetljeća konzultantskog iskustva i tri desetljeća koja sam proveo u pokretanju i vođenju više biznisa, odgovorno tvrdim da svatko može pokrenuti svoj biznis. Za pokretanje biznisa potrebni su jasna vizija, snažna želja i čvrsta odluka. Pošto je činjenica da ljudi koji vode svoje biznise nisu »super ljudi«, sasvim je logično da su savjeti i savjetnici više nego dobrodošli. Osim toga, nalazimo se u dobu znanja, gdje se promjene događaju toliko brzo da strategija koja je za vaš biznis jučer bila uspješna danas može biti pogubna. Sve te činjenice stvaraju ogroman pritisak na poslovne ljude, bilo da su vlasnici biznisa ili menadžeri. Nekada se ključni doprinos poslovnoga konzultanta zrcali u ulozi objektivne treće osobe koje je u mogućnosti neutralno, hladne glave, sagledati izazove s kojima se tvrtka suočava i objektivno provesti proces nalaženja i provođenja odgovarajućega poslovnoga rješenja.

HR Nama koji nismo iz tog svijeta čini se da su biznismeni sve što se treba naučiti mogli naučiti tijekom školovanja.

Čak i kod nas je sve više odličnih poslovnih škola, programa, obuka, fakulteta koji značajno pomažu onima koji vode ili planiraju pokrenuti svoj biznis. Ipak, postoji nekoliko izazova. Prvi je što se većina poslovnih obuka bavi teorijom. Drugi je da se poslovno okružje mijenja tolikom brzinom da je te promjene gotovo nemoguće ispratiti. Prvenstvena uloga formalnog poslovnog obrazovanja trebala bi biti razvitak poduzetničke svijesti kod mladih. Ne smijemo zaboraviti da potječemo iz socijalističkog miljea, koji je kroz svoju ideologiju resetirao poduzetničku svijest, a poduzetnike etiketirao kao možebitnu prijetnju za društvo. Kada sam 1991. godine otvarao svoju prvu privatnu kompaniju, okružje je reagiralo sumnjičavo i osuđujuće. U to vrijeme je još uvijek bilo pametnije uhljebiti se u nekoj državnoj ustanovi, primiti nekoliko zlatnih satova na godišnjice i iz iste otići u mirovinu sa što manje godina. Samo je buntovnicima padalo na pamet upuštati se u vode privatnoga biznisa. Nekoliko godina kasnije se, na žalost, dogodilo naglo urušavanje cjelokupnog sustava, gdje su se preko noći pojavila nova pravila igre u kojima se mnogi nisu snašli. Duboko sam uvjeren da poduzetništvo na našim prostorima još uvijek plaća cijenu dramatičnoga zaokreta iz toga vremena.

HR Razvija li se svijet biznisa, u smislu metoda, postupaka i procedura daleko brže od ostalih sektora?

Rekao bih da se svijet biznisa samo brže prilagođava trendovima. U biznisu su vrijednosti mjerljive, a greške se ne praštaju.

Drago Orčić rođen je 1966. godine u Subotici. Poduzetništvom se bavi od 1991. godine. Njegov angažman bio je u EU projektima razvitka malih i srednjih poduzeća, da bi tri godine kasnije bio potvrđen kao konzultant u inovacijama a 2007. godine se počeo baviti poslovima koji nemaju još uvijek odgovarajuće nazive u hrvatskom jeziku: konzaltingom, edukacijom i treninzima za poslovne ljude u svrhu poboljšanja njihova biznisa. Nakon diplomiranja i master stupnja na Fakultetu za menadžment u Novom Sadu, doktorske studije upisuje na Beogradskom sveučilištu, gdje se bavi istraživanjem intelektualnog kapitala i neopipljivih resursa u tvrtkama. Rad s tvrtkama i njihovim uposlenicima je postao njegova strast.

Oko 90% novootvorenih tvrtki propadne u prve tri godine svojega poslovanja. Naravno, za to postoje objektivni razlozi. Recimo, arogancija osnivatelja, pogrješna procjena vremena za proizvod ili uslugu, nedostatak biznis-plana, nejasna vizija i drugi. Mnogi se danas pravdaju kako je nedostatak financijskih sredstava jedini razlog zašto se ne žele upustiti u pokretanje biznisa. Imao sam privilegij da nekoliko godina radim za međunarodnu nevladinu organizaciju sa sjedištem u Slovačkoj koja je vodila program podrške za pokretanje malih biznisa. Vodeći projekte u okruženju zaključio sam da financijske organizacije imaju također problem s novcem. Poduzetnici se bore s izazovom kako da dođu do novca za svoju ideju, a financijske organizacije se bore s izazovom kome plasirati svoj novac. Do sada se nisam sreo ni s jednom dobrom poslovnom idejom koja nije zaživjela samo radi nedostatka financija. Ako imate dobru poslovnu ideju i snažnu želju, financije neće biti problem. Ako jedan od ova dva ključna elementa nedostaje, onda moguća pozajmica ili kredit mogu biti pogubni.

Je li svijet biznisa toliko surov koliko nam neki njegovi žitelji predočuju?

Ne bih se složio s time. Svijet biznisa je samo realan. On funkcionira prema jasno utemeljenim zakonitostima. U biznisu je matematika uvijek egzaktna, kao i druge prirodne zakonitosti. Recimo, zakon uzroka i posljedice. Tko te zakonitosti poštuje, ima šanse da bude uspješan. Onaj tko ih ne poštuje, plaća cijenu. Isto kao i u svakodnevnom životu. Radije bih zaključio da su u biznisu surove ljudske slabosti, primjerice arogancija, površnost, bahatost, nepoštenje, nerealna očekivanja od drugih, želja za vlašću i druge. Upravo ta vrsta ponašanja pojedinaca za rezultat donosi surove posljedice po njih ili okruženje. Ne smijemo zaboraviti da se ovdje radi o osobnom izboru svakog pojedinca. Ako sijete sjeme kukuruza, ne možete očekivati da nikne hrast. Možda je primjer banalan, ali su zakonitosti u biznisu jednostavne. Čovjek je taj koji voli komplicirati.

Je li u biznisu zaista jedino bitna dobit, a emocija predstavlja grešku koja može biti vrlo skupa?

Idealna opcija se nalazi negdje između ove dvije krajnosti. Mnogi biznisi su propali jer su njihovi vlasnici bili previše mekanog srca prema radnicima, suradnicima, dobavljačima klijentima. S druge strane, znam ozbiljne biznise koji su propali radi poslovne filozofije »dobit po svaku cijenu« ili čuvene krilatice »cilj opravdava sredstvo«. Da biste bili uspješni u biznisu, kao i u osobnom životu, veoma je važno uspostaviti harmoniju u ključnim područjima. Recimo, mnogi su izgradili uspješne kompanije ali su izgubili zdravlje, obitelj, prijatelje, pa na kraju i novac zbog koga su sve žrtvovali. S druge strane, znam i one koji su veoma posvećeni obitelji, okruženju, vode računa o svojim zaposlenima, ali im propadne biznis ili postanu zarobljenici u vlastitim kompanijama gdje svi imaju korist od njihovoga biznisa osim njih samih. Ako vodite svoj biznis, definirajte koji su ključni segmenti, vama važna područja, uspostavite i održavajte harmoniju među njima.

Gdje se, zapravo, krije ljudskost svijeta biznisa?

Za mene je biznis plemenita društvena igra, koja ima definirana pravila kao i svaka druga društvena igra. U igri zvanom »biznis« imate nadmetanje, nadmudrivanje, momčad koja pobjeđuje, momčad koja će imati više sreće u idućoj partiji ili utakmici. Imate pripreme, treninge, nagrade, imate navijače koji

navijaju za ili protiv vas. Potpuno isto kao u bilo kojoj drugoj društvenoj igri. S druge strane, svaki biznis može biti alat kojim postizete i materijalizirate ono što vi jeste. Ako ste darežljivi, vaš biznis će vam omogućiti da tu svoju prirodnu značajku lakše ispoljite na način što će više ljudi iz okruženja osjetiti dobrobiti vaše darežljivosti: vaši uposleni, suradnici, partneri, konkurencija... Opet, ako ste sebični ili arogantni, vaš biznis će vam itekako vjerno poslužiti da upravo te »vrijednosti« okruženje osjeti mnogo snažnije. Ljudskost se u svijetu biznisa krije u ljudima koji te biznise oblikuju i vode.

Konzalting i koučing su postale uobičajene procedure u mnogim područjima, ne samo društvenog djelovanja, nego i sasvim osobnog života. Zbog čega su toliko neizbježne? Koliko su ove nove struke, zapravo, zastupljene u Srbiji?

Konzalting, koučing, NLP, mentoring, kao i druge tehnike su alati koji služe da se nečiji potencijal otkrije, razvije, stavi u funkciju. U industrijskome dobu, kada je čovjek vršio ulogu produljene ruke stroja, fizička snaga, vještina i izdržljivost su bili ključni. Danas, kada se nalazimo u dobu znanja, fokus se mijenja s, primjerice, fizičke snage ili izdržljivosti pojedinca na komunikacijske, liderske vještine, samopouzdanje, emocionalnu, socijalnu inteligenciju. Ograničeni prirodni resursi uz tehničko-tehnološki napredak civilizacije, doveli su do toga da ljudski potencijal kao resurs dođe do posebnog izražaja. S ljudskim resursom je isto kao i s bilo kojim drugim prirodnim resursom. Zahtijeva da bude otkriven, razvijen – obrađen, stavljen u funkciju stvaranja veće vrijednosti za tvrtku i okruženje. Kao što juvelir u neuglednom kamičku prepoznaje potencijalnu vrijednost dragog kamena, vrijednost dobiva svoju puninu tek nakon brušenja i obrade. Juvelir za obradu dragog kamena rabi neke svoje alate, tehnike i znanja. Mi koji se bavimo ljudskim potencijalima, za njihovo otkrivanje, razvoj i stavljanje u funkciju stvaranja veće vrijednosti također rabimo naše alate i tehnike: koučing, konzalting, edukaciju, NLP i mnoge druge. Ako pogledate internet, sve je više *coacheva*, što samo potvrđuje da za tu vrstu usluge postoji sve veća potreba. Ne ulazeći u aktualne rasprave o tome je li netko manje, više ili uopće kompetentan baviti se koučingom ili što bi trebali biti parametri za kakvoću usluge u toj novonastaloj branši, vjerujem da će se uskoro odnos tržišta, kvalitete, odnosno kompetencija uskladiti.

Znanstveno istražujete intelektualni potencijal i njegovu ulogu u stvaranju kapitala. Pojasnite nam značenje i povezanost ova dva pojma.

Negdje 2007. godine kao poduzetnik sam zaključio da u suvremenom dobu znanja u kome se nalazimo intelektualni potencijal može postati ključni činitelj, kao što su to bili ugalj i nafta u industrijskome dobu. Ta činjenica me je zaintrigirala i njome se intenzivno bavim već desetljeće. Kada govorimo o intelektualnome potencijalu, kao poduzetnika me fascinira to što je neograničen, svima dostupan, može se razvijati, materijalizirati; nevidljivu ideju, viziju, pretvoriti u opipljivu i mjerljivu vrijednost. Recimo, sve čime smo okruženi, pa i računalno ili mobitel putem kojega možda čitate ovaj tekst, je nekada bio samo nečiji skriveni intelektualni potencijal. Nečija ideja koja se pretvorila u sliku, pa u cilj, plan i tako dalje, sve dok se ideja nije materijalizirala, pretvorila u novu mjerljivu vrijednost. Kao znanstvenik, istražujem modele, procese, zakonitosti koje je potrebno zadovoljiti da bi se taj intelektualni potencijal materijalizirao i pretvorio u

mjerljivu veću vrijednost na opće dobro. U cilju toga sam kreirao alat za mjerenje intelektualnog potencijala u tvrtkama.

HR Često svoje radionice organizirate i u Hrvatskoj. Koje su sličnosti, a koje razlike među malim poduzetnicima u ove dvije države?

Poduzetnicima u Hrvatskoj je jedan od najvećih izazova, naravno uz mnoge druge s kojima se bore – kako pronaći i sačuvati radnu snagu. Veliki broj hrvatskih tvrtki je uspio da se, svojim kvalitetnim proizvodima i poslovnom tradicijom, izbori za sudjelovanje na tržištu EU. Sada je izazov pronaći, motivirati i zadržati kvalitetne suradnike. »Suvremene metode upravljanja ljudskim potencijalom« je jedna od tema koje obrađujem u hrvatskim tvrtkama, gdje putem radionica pomažem menadžerima prepoznati, razviti, optimalno rasporediti potencijale svojih zaposlenih. Nakon svake radionice dobiju opširan izvještaj o skrivenim potencijalima svojih suradnika. Mislim da Srbiju uskoro čekaju isti izazovi, iako se tvrtke u Srbiji bore i s mnogim drugim. U većini tvrtki je sličan način razmišljanja. Realni izazovi s kojima se susreću poduzetnici obično ne iniciraju kreativnost i poduzimljivost u rješavanju nego često budu okidač za depresiju, osjećaj bespomoćnosti, traženje krivca u državi, ekonomskim krizama itd. Na radionicama iznosim činjenicu da je za vrijeme posljednje i najveće svjetske ekonomske krize nastalo više milijuna nego svih godina unatrag. Dakle, hoćete li realne prijetnje pretvoriti u svoje poslovne šanse ovisi samo od vaše odluke i spremnosti da skrivene potencijale stavite u funkciju.

HR Kako ohrabriti kreativne ljude koji su navikli raditi poslove u državnim poduzećima i ne brinu se previše o tome koliko će zaraditi da se vinu u svijet poduzetništva? Ima li smisla u Srbiji tako korjenito mijenjati poslovne ambijente i način života?

Na radionicama pod nazivom »Intelektualni DNK« često srećem pojedince s ogromnim skrivenim poduzetničkim potencijalom. Problem je što većina nije svjesna da ga posjeduje. Volim spomenuti životnu priču **Nicka Vujičića**, kojega i osobno poznajem. Nick je rođen bez udova. Nema ruke ni noge ali pliva, surfa, skače padobranom i radi mnoge druge stvari koje mnogi drugi nikada nisu radili, jer »ne mogu«. Uz sve to je pokrenuo ogromnu međunarodnu službu u kojoj, među ostalim, ohrabruje poslovne ljude koji su »pregorjeli« u svojem biznisu. Bez obzira na njegove evidentne fizičke izazove, Nick je postao jedan od najpoznatijih suvremenih govornika i motivatora. Postavlja se logičko pitanje: radi li se o tome da netko nešto ne može ili se radi o tome da je unaprijed donio odluku. Vjerujem da svatko ima pravo na izbor, a razliku između mogućeg i nemogućeg čini osobni izbor a ne činjenično stanje. Iskrena mi je želja da kreativni pojedinci izađu iz svojih sigurnih zona i uhvate se u koštac s izazovom zvanim biznis. Tek kada se suočite s izazovima, otkrit ćete koliko ste kreativni. Mnogi kojima sam pomagao pokrenuti ili unaprijediti biznise, na kraju procesa su komentirali: »Nisam ni sanjao da ja to mogu«. Citirat ću jednu damu koja je pohađala program za pokretanje i unaprijeđenje poslovanja. Kada je, uz moju pomoć, od dugogodišnjeg sna razvila ozbiljan, uspješan biznis, obratila mi se javno riječima: »U nekim momentima sam te mrzila jer si me tjerao da izađem iz zone komfora, ali sam ti sada zahvalna do neba«. Je li lako razviti uspješan biznis? Nije. Je li moguće? Jest. Vjerovali ili ne, poštenim radom čak i u Srbiji. Ima li smisla? Itekako.

HR Posao je neizbježno povezan s brojnim problemima za koje ga optužujemo: stres, nemogućnost mentalne odvojenosti od poslovnog ambijenta kada se radni dan završi, malo vremena koje se provodi s obitelji, slabljenje socijalnih veza, profesionalna oboljenja... Kako da se ono što smo počeli raditi iz ljubavi ne pretvori u njezinu suprotnost?

Jedno od pitanja koje postavljam prisutnima na radionicama namijenjenim prevenciji stresa u poslovanju glasi: »Jeste li ikada čuli da je netko doživio nervni slom, stres ili doživio 'pregorijevanje' na pecanju, šetajući prirodom ili u nekoj ugodnoj ljubavnoj vezi?«. Na pitanje umjesto odgovora dobijem grohotan smijeh i komešanje u publici. Naravno da je odgovor negativan. Kada radite stvari koje vam se sviđaju, pri tome, na vama prirodan i ugodan način, ne postoji razlog za stres. Jedan od uzročnika stresa na poslu je taj što zadatke obavljamo u skladu s tuđim očekivanjima, procedurama koje je netko drugi propisao ili radimo na načine koji su prirodni nekome drugome: šefovima, menadžerima, HR ekspertima... Svakodnevno se pokušavamo prilagoditi drugima. Tuđim standardima, pravilima koja drugi postavljaju, prihvaćamo tuđe modele po kojima su oni bili uspješni. Naravno da nam u tim situacijama nije ugodno, jer većina tih modela i procesa nisu usklađeni s našom prirodom. To je kao s osobama koje su prirodno lijevoruke ili desnoruke. Ja sam dešnjak. Pod ogromnim stresom bio bih kada bih morao izvesti neku preciznu a odgovornu radnju lijevom rukom, i to u najkraćem vremenu. Pošto sam rođeni dešnjak, to mi nije prirodno. Vjerujem da se lijevac isto osjećaju kada trebaju koristiti desnu ruku. Dakle, nemojte raditi naporno. Radite prirodno. Nađite načine koji su vama prirodni i držite se njih. Nemojte se prilagođavati tuđim poslovnim modelima, otkrijte svoj. Na kraju nije važno jeste li nešto uradili lijevom ili desnom, važno je da ste to uradili kvalitetno. Da biste mogli otkriti što je za vas prirodno a što ne, morate se prvo upoznati s vašim intelektualnim DNK kodom. I to je jedna od tema kojom se bavim na radionicama u poduzećima. Nevjerojatno je koliko se bolji rezultati postižu uz daleko manje stresa s malo spremnosti menadžera da se poslovni zadaci prilagode prirodnim osobinama njihovih zaposlenika.

HR Kako naše mališane spremiti za ulazak u svijet rada?

Djeca su rođeni preduzetnici. Oni su fantastični prodavači, neumorni istraživači, nije im teško nebrojeno puta ustati, obrisati suze i ponovno pokušati sve dok ne postignu željeni cilj. Neograničeno su maštoviti. Veliki vizionari. Spremni da uče. Gledajući kako je netko drugi uspio u onome što su oni sebi zacrtali, kopiraju uspješne modele. Imaju ogromnu energiju. Vedrinu. Ne posustaju. Ne odustaju. Znaju što hoće i spremni su izboriti se za to. Znaju da ono što ne mogu danas, moći će sutra kada malo porastu. Možda je odgovor na pitanje kako da im pomognemo, u stvari da im ne odmažemo. Da ih ne učimo kako je »nemoguće da čovjek leti, jer kada bi to tako moglo imao bi krila kao ptica«. Da ih ne uvjeravamo kako je Mjesec jako jako daleko i da to nikada nitko nije i neće dosegnuti. Kako se nešto radi ovako i nikako drugačije, jer su tako radili i njihov djed i pradjed. Umjesto da ih učite kako nešto ne može, budite im podrška, hvalite ih. Neka se osjećaju veličanstveno u svojim maštarijama. Neka se ne osjećaju loše kada pogriješe. Nemojte ih ograničavati. Igrajte se s njima, jer je biznis ipak samo jedna veoma složena, inspirativna i zanimljiva društvena igra.

Pamte školu u Majurskoj ulici

Stariji Palićani dobro se sjećaju nekadašnje škole u lijepoj Majurskoj (danas Brestovačkoj) ulici, koje već oko pola stoljeća nema, ali je sačuvana u đачkim uspomenama i na starim kartama. Njena lokacija precizno je prikazana na detaljno izrađenoj karti Subotice i Palića (isječak karte u prilogu), koju je napravio Gradski građevinski odjel 1928. godine. Na karti je navedeno ime gradonačelnika Subotice dr. **Dragutina Stipića** i potpisan gradski inženjer **Oton Tomandl** (Tomanić).

Na karti se vidi veliko školsko dvorište, dijelom korišteno za vrt, a susjedi se sjećaju i stabljika kukuruza u vrijeme kada je ova zgrada s placem počela nestajati, te ustupila mjesto novim stambenim objektima. U to vrijeme, sedamdesetih godina prošlog stoljeća, naselje Palić intenzivno se gradilo.

Prema izvješću iz 1948. godine o spomenutoj paličkoj školi u Povijesnom arhivu (F 68.1567), koje je potpisao **Dragutin Kovač**, objekt je nastao 1888. godine i namjenski je zidan za školu. Po okončanju Drugog svjetskog rata, zbog većih oštećenja na ovom školskom objektu, nastava se privremeno odvijala u Zemljoradničkoj školi, do rujna 1948. kada je grad popravio zgradu u Majurskoj ulici, te je ova škola nastavila s radom, tad u četiri odjela. Tih godina škola je u četiri razreda imala 180-190 učenika. U izvješću o stanju objekta iskazana je potreba za fiskulturnim terenima u dvorištu, klupama za odmor i ljetnom učionicom. Osvjetljavana je električnom energijom, a vodom opskrbljivana s bunara u dvorištu. Uz izvješće je priložen i tlocrt škole.

Kad-tad jurit će još vlakovi!

Hendikep Slobodnog kraljevskog grada Subotice bio je taj da nije ležao pored velike rijeke (Dunava ili Tise) i time je teži bio pristup rječnim lukama iz kojih je mogao prevoziti svoje glavne poljoprivredne proizvode: žito i živu stoku, prije svega tovljena goveda ali i konje. Prilikom dobijanja statusa slobodnog kraljevskog grada ova činjenica je bila glavni argument županijskih vlasti protiv dodjele (bolje rečeno kupovine) ovog najvećeg privilegija. Zato je Magistrat tražio rješenje u kopanju plovinih kanala prema ovim rijekama. Pronalazak parnog stroja i željezničkog prijevoza za Subotičane je bio »pun pogodak« za

Glavni kolodvor srpskih vladara

rješenje jeftinog transporta njihove robe. Zato nije ni čudo što se nakon nagodbe Austrije i Ugarske (1867.), kojom je omogućen i ranokapitalistički razvoj, delegacija uglednih subotičkih građana uputila u Beč da osobno od cara i kralja **Franje Josipa** traži izgradnju »gvozdenog puta« kojim bi se grad povezao s nekom rječnom lukom. Njihova molba (ali i interes) rezultirala je izgradnjom željezničke pruge 1869. godine prema Somboru a sljedeće godine i prema Segedinu i tim prugama grad je bio povezan s dvije velike rijeke. Ubrzo je preko pruge Sombor – Vinkovci postao dio željezničkog sustava Dunav – Sava – Jadransko more, tj. preko luke Fiume (Rijeka) imao je pristup i svjetskim morima. Ovo je trenutak naglog razvoja grada, koji je uz »izvoz svojih proizvoda« mogao jeftino »uvoziti« i osnovne sirovine za proizvodnju: prije svega željezo, čelik i drvo.

»Južna pruga«

Na Berlinskom kongresu Kraljevina Srbija priznata je kao samostalna država, uz jedno uvjetovanje: morala je izgraditi željezničku vezu prema Carigradu i Solunu. Austro-Ugarska Monarhija je u razdoblju između 1882.-84. godine izgradila prugu Budimpešta – Subotica – Novi Sad – Zemun i preko Save do Beograda. Kraljevina Srbija je od 1885. do 1888. godine gradila

»južnu prugu« do Niša, odakle je jedan krak vodio preko Vranja do Skoplja, a drugi preko Pirota do Sofije. U to doba Otomanska carevina je već ranije izgradila prugu Priština – Skoplje i od Skoplja prema Solunu. Mnogi politički protivnici, prije svega radikali, bili su protiv izgradnje željeznice, smatrajući da će ona uništiti »duh srpskog naroda«. Subotica je postala važno željezničko čvoriste i sjedište južnih pruga Ugarske zvano »Alföldi vasútak«. Izgrađena je i tvornica vagona, a početkom XX. vijeka podignuta je i jedna palača kao njeno sjedište (danas Srednja tehnička škola). Kroz njen kolodvor je već 1889. godine prolazio najčuveniji vlak u povijesti *Orient express* od Londona preko Pariza, Budimpešte, Beograda do Istanbula. Nakon svjetskih ratova, željeznički promet je uglavnom stagnirao sve do pomirbe sa SSSR-om 1955. godine, nakon čega subotičko željezničko čvoriste ponovo postaje važno. Vojvođanski dio Jugoslavenskih željeznica, zajedno s JŽ Slovenije, postaje najuspješnije državno poduzeće. Kroz subotički kolodvor prolazilo je 25% tadašnjeg izvoza SFRJ, njegov promet bio je veći od riječke luke i zapošljavao je preko 6.000 radnika. Planirana je i izgradnja zajedničkog velikog ranižnog kolodvora s Mađarskom. Nažalost, krajem osamdesetih godina prošlog vijeka zaorila je pjesma: »Oj, Srbijo iz tri dela, bićeš ponovo cela« i za početak ukinute su JŽ Vojvodine i konačno od 1. veljače ove godine više ne možemo putovati vlakom do Beograda, ali već odavno ni do Segedina, Sente ili Kikinde. Prvom prugom (somborskom) također ne stižete do Vinkovaca i do Jadranskog mora, navodno zbog mosta kod Bogojeva.

»Propast i uzlet željeznice«

Po objašnjenju nadležnih, putnički promet na relaciji Novi Sad – Beograd je ukinut uslijed radova na brzjoj pruzi, zbog izgradnje vijadukta i dva tunela kod Beške u Srijemu. Teretni promet bit će preusmjeren preko Pančeva, a koliko saznajemo promet Beograd – Pančevo – Zrenjanin je nakon obnove ponovo ukinut, navodno zbog nedostatka putničkih vlakova. Ruši se pruga od Indije prema glavnom gradu Vojvodine, demontirane tračnice bit će upotrijebljene za obnovu segedinske i senčanske pruge. »Željeznički Gordijev čvor« je zamršeniji nego originalni. Eto, na trasi pruge od Niša do Zaječara, u roku mjesec dana, tri puta je iskliznula tovarna kompozicija s opasnim kemikalijama. Navodno ovih dana počinje rekonstrukcija. Nešto na pruzi Beograd – Bar također ne štima, jer ti vlakovi, nakon ukidanja centralne stanice (izgradnja *Beograda na vodi*) sada polaze s male stanice Topčider do koje je teško doći. Sada je glavni kolodvor stanica Prokop, čije je funkcioniranje također upitno (tako su mi rekli pouzdani izvori). Sve u svemu, vlakovi trenutno ne jure diljem naše domovine, ali odgovorni nam obećavaju da će za nekoliko godina, uz novčanu i stručnu pomoć Kineza i Rusa, oni ponovo juriti brzinom od preko sto kilometara na sat. Jedino nam nitko od njih ne kaže: koliko će nas zapravo koštati ova buduća jurnjava? A i mi smo čudaci: svaku sitnicu želimo znati.

Turizam, brošura i gradonačelnikova ciljna grupa

Drugo lice **SUBOTICE**

Republički zavod za statistiku Srbije putem svoje djelatnosti redovito prati, među ostalim, i broj dolazaka i noćenja turista po tzv. izabranim turističkim mjestima u našoj zemlji. Naravno, radi se o evidentiranim, legalnim dolascima i noćenjima – u zavisnosti od mjesta do mjesta, »rad na crno« kreće se od 5% pa čak po nekim procjenama i do 20%! Klasifikacija izabranih mjesta izvršena je na temelju Zakona o turizmu i obuhvaća po posebno prikazanim stavkama i podacima Beograd i Novi Sad s posebnom naznakom »gradska naselja«, »banjska mjesta« (tu je i naš Palić), »planinska mjesta«, »ostala turistička mjesta« (gdje je svrstana i Subotica) i ostala »mjesta-gradovi« proglašeni turističkim mjestima. Nedavno su objavljeni i službeni statistički podaci za prošlu 2018. godinu. Usprkos raznim nagađanjima i komentarima (jer se kod nas u nogomet, politiku i turizam svatko razumije), ne stojimo baš tako loše u odnosu na 2017. kako bi se pretpostavilo.

Ako Suboticu i Palić s okolicom tretiramo kao jednu cjelovitu turističku destinaciju (što po mnogo čemu i jeste), u prosjeku ne stojimo loše. Činjenica je da broj evidentiranih dolazaka i noćenja turista u Subotici raste, a na Paliću opada. Evo i konkretnih brojk.

Ukupan broj dolazaka turista u destinaciju je 91.752 (indeks 2018./2017. – 102,7%), od toga u Subotici je evidentirano 61.534 (indeks 109,5) a na Paliću 30.218 dolazaka (indeks 93,9). Broj evidentiranih noćenja u destinaciji je 148.656 (indeks 101), od toga u Subotici 97.518 (indeks 102,8), a na Paliću 51.138 (indeks 97,9). Na nivou destinacije domaći gosti sudjeluju sa 60,3 % dolazaka i 56,8% noćenja, a stranci s 39,7% dolazaka i 43,2% noćenja (Subotica 56,8% dolazaka i 53,2% noćenja domaćih gostiju i 43,2% dolazaka i 46,8% noćenja stranih gostiju; Palić 60,8% dolazaka i 64,2% noćenja domaćih i 39,2% dolazaka i 35,8% noćenja stranih gostiju). Prosječan boravak je i dalje mali – 1,62 dana na nivou destinacije (Subotica 1,58 dana, Palić 1,69 dana), ali zanimljivo je da se strani gosti nešto dulje zadržavaju u odnosu na domaće – 1,71 dan naspram 1,54 dana. Naš grad zajedno s Palićem sudjeluje s 2,68% dolazaka i 1,59% noćenja na nivou Srbije.

A sada malo o našoj turističkoj propagandi. Naravno, ona je izuzetno bitna za privlačenje potencijalnih gostiju. Naši turistički pregaoci na najvišem nivou izdali su brošuru s vrlo privlačnim naslovom »52 vikenda u Srbiji« u kojem, među ostalim, kao mamac predstavljaju i specijalitete subotičkog kraja, što bi bilo za svaku pohvalu da nema (već po običaju, jel'te) nekih vrlo zanimljivih prevodilačkih egzibicija. Tako, za naš čuveni perkelt stoji prijevod »veal p kr lt stew« – nije greška: piše »p kr lt«! OK, »veal stew« jeste na engleskom teleći paprikaš (znamo da perkelt nije isto što i paprikaš, ali Englezi nemaju poseban izraz za perkelt, pa »let it be...«, op. a.) ali ako su baš željeli pomoći potencijalnom naručitelju tog specijaliteta kako da izgovori ime tog jela, mogli su jednostavno umjesto »p kr lt« upotrijebiti neku drugu riječ u prijevodu, naprimjer čak i opisno, kao »veal stew speciality«. Ovako mi liči na onaj poznati doslovni prijevod rečenice »prevedi me na drugu stranu ulice« kao »translate me on the other page of the street«.

A gdje je u svemu ovome uloga našeg gradonačelnika u razvoju ovdašnjeg turizma? Pa u propagandnim aktivnostima! Gradi se uveliko spa i wellness centar na Paliću, među ostalim i s ciljem da se naši domaći turisti, a i oni s domicilom izvan Srbije privuku u što većem broju. Tu je i ponuda secesijskog naslijeđa, obnovljena Sinagoga, filmski festival i da ne nabrajam svu ponudu koju ovaj grad i okolica mogu pružiti potencijalnom turistu. A tu je i ponovno dijeljenje vaučera u cilju daljeg razvoja domaćeg turizma. Ali sve je to manje bitno. Gradonačelnik reče prije neki dan da je on prije svega Srbin, a tek onda građanin. E sad, ako neka destinacija želi uspjeh u turizmu, treba se fokusirati na ciljnu grupu. To nam je gradonačelnik i uradio. Jer tom izjavom jasno je dao do znanja svim budućim gostima našeg grada na znanje: ako sam ja kao gradonačelnik i prvi čovjek grada prije svega Srbin pa tek onda građanin, dragi moji istih svjetonazora, zamislite kakvi su tek moji sugrađani? Doživjet ćete nezaboravno gostoprimstvo.

A. D.

Regionalna razina kviza *Čitanjem do zvijezda za srednjoškolce*

Danas se nastavlja kviz znanja i kreativnosti *Čitanjem do zvijezda* kada se održava druga, regionalna razina natjecanja za srednjoškolce. Točno u podne učenici koji su osvojili dovoljan broj bodova na prvoj razini pristupit će rješavanju online upitnika u cijeloj Hrvatskoj kao i u Subotici. Osim učenika subotičke Gimnazije **Svetozar Marković Josipe Kujundžić, Zdenka Ivan-kovića, Daniela Kujundžića, Luke Prčića i Petra Huske** u drugoj, na regionalnoj razini natjecanja sudjelovat će i **Mario Eve-tović**, učenik Politehničke srednje škole koja se od ove godine

priključila ovome kvizu za poticanje čitanja. Mario se uz **Emanu-elu Bošnjak**, učenicu subotičke Gimnazije, natječe i u kategoriji multimedijskog uratka.

Želimo im svima puno uspjeha u daljnjem natjecanju.

Organizatori ovog kviza za poticanje čitanja su Hrvatska mreža školskih knjižničara, a u Subotici ga provodi Gradska knjižnica Subotica u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem.

B. I.

Predstavljani novi autorski udžbenici za nastavu na hrvatskom jeziku

Autorski udžbenici iz stručnih izvora zajednice

Udžbenički fond za obrazovanje na hrvatskom jeziku u Srbiji u osnovnoj školi postao je tijekom 2018. godine bogatiji za još četiri autorska udžbenika i tri nacionalna dodatka. Izdanja je tiskao Zavod za udžbenike iz Beograda, a ona predstavljaju rezultat trojnog memoranduma potpisanog između Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Republike Srbije, Zavoda za udžbenike i Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji.

U četvrtak, 21. veljače, u čitaonici Gradske knjižnice u Subotici predstavljeni su nacionalni dodaci *Svijet oko nas* 1 i 2, *Priroda i društvo* 3 i 4, nacionalni dodatak uz udžbenik za likovnu kulturu od petog do osmog razreda *Perspektive*, kao i četiri autorska udžbenika *Glazbena škrinjica* za učenike od petog do osmog razreda.

Udžbenici su prave škrinje našega kulturnog i nacionalnog blaga, istaknula je ovom prigodom predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

»Na ovaj način pokazujemo kako smo kao zajednica sposobni, stručni i kompetentni izraditi autorske udžbenike, da posjedujemo kadrovsku i ljudsku spremnost u svemu biti s roditeljima. Do sada smo izradili ukupno jedanaest izdanja kojima se blago naše tradicije i kulture čuva i prenosi na nove generacije.«

Suradnja sa Zavodom za udžbenike intenzivno traje već četiri godine.

»Do sada smo osigurali 45 udžbenika, od toga su tiskana 32, a 13 su u jednoj od faza izrade. Njih sedam je doživjelo i ponovno pretiskano izdanje. U predstojećem razdoblju doći će do izmjena u modelu suradnje jer sadašnji memorandum više to neće moći biti. Ostvarit ćemo drugačiji način osiguravanja udžbenika, prema preporuci resornog ministarstva. Hrvatsko nacionalno vijeće će dostaviti ministarstvu opredijeljenost škola o izabranom izdavaču udžbenika i hoće li biti izvorno pisani ili prevedeni. U dogovoru s nacionalnim vijećem dogovoriti će se tiraž i autori«, kaže ravnatelj izdavačkog sektora Zavoda za udžbenike u Beogradu **Milorad Marjanović**.

Uz njega su na predstavljanju bile i glavna i odgovorna urednica za izdanja na hrvatskom jeziku **Marijana Vasić-Stjepanović** i izvršna ravnateljica odjela Zavoda za udžbenike u Novom Sadu **Romanca Jovanović**.

Četiri udžbenika i tri nacionalna dodatka

Bilo je potrebno tri godine za napisati osam udžbenika. Ovom su prigodom predstavljena četiri udžbenika glazbene kulture namijenjena učenicima viših razreda osnovne škole autora **Vojislava Temunovića, Mire Temunović, Tamare Štricki-Seg i Margarete Uršal**. Ova četiri udžbenika, *Glazbena škrinjica* 5, 6, 7, i 8, logičan su nastavak udžbenika pisanih za niže razrede osnovne škole, podsjećaju autori. Kompletirana je literatura za Muzičku kulturu u osnovnom obrazovanju.

»Po zakonu, 60 postotaka nastavnog programa možemo prilagoditi nastavi na hrvatskom. Uvrstili smo puno glazbenih primjera i pjesmica iz naše baštine«, kaže koautorica udžbenika *Glazbena škrinjica* Mira Temunović.

U dijelu o nacionalnim dodatcima, *Svijet oko nas* 1 i 2 nacionalni je dodatak za istoimeni predmet koji se izučava u prvom i drugom razredu osnove škole. Na 18 stranica bogato ilustriranih i vizualno i tekstualno prilagođenih dobi učenika, autorice su u prvome obradile temu blagdana i praznika, a u drugom naselja.

Priroda i društvo 3 i 4 nacionalni je dodatak na hrvatskom jeziku namijenjen učenicima trećeg i četvrtog razreda osnovne škole. Autorice su profesorice razredne nastave **Sanja Dulić** i **Danijela Romić-Skenderović**, te diplomirana pedagoginja Margareta Uršal. Naslovnice je ilustrirala **Adrijana Vukmanov Šimokov**.

Nacionalni dodatak na hrvatskom jeziku *Perspektive* autorice **Ljubice Vuković-Dulić** namijenjen je učenicima viših razreda osnovne škole kao dopuna nastavi likovne kulture. Autorica, povjesničarka umjetnosti viša kustosica je na 33 stranice dopunila gradivo likovne kulture od 5. do 8. razreda mnoštvom primjera hrvatskih umjetnika i na novi način koncepcijom zadataka osvijetlila spoznajni proces u likovnoj kulturi.

Istaknuto je kako se očekuju i nova izdanja autorskih udžbenika kao što je Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture i nacionalnih dodataka iz geografije i povijesti, koja su planirana za 2019. godinu.

Ulomke iz sadržaja udžbenika i dodataka predstavili su učenici odjela nastave na hrvatskom jeziku.

S. Jurić

Zavjeti nastali na stradanjima stanovništva

Zavjetna kapela sv. Roka je od svog nastanka 1738. godine proširivana, rušena, ponovno izgrađena, restaurirana, postoji i danas na istom mjestu, u Ulici Matka Vukovića, no odavno nije u svom prvotnom obliku iz dalekog vremena velike i tragične epidemije kuge.

»Subotičani i danas štuju svetog Roka, u nešto manjoj mjeri nego ranije. Za starije katoličko stanovništvo 16. kolovoz je zavjetni dan jer smatraju da je sveti Roko zaštitnik Subotice. Dan sv. Roka, kao zavjetni praznik, ustanovljen je 1738. godine, kada je u gradu harala kuga, 'crna smrt'. Po predanju, epidemija kuge je prestala 16. kolovoza 1738. godine, a Subotičani su na prijedlog franjevacu započeli izgradnju zavjetne kapele. Na temelju zabilješki, građevinski materijal osigurali su građani. Temeljni kamen postavljen je 5. rujna 1738. godine na mjestu gdje su

ljen za narednih stotinu godina.« (mr. **Valéria Beszédes** u tjedniku *Dnevnik – Subotičke* broj 22, 1. prosinca 2006.)

Skromna kapela iz osamnaestog stoljeća srušena je, a 1884. godine na istom mjestu obnovljena je u stilu neorenesanse po projektu arhitekta **Titusa Mačkovića**.

Zavjetna kapela svetog Roka

sahranjeni vojnici koji su herojski poginuli u ratovima protiv **Tekelijine** vojske. Nemamo podatke o tome koliko je trajala izgradnja, ali je kapela postojala već 1739. godine kada je ponovo izbila epidemija. Vjernici su se već tada u njoj molili i zavjetovali na stogodišnji post na dan sv. Roka, kao i u drugim mjestima u okolici.

Na brzinu podignuta kapela obnovljena je 1753. godine, a dva desetljeća kasnije postala je župna crkva. Kapela sv. Roka je kroz povijest, u više navrata renovirana i popravljana. Proširena je malom drvenom nadstrešnicom i u njoj su održavane mise sve dok nije izgrađena Crkva sv. Tereze...

Godine 1838. održana je svečana posmrtna misa posvećena stogodišnjici prestanka epidemije. Nakon mise, svečana procesija išla je oko kapele i zavjet Subotičana protiv kuge je obnov-

Crkva sv. Mihovila Arkandela s jednim tornjem, prije 1907. godine, kada je podignut i drugi toranj. Desno je Vojničeva kurija

Epidemija kuge 1738. godine na ovom području bila je dio pandemije u Ugarskoj, koja je trajala od 1738. do 1742. Bila je to i posljednja velika pandemija kuge u Ugarskoj. Popis umrlih od kuge (da li potpun?) sadržan je u najstarijoj subotičkoj matičnoj knjizi umrlih, po upisima franjevacu.

Crkva nastala na utvrdi

U vrijeme podizanja kapele sv. Roka u Subotici je postojala franjevačka crkva, preuređena od dotadašnje tvrđave, i u neposrednoj blizini hram pravoslavnih vjernika. Prva crkva pravoslavnih vjernika, posvećena Vaznesenju Gospodnjem, podignuta je između 1726. i 1736., proširena 1766. i 1804., i obnovljena do 1910. godine, od kad datira njen sadašnji izgled.

Franjevačka crkva je u prvo vrijeme postojala unutar tvrđave. Povijest ovog sakralnog zdanja opisan je na internet sajtu *Franjevci Subotica*:

»Godine 1686. franjevci se nastanjuju u subotičkoj tvrđavi koju je 1470. dao sagraditi grof **Joannes Pongrac**, vojvoda erdeljski. Tu franjevci 1693. godine imaju crkvu i nastambu, a 1723. tvrđavu preuređuju u crkvu i samostan. Godine 1729. započinje

gradnja nove crkve. Dvršena je i posvećena svetom Mihaelu Arkandelu 1736. godine. U novu crkvu ugrađeni su vanjski zidovi tvrđave, a dijelovi južne kule postali su sastavni dio desnog crkvenog tornja kroz koji se danas ulazi u samostan. S prekidima i prilagođavanjima građen je franjevački samostan u etapama od 1735. do 1767. godine.

Maketa stare subotičke tvrđave u Gradskom muzeju

Do polovice 18. stoljeća crkva je opremljena baroknim oltarima, oltarnim slikama, propovjedaonicom i klupama. Današnji oblik s obilježjima neoromantičkog stila poprima 1907. godine kada je podignut i lijevi zvonik, a oltari zamijenjeni novim od kararskog mramora. Posvećena je 1909. godine. Središte župe bila je od 1710. do 1773. i od 1921. do 1933. godine...» (Autor teksta na sajtu je fra **Marijan Kovačević**).

Utvrda okružena šancima

Preci naše obiteljske grane (**Korponai, Corponai, Korponaj, Korponovich**), po dokumentiranim podatcima, svjedočili su postojanju starog zdanja tvrđave, kao i njenom preuređenju u crkvu. U to vrijeme živjeli su u ovom Vojnom šancu i formirali višečlane obitelji.

Kako je tvrđava izgledala?

»Poslije velike pobjede carske vojske nad Turcima kod Sente 1697. i Karlovačkog mira 1699. godine, došlo je 1702. – 1703. do konačnog organiziranja Potiske vojne granice. Subotička tvrđava, kojom je zapovijedao kapetan iz obitelji **Sučić**, bila je – zajedno sa svim ostalim garnizonima u potiskom području – u vojnom pogledu podređena segedinskom zapovjedniku tvrđave **Nehemu**. Tvrđava je sagrađena od čvrstog materijala, a na sjevernoj i južnoj strani se dizao po jedan toranj. Kada su tvrđavu kasnije pregradili u crkvu, sjeverni toranj je srušen, dok je južni podignut više. Utvrđenje je bilo okruženo s dva velika jarka, odnosno šanca; unutrašnji šanac je okruživao neposredno zgradu i kraj njega su neprekidno stražarili vojnici; vanjski šanac je bio znatno širi: protezao se pored stajace vode Rogine bare i pravoslavne crkve. U međuvremenu je Subotici pripojeno sljedećih dvanaest prostranih pustara: Čantavir, Verušić, Tompa, Ludoš, Zobnatica, Žednik, Pavlovac, Đurđin, Bajmak, Tavankut, Šebešić

i Kelebija. Godine 1702. broj stanovnika Subotice je iznosio blizu dvije tisuće duša, a 1720. taj broj je premašio 2.200 duša. Vojna mjesta (šančevi) potiske vojne granice, koja su potpadala pod komandu u Segedinu, bila su dužna staviti na raspolaganje ukupno tisuću konjanika i petsto pješaka; od toga je Sombor davao 272, a Subotica 205 vojnika.« (**László Magyar**, *Subotica i njeno stanovništvo do 1828., Korijeni, svjedočanstvo stoljeća*, str. 15 i 16).

O tvrđavi iz petnaestog stoljeća bilježi i franjevac **Paškal Cvekan** u knjizi *Subotički franjevački samostan i crkva*:

»Imala je dvije kule. Jedna je gledala na jugoistok – a tu su franjevci kasnije podigli za nekoliko metara i to je današnji desni toranj crkve, kroz koji je ulaz u samostan. S desne strane te kule bile su uske stepenice na kulu, a pokraj njih dubok bunar, koji je prigodom izgradnje istočnog krila samostana zatrpan. Druga je kula bila sa zapadne strane, skraćena i prilagođena obliku zgrade.

Sama zgrada Kaštela podignuta je na dva kata. Pročelje joj je

Srednjoškolci Segedina i Subotice izradili su 2013. godine maketu nekadašnje utvrde

bilo okrenuto prema zapadu i bilo je dugo tridesetak metara, a širina mu je iznosila desetak metara. To je današnja lađa samostanske crkve. Sa svake strane Kaštel je imao otvore u koje su se mogle smjestiti manje ratne naprave za pucanje, pučki zvane golubinjaci. Kaštel je bio dovoljno opremljen da se uspješno mogao odupirati manjim vojničkim prepadima, a i pljačkaškim pokušajima. Po odredbi cara **Karla VI.** kasnije su sve vojničke naprave iz Kaštela u Subotici prenesene u Segedin...

Kako su, dakle, gornja dva kata kaštela zaposjele i nastanile obitelji **Sučić, Marčetić i Vujačić** – svi su se ostali jednoglasno složili da se u prizemlju kaštela, gdje se nalazila jedna prostrana soba, kao neka palača, napravi kapela, u kojoj će se obavljati služba Božja i sve ostale vjerske dužnosti dok je susjedne sobice dobio o. **Aleksandar Spanik** za svoje stanovanje...».

Postoji maketa starog utvrđenja (nalazi se u Gradskom muzeju), koju je 1991. godine izradio historičar **Géza Vass** iz Međuopćinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture s prijateljem **Szilárdom Szebenyijem**. U novije vrijeme maketu subotičke tvrđave izradili su učenici Uslužne stručne srednje škole **István Vedres** iz Segedina i Politehničke škole iz Subotice, u okviru IPA programa prekogranične suradnje Mađarske i Srbije, u studenom 2013. godine. Maketa se nalazi u Politehničkoj školi u Subotici.

Katarina Korponaić

(Podaci i fotografije iz knjige **Katarine Korponaić** *Tajanstvena Subotica*, u izdanju Povijesnog arhiva Subotica 2017. godine)

Šahovski susret u Hrvatskom domu u Somboru

Odmjeravanje snaga na 64 polja

Sportska sekcija HKUD-a Vladimir Nazor organizirala je prijateljski šahovski susret sa šahistima HAŠK-a Zrinjski iz Subotice

Šahovska sekcija u HKUD-u *Vladimir Nazor* aktivna je od osnutka udruge. Uvijek je u *Nazoru* bilo vrsnih šahista, ali je za sam početak šahovskih aktivnosti u *Nazoru* zaslužan **Petar Carev**. Šahiste amatere naučio je da se šah ne igra srcem već glavom, a da bi im bilo lakše ući u tajne šaha u udругu su tjedno stizala čak tri šahovska časopisa. Zainteresirani su imali i šahovsku poduku i to od vrsnog šahista kakav je bio Carev, koji je kraj svoje šahovske karijere završio sa zvanjem majstora. Igrao se šah i nakon njegova odlaska, a zanimljiv je podatak da je početkom 70-ih godina prošlog stoljeća najaktivnija sekcija Društva bila upravo šahovska. Danas šahisti nisu najaktivnija sekcija udruge, ali daleko od toga da u *Nazoru* više nema šahista i šahovskih turnira. Redovito se organiziraju dva – *Memorijal prof. mr. Franja Matarić* i *Božićni turnir*. A ono što odavno priželjkuje pročelnik sportske sekcije **Pavle Matarić** je susret i ukrštanje

snaga na 64 crno-bijela polja sa šahistima *Zrinjskog* iz Subotice. Poznat po tome da ne odustaje lako od svojih zamisli uspio je i u tome, pa su gosti *Nazora* bili šahisti iz Subotice. Jesu li gosti sračunato došli u slabijem sastavu, je li domaćinima sudac bio naklonjeniji ili ih je jednostavno »išlo« tog dana, tek rezultatski gledano domaćinima je pripala titula pobjednika. Oni će, pak, reći da to uopće nije važno i da je mnogo značajnije to što su dvije šahovske ekipe organizirale jedno druženje i načinile početne korake buduće suradnje.

Nisu se borili za rezultat, ali...

Dok su šahovske partije u tijeku, šahisti ne vole da ih se uznemirava, pa sam prve razgovore obavila s onima koji vode te dvije ekipe – predsjednikom HAŠK-a *Zrinjski* **Marinkom Mikovičem** i pročelnikom sportske sekcije HKUD-a *Vladimir Nazor* **Pavlom Matarićem**.

»Dogovarali smo ovaj susret dvije godine i konačno ga i realizirali. Ovo je naš prvi susret i nadam se da je to samo jedan od naših budućih susreta i druženja. Sada smo mi na potezu i očekujemo *Nazorove* šahiste kod nas u Subotici«, kaže Miković.

Klub na čijem je čelu natječe se u Općinskoj ligi Subotice. U Sombor, kao dobri gosti, nisu došli u najjačoj šahovskoj postavi, ali to ne znači da se nisu do kraja borili za poene.

»Još uvijek se igra i ono što sam do sada vidio mogu reći da su domaćini dobri, a kakav će rezultat na koncu biti i nije najvažnije. Na ovakvim susretima ja uvijek kažem da tu nema pobjeđenih i poraženih, bitno

Tjedan u Somboru

Muzej

Nepobitna je činjenica, ma koliko ona desetljećima bila prikrivana, da je na prostoru Vojvodine do kraja Drugog svjetskog rata živjelo oko pola milijuna podunavskih Nijemaca. Nepobitna je činjenica, ma

koliko ona isto tako desetljećima bila

prikrivana, da su tisuće Nijemaca stradale u poslijeratnim logorima. Oni koji nisu otišli u samoj završnici rata, a izbjegli su logore, otišli su čim se rat okončao i čim je postalo jasno da biti Nijemac u poslijeratnoj Jugoslaviji nije poželjno. Koliko su prikrivane činjenice o Nijemcima na ovim prostorima govori i to što se u Somboru nije znalo i nije govorilo o logorima u Gakovu i Kruševlju i godinama je to bila nepoznanica i za ljude koji su živjeli tek nekoliko kilometara od tih logora. No, tragovi života i rada njemačkog naroda nisu se mogli izbrisati preko noći. Nisu se preko noći mogle porušiti sve švapske kuće, demontirati sve tvornice, uništiti alatke i strojevi koji su unaprijedili gospodarstvo...

A onda su prošla desetljeća i biti Nijemac više nije nešto što treba prikrivati. Jest da se ta zajednica danas (na teritoriju cijele Srbije) svela na tek nešto više od 4.000 njenih pripadnika, ali je živa i aktivna. A rezultat te aktivnosti je Muzej podunavskih Nijemaca koji tijekom ove godine treba biti otvoren u Somboru. Na prostoru od oko 300 četvornih metara bit će priređena muzejska postavka kao svjedodžba života jednog naroda koji je kroz stoljeća provedenih na ovim prostorima bitno utjecao na gospodarski, kulturni i društveni razvitak. Pozvani su svi koji mogu pomoći u priređivanju ove postavke, bilo da je to u kakvoj zabačenoj ladici sačuvan stari dokument, obiteljska fotografija, kakav komad nošnje. Sve nedostaje, što je zapravo danak onome što se s Nijemcima na ovim prostorima događalo u završnici i nakon okončanja Drugog svjetskog rata.

Pomoć u otvaranju ovog muzeja stići će iz Ulma, gdje je Centralni muzej podunavskih Nijemaca. Pomoći će i Grad Sombor i to tako što će (konačno) početi obnova Grašalkovićeve palače u kojoj će svoj prostor imati i spomenuti muzej. Ima to i svoju simboliku – Grašalkovićeve palače bila je centar iz koga se vršila kolonizacija Nijemaca u Bačku.

Z. V.

je da se susrećemo, da se naša zajednica ujedinjuje. Nije samo politika ta koja može okupiti, ujediniti zajednicu već i ovakvi kontakti čine mnogo na povezivanju udruga i pojedinaca iz zajednice», kaže Miko-
vić.

Majstorski kandidat **Antal Hegediš**, aktivni šahist HAŠK-a *Zrinjski* je sedam godina, a u Somboru je bio u ulozi kapetana ekipe.

»Volimo se družiti i česti smo gosti u Hrvatskoj – Vinkovcima, Osijeku, Đakovu... Volimo otići u goste, ali i biti dobri domaćini. A večeras? Što da kažem? Ipak je domaćin domaćin. Pobijedili su, ali su i bili jača ekipa. Nema to veze, ovo je bio prijateljski susret i rezultat je tu najmanje bitan«, kazao je Hegediš i pojasnio da je svaki igrački par igrao po dvije partije, a parovi su bili sastavljeni prema jačini igrača, tako da su protivnici bili koliko-toliko ravnopravni. A konačni rezultat (makar on i ne bio važan) bio je 6:3 i u drugom krugu 61/2 : 21/2.

... pobjeda ide domaćinima

Na kraju susreta domaćinima i pročelniku sportske sekcije ostalo je dvostruko zadovoljstvo – ispunila im se želja da ugoste šahiste *Zrinjskog* i još ono čemu su se potajno nadali, da dominiraju na šahovskom polju.

»Sudjelovalo je devet njihovih i devet naših šahista, a igralo se dvo-

kružno. Znam da oni nisu došli u najjačoj postavci, ali godi kada kažu da su i naši igrači dobri i da su ih ovoga puta nadigrali. Očekujemo sada poziv za uzvratni posjet, a kada će to biti još ne znamo. Nama je važno da možemo u povijest igranja šaha u *Nazoru* upisati i da smo igrali s HAŠK-om *Zrinjski*«, kaže Matarić i na kraju nije odolao još da doda »i da smo ih nadigrali«.

Kapetan *Nazorovih* šahista **Josip Ivkić** na pitanje kakvi su bili protivnici kaže kratko »vidi se iz rezultata«.

Ali, nisu gosti zamjerili domaćinima na šahovskoj sreći i susret je završen zajedničkim druženjem. Gosti nisu zamjerili, ali su obećali da neće zaboraviti ovaj dan i izgubljene mečeve, pa *Nazorove* šahiste čekaju na novom susretu u Subotici. Prijateljskom, naravno.

Z. V.

Hoće li set aktivnih mjera zapošljavanja pridonijeti manjem odlasku ljudi iz zemlje?

Posla ima, ali nema radnika

»U poduzeću zapošljavam 15 ljudi i imam namjeru zaposliti još dva radnika. Zainteresiranih ima i oni hoće raditi, ali pod uvjetom da imaju plaću 100.000 dinara, jer taj iznos mogu zaraditi u drugim zemljama. Ja im nisam u mogućnosti toliko platiti. Bez dobre subvencije za radnike nama ovdje nema boljitka«, kaže poduzetnik iz Šida Živan Ilić

Reultati istraživanja »Zašto ljudi žele otići iz Srbije«, koje je tijekom prošle godine provela organizacija *Srbija 21*, govore da 22 posto stanovništva želi otići iz Srbije. Kao motive iseljenja ističu standard, bolje plaćen posao i lošu situaciju u državi. Među onima koji razmišljaju o iseljenju najviše je osoba starosti od 18 do 29 godina, i to 34 posto. Poražavajuća je i demografska slika jer podatci govore da je u Srbiji tijekom 2017.

godine 38.800 više umrlih nego rođenih, a procjenjuje se da je iz zemlje tijekom 2017. godine otišlo od 40.000 do 69.000 ljudi. Trend odlaska stanovništva nažalost raste, kako u većim tako i u manjim sredinama, a u nekim mjestima broj stanovnika je gotovo prepolovljen. Jedan od primjera takvih općina je Šid.

Poražavajući trend

Matična služba Općine Šid ne posjeduje točne podatke o trenutnom broju stanovnika u šidskoj općini. Prema posljednjem popisu koji je proveden 2011. godine, u šidskoj općini živjelo je ukupno 35.377 stanovnika. Taj broj je danas nažalost znatno manji.

»Posljednjih godina prisutan je rastući trend odlaska mladih iz ove općine. Prema podacima kojima raspolažemo, tijekom 2018. godine imali smo 84 zaključena braka i izvršeno je 216 upisa u matičnu knjigu umrlih. Što se tiče matične knjige rođenih kod nas se uglavnom vrše naknadni upisi za onu djecu

koja se rađaju u inozemstvu, a upisi djece koja su rođena u rodilištima u Srijemskoj Mitrovici i okolnim gradovima vrše se tamo gdje su djeca rođena. Prema podacima kojima raspolažemo, od 1. siječnja 2019. godine zaključena su tri braka, a umrle su 32 osobe. Podatci nažalost govore da je sve veći broj umrlih, a da se broj zaključenih brakova smanjuje«, kaže zamjenica matičara **Nataša Ralić**.

Najteže pogođeno iseljavanjem je najveće selo šidske općine Erdevik, iz kojeg je posljednjih godina otišla trećina radno sposobnog stanovništva. No, ovaj trend prisutan je i u samom gradu. Unatoč tome što se ne zna točan broj obitelji koji su trbuhom za kruhom otišli u neke od zemalja Europske unije, brojne napuštene prazne kuće svjedoče da je njihov broj mnogo veći nego što je bio ranije.

Teže do radnika

O smanjenom broju radno sposobnog stanovništva svjedoče i poduzetnici koji imaju problem pronaći radnika za određenu djelatnost.

»Situacija po pitanju radne snage u šidskoj općini je katastrofalna. Mladi ljudi nam odlaze. Ne postoji dovoljno stručnih profila u školama i smatram da se bez dobre politike ne može ništa promijeniti. U lokalnom parlamentu sam vijećnik od 1996. godine. Pokušao sam nešto promijeniti, ali nisam uspio. U poduzeću zapošljavam 15 ljudi i imam namjeru zaposliti još dva radnika. Oni hoće raditi, ali pod uvjetom da imaju plaću 100.000 dinara, jer taj iznos mogu zaraditi u drugim zemljama. Ja nisam u mogućnosti toliko im platiti. Bez dobre subvencije za radnike nama ovdje nema boljitka«, kaže poduzetnik iz Šida **Živan Ilić**.

Dodatna motivacija

Da slobodnih radnih mjesta ima potvrdili su i iz Nacionalne službe za zapošljavanje, filijale u Srijemskoj Mitrovici. S objavljenih 17 javnih poziva i podjelom subvencija imaju želju potaknuti poslodavce da što više zapošljavaju osobe s evidencije nezaposlenih, kao i da se zapošljavanje usmjeri ka teže zapošljivim kategorijama.

»Na evidenciji nezaposlenih u Šidu ima 2.800 osoba, što je manje za sedam posto u odnosu na prošlu godinu. Ono što su karakteristike tržišta rada Općine Šid, s obzirom na to da je jedna od nerazvijenijih općina u srijemskom okrugu, jeste da preko 30 posto nezaposlenih osoba ima samo osnovnu školu i 1.090

Tjedan u Srijemu

Inovacijski centar u Srijemu

Jedna od vijesti ovoga tjedna je da Stara Pazova dobija Regionalni razvojni centar za održivi razvoj Srijema. Ovaj projekt provode Općina Stara Pazova, Kabinet ministra za inovacije i tehnološki razvoj i Regionalni razvojni Srem, a on se odnosi na uspostavljanje inovacijskog Start-up centra u Staroj Pazovi. Projektne aktivnosti spomenutog projekta predstavljene su 14. veljače u Staroj Pazovi kao i djelovanje Međuopćinske radne grupe za inovacijsku djelatnost u Srijemu. Kako je istaknuto na konferenciji, Regionalni centar za održivi razvoj Srijema predstavljat će mjesto gdje ideje postaju biznis, a bave se energetsom efikasnošću i zaštitom životnog okoliša. Inovacijski Start-up centar nalazit će se u strogom centru Stare Pazove na području od 300 četvornih metara. Ovim projektom stavit će se u funkciju poslovni prostor koji će biti odgovarajuće opremljen za rad i pružanje usluga startapovima, kao i početnicima u poslovanju kojim razvijaju svoje inovacijske projekte. Prema riječima upravnice centra **Tanje Mijajlović**, u rad centra kao članovi mreže inovacijskog ekosustava srijemskog okruga bit će uključeno već u prvoj fazi funkcioniranja minimum deset institucija – regularnih inovacijskih stejkholdera. Za deset kompanija u Srijemu bit će dostupne inovacijske usluge, a sve u cilju podizanja njihove konkurentnosti koje će biti uspostavljene tijekom trajanja projekta. Osnovni razlozi za osnivanje centra u tom dijelu Srijema su, prema riječima nadležnih, geografski položaj između dva najveća grada u zemlji i stupanj razvijenosti privrede u ovom gradu, koji je jedan od vodećih po uspješnosti u Srijemu. Do sada je u Srbiji uspostavljeno osam ovakvih centara ukupne vrijednosti 250 milijuna dinara. Općina Stara Pazova osigurala je poslovni prostor čije je opremanje u tijeku, a otvaranje centra očekuje se u naredna dva mjeseca. Za uspostavljanje inovacijskog Start-up centra u ovom gradu Vlada Srbije izdvojila je 40 milijuna dinara, a obećanja su da će u ovoj godini biti uspostavljeno još nekoliko sličnih centara i u drugim gradovima.

osoba ima preko 50 godina života. Slobodna radna mjesta često su usmjerena ka mladima, osobama koje imaju barem srednju stručnu spremu. Kroz ove subvencije želimo potaknuti poslodavce da zapošljavaju i ove kategorije nezaposlenih osoba», navodi ravnateljica filijale u Srijemskoj Mitrovici **Marijana Grabić**.

Iako je u prošloj godini bilo 4.500 slobodnih radnih mjesta, mali broj osoba je bio zainteresiran raditi.

»Spremni smo obučiti osobe da rade određeni posao, ali je potrebno da ta osoba bude motivirana. U razvijenim i nerazvijenim općinama poslodavci najviše traže ljude koji hoće raditi. Imamo mnogo više slobodnih radnih mjesta nego osoba koje su zainteresirane raditi određeni posao i zato nam je glavni zadatak da te osobe motiviramo«, ističe ona.

Prednost manje razvijenim općinama

U cilju većeg zapošljavanja Pokrajinska vlada predstavila je prošlog tjedna u dvorani Skupštine općine Šid set aktivnih mjera zapošljavanja. Mjere se odnose na subvencije za novo zapošljavanje, subvencije za samozapošljavanje i javne radove.

»Za općine kao što su Šid, Irig, Opovo, Plandište i ostale koje su iz treće i četvrte kategorije po razvijenosti bit će učinjeno mnogo toga u narednom razdoblju kako bi se dostigao ravnomjerniji regionalni razvoj. Mjere koje će biti zastupljene su subvencije za novo zapošljavanje koje se odnose na poslodavce i za osobe koje su na evidenciji službe za zapošljavanje, subvencije za samozapošljavanje i javni radovi. Ono što je razlika u odnosu na republičke mjere to je da kod javnih radova nema kategorizacija u odnosu na to je li netko u trećem stupnju razvijenosti ili ne. Međutim, prilikom bodovanja temeljem pravilnika prednost će se davati manje razvijenim općinama. Što se tiče novog zapošljavanja iznos koji se planira za dodjelu subvencija poslodavcima za novo zapošljavanje je 187.000 dinara po osobi. Postoje i neke novine za samozapošljavanje gdje su iznosi veći i tu postoje dvije kategorije. Jedna je za samozapošljavanje za nezaposlene osobe koje imaju najmanje 240 EESPB bodova, odnosno minimum četverogodišnje akademske studije, specijalističke akademske studije, master studije, a sredstva su opredijeljena za otvaranje liječničkih, stomatoloških ordinacija, inženjerskih biroa, IT ureda, odvjetničkih ureda i za one djelatnosti za koje je potreban stručni ispit. Druga mjera je za niže stupnjeve obrazovanja 3. i 4. sve do 7. stupnja stručne spreme, posebno za otvaranje obrtničkih radnji i tu je iznos od 324.000 dinara«, istaknula je ravnateljica pokrajinske Nacionalne službe za zapošljavanje **Snežana Sedlar**, navodeći da je prema službenim podacima Republičkog zavoda za statistiku objavljenim 30. 11. 2018. opća stopa nezaposlenosti u Srbiji s 14,8 pala početkom ove godine na 11,3 posto.

»Što se tiče Vojvodine, mi smo dostigli pozitivne rezultate što ne znači da se trebamo zaustaviti nego naprotiv, trebamo još više raditi, napraviti neki »bedem« za odljev visokoobrazovanih mladih ljudi pa onda i svih ostalih deficitarnih zanimanja. Stopa u Vojvodini je na kraju drugog kvartala prošle godine po istoj anketi bila 7,9 posto«, kazala je Sedlar.

Set novih mjera za zapošljavanje najprije je predstavljen u šidskoj općini. Prezentacija je izazvala veliko zanimanje privatnih poduzetnika koji imaju zajednički problem: pronalazak radne snage. A hoće li subvencije barem donekle smanjiti odljev radno sposobnog stanovništva iz ove srijemske općine, ostaje tek da se vidi.

S. D.

S. D.

Sjećanje na bački zavičaj

Generacije bunjevačkih Hrvata iz Subotice i okolice dolazile su u Zagreb i u njemu ostajale. Pri tome nisu zaboravljali svoj rodni kraj, svoju kulturu i običaje, uspomenu na toranj Gradske kuće i salaše do kojih pogled seže s njegova vidikovca. Zaslugom nekoliko predanih Zagrepčana, a opet i Subotičana, okupili smo se 23. veljače na *Bunjevačkom prelu* u Zagrebu. U restoranu *Brezinka* zajedno su uživali u svojoj ikavici, *fankima*, *gajdaškom kolu* i bunjevačkoj nošnji. Pozdravni govor održao je domaćin i organizator ove manifestacije **Tomislav Brejar**.

Za glazbu je bio zadužen tamburaški sastav *Banda odabrana*. Nastupili su i članovi HKK-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice koji su izveli dva spleta bunjevačkih igara u koreografiji **Senke Horvat** i s predstavom **Đule Milodanović** *Kod liječnika* koju su priredili pod mentorstvom **Nevene Mlinko**. **Katarina Piuković** čitala je preljску pismu **Željke Zelić-Nedeljković** *Bili atari*, a **Lazar Cvijin** pjesmu **Tomislava Žigmanova** *Prelo, pod naslamom sićanja*. Program su vodili **Gordana Cvijin** i **Augustin Žigmanov**. Kao i svake godine, bila je organizirana tombola, a među mnogobrojnim nagradama dodijeljene su i dvije ulaznice za *Bunjevačko prelo* u Zagrebu 2020. godine.

Među ostalim, prelu su nazočili predsjednik DSHV-a, ravnatelj ZKVH-a i zastupnik u srbijanskoj skupštini **Tomislav Žigmanov**, predsjednik Izvršnog odbora HNV-a i HKK-a *Bunjevačko kolo* **Lazar Cvijin** te predstavnice Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Marta Vargek** i **Martina Tomaš**.

B. Poljaković Popović

Pokladna manifestacija u Đurđinu

Prelo na salašu

U Đurđinu je u dvorani mjesne župe održano još jedno *Prelo na salašu* u organizaciji HKPD-a Đurđin. Na početku programa goste je pozdravila predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, koja je kazala kako u Đurđinu ima plodne crnice, ali se isto tako ondje stvara i plodan i bogat kulturni život.

Domaćini su priredili prigodni kulturno-umjetnički program. Mlađa folklorna skupina HKPD-a predstavila se splotom bunjevačkih igara, a starija *Momačkim kolom*. Folklorce je za nastup pripremio koreograf **Marin Jaramazović**. **Josipa Stantić** govorila je stihove ovogodišnje prvonagrađene pisme *Velikog prela*, autorice **Željke Zelić-Nedeljković**, a **Mirjana Milodanović** otpjevala je pjesmu *Prelo na salašu* koju je za ovu prigodu napisala **Verica Dulić**, a aranžman je uradio **Vojislav Temunović**. Dramska sekcija Društva izvela je igrokaz rađen po pripovijetki msgr. **Blaška Rajića** *Moj prvi prusluk*. Gosti prela imali su prigodu vidjeti reviju ženske bunjevačke nošnje koje su »prelje«
brizljivo odabrale i pripremile.

Na kraju programa u ime Upravnog odbora HKPD-a Đurđin s nekoliko riječi obratio se **Josip Bako**. Organizatori prela izrazili su zahvalnost đurđinskom župniku vlč. **Draženu Duliću** na ustupljenom prostoru.

Prelo je nastavljeno uz tamburaški ansambl *San* u čijoj su glazbi gosti uživali do ranih jutarnjih sati, kako i priliči pravom prelu na salašu.

K. D.

Tavankučani na Malom sijelu

ŽUPANJA – U subotu, 23. veljače, u Županji je *Malim sijelom* otvoreno 52. Župansko sijelo sa sloganom »Oj, Županjo, uvek si mi mila«, najveća i najvažnija manifestacija tradicijske kulture županskog kraja. Nekoliko stotina djece, među kojima i članovi HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankute, oduševilo je brojne posjetitelje i pokazalo kako od malih nogu njeguju tradiciju, kulturnu baštinu i narodne običaje.

I. D.

Književno prelo u Subotici

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica Subotica priređuje *Književno prelo* večeras (petak, 1. ožujka), u velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici, s početkom u 19 sati. Nastupit će recitatori, pjesnici, pjevači i tamburaši, čut će se riječ o tome što se i koliko radilo, a početak će i obilježavanje 100. obljetnice rođenja pojedinih hrvatskih velikana u Srbiji. Dječji dramski odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* izvest će igrokaz *Kod liječnika* po tekstu **Đule Milodanović**, redateljice **Nevene Mlinko**. I ove godine, kako najavljuju organizatori, publiku očekuje ugodno iznenađenje u riječi i knjizi!

Veliko bunjevačko-šokačko prelo u Somboru

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* priređuje 85. *Veliko bunjevačko-šokačko prelo*. Prelo će biti održano 2. ožujka u Hrvatskom domu, a okupljanje gostiju je u 19 sati i 30 minuta. Domaćini najavljuju preljску večeru, zabavu uz tamburaše i bogatu tombolu.

Pokladni bal u Monoštoru

MONOŠTOR – KUDH *Bodrog* iz Monoštora organizira u subotu, 2. ožujka, pokladni bal pod maskama. Bal će biti održan u Domu kulture u Monoštoru (Ivana Gorana Kovačića 34), s početkom u 19 sati. Cijena ulaznice je 100 dinara.

Mačkare u Surčinu

SURČIN – Hrvatska čitaonica *Fischer* iz Surčina organizira u nedjelju, 3. ožujka, *mačkare* u svojim prostorijama (prostorije Župe Presvetog Trojstva u Surčinu, Vojvođanska 283). Pokladni običaj počinje u 17 sati. Ulaz je slobodan, uz obvezne maske.

Prelo sićanja u Subotici

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* i KD *Ivan Antunović* iz Subotice organiziraju deveto po redu *Prelo sićanja* koje će biti održano u nedjelju, 3. ožujka, u svečanoj dvorani Centra. Okupljanje sudionika je u središtu grada kod spomenika Presvetog Trojstva u 17 sati. Slijedi sudjelovanje na misi u Franjevačkoj crkvi u 17.30 sati. Nakon mise, sudionici odlaze na prelo koje počinje u 19.30

sati. Jedini uvjet za sudjelovanje na ovom prelu jest da ste odjedven u svečanu bunjevačku zimsku nošnju.

Gala koncert tamburaškog odsjeka

SUBOTICA – Muzička škola u Subotici obilježava 150 godina postojanja, a u povodu ovoga jubileja tamburaški odsjek priređuje gala koncert kojim ujedno želi obilježiti i 65 godina izučavanja tambure u toj školi. Koncert će biti održan u utorak, 5. ožujka, u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, s početkom u 19 sati, a ulaz je besplatan. Na koncertu će nastupiti sadašnji učenici tambure, solisti, komorni sastav *Triola*, te dječji tamburaški orkestar Muzičke škole, srednjoškolski zbor, te veliki tamburaški orkestar koji je formiran za ovu prigodu, a čine ga profesori, sadašnji učenici, te nekadašnji učenici koji su završili srednju školu za tamburu. Ujedno će biti prikazan i kratki film o tamburaškom odsjeku subotičke škole.

Večer pjesama Olivera Dragojevića

SUBOTICA – Koncert pjesama jednog od najpoznatijih hrvatskih pjevača **Olivera Dragojevića** će zbog velikog zanimanja publike biti ponovno održan u HKC-u *Bunjevačko kolo*, i to u subotu, 9. ožujka, s početkom u 20 sati. Najveće hitove ovog muzičkog velikana izvodi **Marko Žigmanović** sa svojim bendom. Ulaznice po cijeni od 500 dinara mogu se kupiti u Caffe-u *Brokat* i butiku *Woodoo*.

Poziv za Liru naivu 2019.

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica i Bunjevačko-šokačka knjižnica *Ivan Kujundžić* pri KD *Ivan Antunović* Subotica pozivaju na 17. susret hrvatskih pučkih pjesnika iz Vojvodine pod nazivom *Lira naiva 2019*. Zainteresirani pjesnici trebaju poslati 3-5 svojih (neobjavljenih) pjesama koje mogu biti pisane standardnim hrvatskim jezikom ili ikavicom (bunjevačkom ili šokačkom), a bit će objavljene u zbirci. Susret *Lira naiva 2019* bit će održan 25. svibnja u Surčinu. Pjesme i prijavu (s kraćom biografijom te fotografijom/portret), u wordu, treba poslati do 7. travnja 2019. na adresu: Hrvatska čitaonica, Bele Gabrića 21, 24000 Subotica ili putem elektroničke pošte na adresu: katarina.celikovic@gmail.com. Detaljnije informacije mogu se dobiti putem telefona broj +381/64-211-31-86.

Znanstveni kolokvij ZKVH-a u Zemunu na temu tradicijske baštine srijemskih Hrvata

Uskrsni običaji koji su se očuvali

Uskrsni običaji srijemskih Hrvata i Hodočašće Snježnoj Gospi na Tekijama, bile su teme LVIII. znanstvenog kolokvija u organizaciji Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, koji je održan 24. veljače u Zemunu, u župi Uznesenja Blažene Djevice Marije. O ovim temama govorile su studentice Filozofskog fakulteta u Zagrebu **Marija Rojko** i **Ines Siuc**. Njihovi radovi su rezultat terenskog istraživanja provedenog 2017. i 2018. godine na području Srijema. Istraživanje je realizirano u suradnji Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu i ZKVH-a, a pod mentorskim vodstvom prof. dr. sc. **Milane Černelić**.

Unatoč tome što je kazivača sve manje, studentice su tijekom boravka u Srijemu uspjele sakupiti dovoljno informacija o običajima koji su se prakticirali nekad, ali i onima koji su se sačuvali i koji se prakticiraju i danas.

Uskrsni običaji

Tijekom boravka u Srijemu studentice su istraživale lokalitete u Nikincima, Srijemskoj Mitrovici, Golubincima, Petrovaradinu, Rumi i Hrtkovcima. Zemun je bila posljednja postaja njihovog terenskog istraživačkog rada. Studentica Marija Rojko istraživala je uskrsne običaje srijemskih Hrvata od Pepelnice, preko korizme, Cvjetnice, Velikog tjedna, samog Uskrsa i dana koji se slavi nakon uskrsne nedjelje.

»Moja iskustva u Srijemu su izuzetno pozitivna i bilo mi je vrlo zanimljivo. Primjerice kod običaja Pepelnice i Cvjetnice, zanimljivo mi je bilo nošenje grančica na blagoslov. Uskrsni običaji su jako slični onima koji se prakticiraju u Hrvatskoj. Posebice religijski. Ono što bih možda istaknula primjerice u Golubincima tijekom korizme, jest okupljanje mladih i njihovi tradicionalni ples i pjesme koje se u to vrijeme pjevaju. Također u Srijemskoj Mitrovici specifičan je običaj čuvanja Isusovog groba i njihovih čuvara. Istaknula bih i običaj 'polivače' koji se događa u Petrovaradinu. Mlađi muškarci u uskršnje vrijeme odlaze djevojkama koje se njima sviđaju, te ih polijevaju vodom ili parfemima, a one njih daruju uskrsnim jajima i kite ih cvijećem. Meni je to bilo vrlo zanimljivo, jer nisam čula da se takvi običaji prakticiraju u Hrvatskoj«, navodi studentica.

Tekijsko hodočašće

Ines Siuc istraživala je temu hodočašća srijemskih Hrvata Snježnoj Gospi na Tekijama. Podatke o toj temi prikupila je prilikom razgovora s kazivačima u Srijemskoj Mitrovici, Petrovaradinu, Novom Slankamenu te Rumi i Hrtkovcima, kao i promatranjem i sudjelovanjem na hodočašću u kolovožu.

»Kod moje teme je bilo malo problema s kazivačima, jer bi se često desilo da kažu da ne znaju puno o tome, da bi se kasnije ispostavilo da ipak znaju dosta toga. Vezano za ovu temu, iza

mene i nekih mojih kolega stoje dobri rezultati. Jako je važno da se zapišu neke stvari kako bi se znalo da neki od običaja još uvijek žive. Ako se nešto i promijenilo, to ne znači da toga više nema. Ljudi često misle da nas zanima samo povijest, a to nije tako. Ako je neki od običaja i nestao, promijenio se, za nas je i to važan podatak. I u tom smislu nam znači kako su se oni prakticirali nekada, a kako danas«, ističe Ines koja je 2018. godine upravo za rad o hodočašću na Velike Tekije, koji je objavljen u *Godišnjaku za znanstvena istraživanja ZKVH-a*, dobila nagradu *Franjo Marković* Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Ostala samo sjećanja

Za razliku od sela, u većim gradovima je uvijek teže doći do informacija, a i običaji se rjeđe prakticiraju. Veliku pomoć u istraživačkom radu studentica u Zemunu pružio je zemunski župnik preč. **Jozo Duspara**.

»Ova istraživanja su jako važna za očuvanje identiteta hrvatskog naroda. Naša situacija u zemlji je takva da ljudi odlaze, stari umiru, pa je teško naći nekoga tko bi mogao svjedočiti o onome što je nekada bilo. U gradu su se običaji prestali prakticirati i uglavnom su ostala samo sjećanja. U Zemunu su se često dešavale migracije i kroz povijest je Zemun uvijek bio važan grad. Oduvijek je bio raskrižje različitih kultura. Zato i ne čudi što se običaji u mnogome razlikuju«, kaže župnik Duspara.

Katarina Čeliković iz ZKVH-a je istaknula kako je ono što su studentice mogle istraživati u Zemunu, ono što opstaje uz Katoličku Crkvu i udruge. »Sve što je izvan toga okvira nažalost nama nije dostupno i postoji bojazan hoćemo li to moći zapisati«, dodala je ona.

Studentice iz Zagreba posjetit će Srijem još jednom u ožujku kada će uraditi završna terenska istraživanja. Nakon toga slijedi objavljivanje monografije o običajima srijemskih Hrvata.

S. D.

Premundureni dani

»Mačkare polako prelaze u turističku manifestaciju koja ima za cilj okupiti što veći broj turista. Ove godine pratili su nas predstavnici Federacije europskih karnevalskih gradova i nadamo se da će u budućnosti Golubinci postati europsko karnevalsko mjesto i da će nam biti pružena prilika da i po svijetu predstavljamo naše Mačkare«, kaže predsjednik HKPD-a Tomislav Vlatko Čačić

»I ma jedno prelijepo selo u Srijemu, vrijedni i marljivi ljudi žive u njemu, ali imaju tri dana u godini kada cijelo selo poludi.« Ovim riječima Golubince je davno opisao jedan putopisac boraveći u tom mjestu tijekom održavanja njihovih Mačkara. A tako je ostalo i danas. Premundureni dani ili Mačkare, stari je pokladni običaj koji se u ovom mjestu njeguje više od 250 godina. U odnosu na druga mjesta u Srijemu, običaj mačkara je u najmasovnijem obliku zadržan upravo u Golubincima. Svoju najveću popularnost ova manifestacija doživljava 1963. godine

kada organizaciju preuzima tadašnje KPD Vladimir Nazor. Od 2002. godine, kada je registriran HKPD Tomislav, udruga u svoju obvezu stavlja i očuvanje običaja mačkara i preuzima njihovu organizaciju. Do 2009. godine održavan je samo maskenbal, a te iste godine, prvi put poslije 18 godina, mačkare izlaze na ulicu u obliku karnevala.

Iz godine u godinu broj sudionika i posjetitelja je sve veći, a da su u organizaciji Mačkara članovi ove hrvatske udruge dostigli svoj maksimum, potvrđuje i činjenica da su na listi kandidata Federacije europskih karnevalskih gradova da uskoro postanu europsko karnevalsko mjesto.

Maštovite maske

Ovogodišnje Mačkare počele su 23. veljače u Sportskoj dvorani u Golubincima, kada je održan maskenbal uz izbor najljepše i najmaštovitije maske. Drugog dana manifestacije održan je tradicionalni karneval, kada su brojni sudionici u raznobojnim maskama, razdragani i nasmijani prošetali ulicama sela, ponosno predstavljajući svoje kreacije. Ni hladno vrijeme nije ih spriječilo da se i ove godine predstave u najboljem svjetlu.

Maska - prvo mjesto

Maska - drugo mjesto

»Zadovoljni smo ovogodišnjom manifestacijom i u organizacijskom smislu, ali i po brojnosti posjetitelja. Osim naših mještana i sudionika iz susjednih mjesta, došle su nam karnevalske grupe i iz drugih gradova: Šapca, Sonte i Apatina, a tu su i naši prijatelji iz Osijeka«, kaže predsjednik udruge **Tomislav Vlatko Čačić**.

Turistički potencijal

Duga tradicija održavanja ove manifestacije postala je razlogom što je ona danas od velikog značaja za cijelu staropazovačku općinu. Općina Stara Pazova podržava Golubinčane u njihovoj namjeri da očuvaju ovu lijepu tradiciju.

»Trudimo se da zadržimo njezin tradicionalni karakter. Osim karnevalskog dijela, tu je i onaj drugi gastronomski dio i svi posjetitelji su u prilici probati naše tradicionalne proizvode: kobasice, hlađetinu, krafne, *salenjake*. *Mačkare* polako prerastaju u turističku manifestaciju koja za cilj ima okupiti što veći broj turista. Ove godine prate nas predstavnici Federacije europskih karnevalskih gradova i nadamo se da će u budućnosti Golubinci postati europsko karnevalsko mjesto i da će nam biti pružena prilika da i po svijetu predstavljamo naše *Mačkare*«, navodi Čačić.

Potpora prijatelja

Svake godine na *Mačkare* dolaze i članovi Športsko-plesne grupe *Feniks* iz Osijeka. Tijekom dva dana boravka u Golubincima njihov ansambl uveseljavao je posjetitelje svojim plesnim izvedbama.

»*Mačkare* u Golubincima su već deset godina mjesto našeg gostovanja i dolaska na dobro druženje s dobrim ljudima. Ovakve manifestacije se održavaju i u Hrvatskoj. Najviše u Rijeci i Šibeniku, a u Slavoniji uglavnom u ovo vrijeme je to pokladno jahanje, kao recimo u Tenji i okolici Osijeka. Drago mi je što

se tradicija *mačkara* njeguje i na ovim prostorima i što se ljudi ovdje trude održati tu lijepu tradiciju. Ova manifestacija je fantastična stvar i ovi ljudi to jako dobro rade«, kaže predsjednik *Feniksa* **Darko Valentić**.

Potporu *Mačkarama* pružaju i članovi Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina, koji također u svom mjestu rade na očuvanju svojih običaja.

»U Golubince dolazimo desetak godina unatrag jer želimo podržati naše prijatelje u onome što rade. Mi također organiziramo maskenbal u Surčinu, ali u znatno manjem opsegu. Ova manifestacija je važna kako se običaji ne bi zaboravili te kako bismo ih prenijeli našim mlađim naraštajima«, kaže **Josip Čačić** iz Čitaonice *Fischer*.

I za kraj možemo samo reći: tko nije bio u prilici ove godine svratiti u Golubince i uvjeriti se u istinitost krilatice »Što je Rio za svijet, to su Golubinci za Srijem«, neka to učini iduće godine. Vrata za sve posjetitelje, željne dobre zabave, su tu uvijek širom otvorena.

S. D.

Dužijanica na Sajmu turizma u Beogradu

Veliki interes posjetitelja i medija

Na ovogodišnjem, 41. Međunarodnom sajmu turizma u Beogradu, na štandu Turističke zajednice grada Subotice, predstavila se i Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* iz Subotice, odnosno istoimena manifestacija. Bilo je ovo prvo predstavljanje *Dužijance* na ovoj reprezentativnoj sajamskoj manifestaciji, najvećoj te vrste u regiji.

Dužijancu su na sajmu predstavljali ravnatelj i dopredsjednica Udruge **Marinko Piuković** i **Ljiljana Dulić, Stipan** i **Marija Kujundžić** u ulozi risarskog (kosačkog) para, **Marko Križanović** i **Matea Milojević** u ulozi bandaša i bandašice, te djevojke u nošnji (radnom ruhu – sefiru) **Katarina Piuković** i **Dunja Šimić**. Uz kontakt sa sudionicima te projekciju filmova o *Dužijancu* na video bimu, posjetitelji su mogli probati i dio *risarskog ručka* (slaninu od mangulice i domaći kruh) i *risarsku rakiju* domaću kajsijevaču koju su posluživali.

Dužijanica je privukla veliku pažnju posjetitelja među kojima su se vidjela mnoga poznata imena iz svijeta filma i glazbe. Također, i pozornost medija, pojedinih televizijskih kuća i *Radija 202*. Štand su posjetili i predstavnici udruge Hrvatski kulturni centar iz Beograda.

»*Dužijanica* je pokretni muzej bunjevačkih Hrvata na ulicama Subotice. Ona je veličanstvena priča o zemlji i zahvalnosti, radu

i umjetnosti, povijesti i budućnosti bunjevačkih Hrvata«, izjavio je direktor UBH-a *Dužijanica* **Marinko Piuković**.

Na ovogodišnjem Sajmu turizma u Beogradu, koji je održan pod sloganom *Ljeto je bliže nego što mislite*, sudjelovalo je 1.103 izlagača iz pedeset država, a ukupan broj posjetitelja bio je blizu 70.000. Ovogodišnja zemlja partner bila je Bugarska.

Lj. C.

Maskenbal HKPD-a Matija Gubec iz Rume

Raznobojne i maštovite maske

U prostorijama HKPD-a *Matija Gubec* u Rumi u subotu, 23. veljače, održan je tradicionalni Maskenbal. I ove godine okupio se lijep broj djece ali i odraslih, obučenih u raznobojne i maštovite maske, a najkreativnije i najljepše su nakon ocjene žirija, i nagrađene. Ovaj događaj je još jedan u nizu, koji članovi hrvatske udruge iz Rume organiziraju svake godine, a u cilju očuvanja svoje tradicije i kulture.

S. D.

Leszek Kołakowski: *Ključ nebeski*

Zdrav razum kontra vjere u Apsolutni

Ujedačno bogatom koliko i raskošnom opusu filozofskog stvaralaštva **Leszeka Kołakowskog** (1927. – 2009.) svakako će se uvijek u prvi plan isticati njegovi *Glavni tokovi marxizma* (I., II. i III.), *Religija: Što ako ne postoji Bog?* ili pak *Pozitivistička filozofija* kao kapitalna djela u kojima se na briljantan način bavi pitanjima ideologije i vjere. Ali... postoji knjiga Kołakowskog, knjižica bolje reći, za čije razumijevanje nije potrebno obilje propratne literature niti neka velika filozofska naobrazba. Riječ je o, ako ju niste čitali, *Ključu nebeskom*.

Ključ nebeski prvo je djelo Leszeka Kołakowskog, napisano davne 1957., a kod nas prevedeno i objavljeno početkom osamdesetih godina prošloga stoljeća u paralelnim izdanjima edicije Zora Grafičkog zavoda Hrvatske i BIGZ-a (kasnije i *Platoa*). U ovom djelu, koje se u svim izdanjima i na hrvatskom i na srpskom pojavljuje zajedno s *Razgovorom s đavolom* (nastalo 1965.), Kołakowski se bavi razmatranjem sedamnaest priča iz Staroga zavjeta, od Postanka svijeta do plesačice Salome koja je zatražila glavu proroka Ivana Krstitelja. Ali... kakvim razmatranjem!

U svaku priču koju je odabrao iz Staroga zavjeta Kołakowski od početka ulazi s neskriivenom porugom kao odgovorom zdravog razuma na brojna čuda koja su se u to vrijeme redovito događala. Zaista je gotovo nemoguće reći smije li se čovjek više dijalogu anđela i Bileama koji nije razumio da Bog progovara kroz usta njegove magarice, interpretaciji slijeda događaja u ljubavnom trokutu između Sare, Abrahama i lijepe sluškinje Agare, priči o grunfovskoj vjernosti Joba ili pak knjiži Isusa Navina o »poznatoj špijunsko-muzičko-običajno-koljačkoj aferi koja se dogodila u gradu Jerihonu«. Čak i ako mu priče iz Staroga zavjeta nisu poznate, čitatelj s lakoćom prati događaje koje Kołakowski interpretira, dajući im karakter satirične filozofije koja za cilj ima prodrmati same temelje tisućgodišnjih dogmi. Ako već čitatelj tijekom autorovih interpretiranja priča nije ponukan i sam uključiti razum do procesa zaključivanja, to ga kao nagrada čeka na kraju svake od njih u vidu po nekoliko pouka (»naravoučenija«) koje iz različitih uglova razmatraju upravo prijedeno gradivo. Svaka od njih predstavlja

Čak i ako mu priče iz Staroga zavjeta nisu poznate, čitatelj s lakoćom prati događaje koje Kołakowski interpretira, dajući im karakter satirične filozofije koja za cilj ima prodrmati same temelje tisućgodišnjih dogmi

sam vrh izbrušenog intelekta, a neke od njih svojom efektnošću i značenjem ravne su preživjelim a neupitnim narodnim mudrostima. Takva je svakako pouka »da bi se spasla glava u velikom sukobu, nije dovoljno baviti se prostitucijom u fizičkom smislu« (»Rahaba ili usamljenost prava i hinjena«) ili pak: »u suprotnosti je sa zdravim razumom upotrebljavati zdrav razum u svađi s apsolutnim razumom« (»Bileam ili problem objektivne krivice«). I, naravno, brojne, brojne druge koje jedva čekaju da budu pročitane, u mislima prožvakane i kroz zaključak pročišćene.

Ono čime se – osim britkog i fenomenalnog humora i satire – odlikuje *Ključ nebeski* svakako je i stil Kołakowskog: originalan, vrhunski i neponovljiv, prožet najfinijim izrazima koji svojom tananošću najpreciznije dočaravaju prirodu materije (drugim riječima: »što je pisac htio reći«) u njezinu iskonskom (u ovom slučaju biblijskom) značenju. Iako treba skinuti kapu i načiniti naklon do poda prevoditeljima na hrvatski (**Slobodanka Poštić**), odnosno na srpski (**Petar Vujičić**) neponovljivi užitek zacijelo je znati poljski i pročitati ga u originalu. I pored toga, *Ključ nebeski*, ma koje izdanje u ruci imali, pružit će vam zadovoljstvo čitanja kakvo se ne doživljava svakoga dana.

U zaključku ove preporuke svakako nije zorega preporučiti bar još dvije stvari. Ako ste se već odlučili na čitanje *Ključa nebeskog*, potražite zatim i *13 bajki iz kraljevine Lajlonije* od istoga autora, kao neobično štivo u kom ćete biti upoznati s misaono-logičkim vratolomijama »a la Kołakowski« koje će vam – kako se to preporuča za križaljke ili sudoku – »razviti moždane vijuge«, odnosno pokazati koliko je širok horizont misaonog procesa u odnosu na svakodnevni kalup. Druga preporuka je: ako vas agnostičko-ateističko poigravanje-propitkivanje neupitnih autoriteta kakav je Bog vrijeda, *Ključ nebeski* nemojte ni pogledati, a kamoli ga uzeti u ruke, jer je – sa stajališta istinskog vjernika – ovdje riječ o čistoj herezi, dodatno pojačanoj blasfemijom. Kao dokaz za ovu tvrdnju upotrijebit ćemo treću pouku Kołakowskog iz dvanaeste priče u *Ključu nebeskom* (»Job ili Antimonije vrline«), a koja glasi: »vrlina vjernosti po svaku cijenu ne traži uopće jak razum«.

Zlatko Romić

Igrom ka Bogu

Iako je Crkva još 31. siječnja proslavila sv. Ivana Bosca, utemeljitelja salezijanaca, članovi ove velike obitelji po čitavom svijetu, svaki na svoj način, trude se njegov duh povjerenja i ljubavi prema djeci i mladeži pronositi i učvršćivati. Uronivši u to ozračje katehistica **Kristina Ralbovski** i njezin brat blizanac **Dominik**, svećenik Subotičke biskupije, još od 1980-ih, kada su oni bili mladi, rade s mladima i za mlade u duhu don Bosca.

»Službeno sam 1991. postala katehistica župe Presvetog Trojstva u rodnoj Selenči, u kojoj se salezijanski način pristupa mladima snažno učvrstio, između ostalog potaknut od redovnika salezijanaca iz Slovačke (imamo i onih podrijetlom iz naše župe), te redovnica salezijanki iz Slovenije (iz naše župe smo imali jednu sestru salezijanku) i podržavan od pokojnoga župnika **Michala Zolareka**«, kaže Kristina Ralbovski.

Ona navodi da je prva don Boscova zabava organizirana 1996. godine uoči blagdana osnivača reda. »Posjetio nas je naš tadašnji bogoslov **Zlatko Kubanović** sa svojim prijateljem **Ondrejem Pučekom**, koji nas je je promatrao i predložio da napravimo zabavu za djecu i mladež. Nju od tada zovemo *Don Boscova zabava*. Gdje god da se nađemo, mi je organiziramo: u Selenči, Sonti, Vajskoj, a odnedavno i u Hrvatskoj, u slavonskim selima Josipovac, Jelisavac i Markovac, u kojima žive Slovaci.«

Zabave, u čijem organiziranju blizanačkom salezijanskom paru pomaže »vojska« animatora, nisu uvijek vezane za pokladno vrijeme. Organiziraju se koncem siječnja, te prema mogućnosti pojedinih župa.

»Naši susreti imaju strukturu. Sastoje se od igre, plesa, igroka-za iz života don Bosca, kojega odglumi vlč. Dominik – sveca koji je pobjegao iz raja da bi došao do nas da vidi kako mi proslavljamo njegov blagdan i da se raduje s nama. Slijedi tombola, pravljenje šećerne vune, kokica, i natjecanja. Susret uvijek završi molitvom tri Zdravo Marije, koje je don Bosco preporučivao moliti, te blagoslovom«, kaže sugovornica.

U organizaciji vrlo su bitni animatori, kako oni koji žive u župama-domaćinima susreta, tako i oni koje povedu sa sobom.

»Oni već imaju iskustva u radu s mladima. *Don Boscova zabava*, naime, nije samo za školsku djecu. Ona je otvorena svima, od vrlo male djece do njihovih roditelja. Mjesta i aktivnosti ima za svakoga. Ti susreti su vrijeme koje želimo provesti jedni s drugima i svakome dajemo ono što njemu odgovara«, kaže Ralbovski.

Don Boscove zabave traže veliki prostor, no i ako je mali, organizatori se prilagode. Obično traju jedno popodne. Posljednja je održana 17. veljače u župi sv. Lovre u Sonti, dok je 3. veljače zabava bila u župi sv. Jurja u Vajskoj. Teško da je moguće da su bilo koji drugi događaji ove zime okupili u ova dva mjesta toliko djece kao što su to naizgled staromodne, ali duhom bogate zabave.

M. Tucakov

U srijedu počinje korizma

U srijedu, 6. ožujka, započinje korizma. Vrijeme pripreve za najveći kršćanski blagdan Uskrs. Na Pepelnicu ili Čistu srijedu vjernici se posipaju ili im se pepelom križa čelo, što predstavlja čin pokore, a na to nas podsjećaju svećenikove riječi »Obratite se i vjerujte evanđelju«. Toga dana ujedno je i post i nemrs. Post obvezuje sve vjernike od navršene 18. pa do 60. godine života, dok nemrs obvezuje sve katolike koji su navršili 14 godina života u sve petke, a napose korizmene. Također, počinje pobožnost križnoga puta.

Zaručnički tečaj

Zaručnički tečaj, kao priprava za sve one koji se namjeravaju vjenčati ove godine, kao i za starije od 18 godina, započinje 11. ožujka i traje tjedan dana. Početak je svakoga dana u 19.30 sati u Harambašićevoj 7 u Subotici.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Stvoriti realnu sliku o sebi

Skloni smo o sebi misliti uvijek dobro i prikazivati se u dobrom svjetlu. Ponekad smo stvarno uvjereni u to da smo od drugih bolji, a ponekad, iako svjesni svojih mana, sami sebi lažemo i ne želimo čak ni sebi priznati svoje slabosti. A upravo je realna slika o sebi i svijest o svojim manama i grijesima ono što treba posjedovati pravi kršćanin, jer jedino svjestan svojih slabosti može ponizno stati pred Boga, iskreno se pokajati za svoje grijehe i napredovati u dobru.

Slijepac slijepca vodi

Ljudi su skloni smatrati sebe besprijekornima, stoga i uzorom drugima, osobito kada je riječ o pitanjima morala i vjere, zaboravljajući da su to za čovjeka osobito »skliska« područja, gdje često činimo ne baš tako uzorne stvari, a nalazimo za njih opravdanje, ili čak grešaka nismo ni svjesni. I Židovi su sebe smatrali uzorom i svjetlom drugim narodima, jer su imali privilegij da im se objavio Bog, koji im je dao Zapovijedi kao smjernice za život. U Isusovo vrijeme kao da je ta svijest bila posebno jaka, osobito među farizejima, koji jesu poznavali i poštivali Zakon, ali nisu srcem prijanjali uz njega te im se može prebaciti da su bili dvolični i oholi. Stoga nije slučajno da se Isus svojim slušateljima jednom prigodom obraća usporedbom u kojoj bi se mnogi trebali prepoznati: »Može li slijepac slijepca voditi? Neće li obojica u jamu upasti?« (Lk 6,39). Ovim riječima Isus cilja na farizeje i pismoznance, koji su bili uvjereni da jedino oni ispravno shvaćaju i žive riječ Božju te da su oni ti koji druge trebaju poučiti. Tako su za Isusa oni slijepi baš zato što misle da su iznad drugih. Njihova ih oholost sprječava u tome da spoznaju svoju grješnost i malenost pred Bogom. Svojim ponašanjem daju loš primjer te tako odgajaju ohole, umišljene i bahate poznavaoce Zakona, koji, iako poznaju sve propise i po njima žive, ne ravnaju svoja srca prema Božjoj riječi. Mi danas lako osuđujemo farizeje i pismoznance i potpuno nam je jasno u čemu je njihova greška, a jesmo li svjesni svoga ponašanja i jesmo li u stanju realno priznati kakvi smo?

Čovjeku je uvijek bilo teško priznati svoju grješnost, pa je zato uvijek bilo mnogo slučajeva da slijepac slijepca vodi: roditelji djecu, odgajatelji i učitelji učenike, različite vođe

svoje sljedbenike. Svi ti koji su vodili griješili su u istom, potisnuli su Boga iz vlastitih života i umjesto da se pouzdaju u njega, sve su uzimali u svoje ruke. Svojim utjecajem oni su Boga potiskivali i iz života drugih, a kao rezultat dugoročnog utjecaja »slijepaca« koji su se nametnuli kao vođe danas imamo društvo kojemu Bog nije potreban. Život u trendu je život bez Boga. U takvom ozračju odgajane su generacije. Priklanjamo se društvenim trendovima koji istiskuju Boga i vjeru iz naših života. A oni koji se smatraju vjernicima drže se kao farizeji, misle da su bolji od ostalih, da bolje poznaju, žive i čuvaju Božju riječ. No, treba se zapitati koliko je sve to na izvanjskoj razini, je li nam i srce uz Boga. Kod koga jest, nema oholosti i nadmenosti koju su posjedovali farizeji.

Svatko ima trun u oku

»Što gledaš trun u oku brata svojega, a brvna u oku svome ne opažaš?« (Lk 6,41). Isus nam još jednom kratkom ali snažnom usporedbom želi skrenuti pozornost na našu grješnost i pogrešne stavove. Svi smo skloni drugoga olako optuživati, a sebi praštati čak i krupne stvari. Za sebe uvijek pronalazimo opravdanje, a kod drugih samo tražimo pogreške. No, jedini je Bog onaj koji ima pravo suditi, a na nama je da procjenjujemo samo sebe te da radimo na ispravljanju svojih mana i slabosti. Isus kaže: »Ne sudite i nećete biti suđeni. Ne osuđujte i nećete biti osuđeni« (Lk 6,37). Tako malo od nas traži, a to je tako teško ispuniti. Gotovo svakodnevno smo u situaciji suditi i osuđivati druge, umjesto da se pozabavimo sobom. Nema čovjeka bez truna u oku, nema čovjeka koji nema mana i ne griješi, pa da ne mora raditi na sebi. Ipak, svakome je lakše uočiti greške drugog i kritizirati. A kad tako radimo opet smo poput farizeja koje smo etiketirali kao loše ljude.

Ne možemo nadvladati svoje grijehe ako ih ne priznamo prvo sebi samima, a onda i pred Bogom, dok ne shvatimo da nam je potrebna Božja pomoć da nadvladamo svoje slabosti. Stoga, sada pred početak korizme, zavirimo u svoje srce i smognimo snage priznati svoje grijehe i slabosti te odbacimo želje za kritiziranjem i osuđivanjem drugih.

Ana Hodak

**Marijana Vojnić Hajduk, učenica
Gimnazije Svetozar Marković**

Tambura, folklor i pravo

Šesnaestogodišnja **Marijana Vojnić Hajduk** živi u Žedniku, te svakoga dana putuje u srednju školu, Gimnaziju *Svetozar Marković* u Subotici, gdje pohađa drugi razred općeg smjera.

Marijana voli glazbu i folklor, te je to, kako je rekla, sastavni dio njene osobnosti. Osnovnu školu *Pionir* je završila u svom rodnom mjestu, a usporedo je završila i nižu Muzičku školu – tamburu u klasi prof. **Sonje Berta**. Marijana ujedno svira i u Hrvatskoj glazbenoj udruzi *Festival bunjevački pisama*, te je s ovim tamburaškim orkestrom, kao i s tamburaškim

orkestrom Muzičke škole, kojim ravnala prof. **Mira Temunović** osvojila i brojne nagrade na raznim natjecanjima i festivalima.

Osim ljubavi prema tamburi, Marijana voli i nošnju i folklor, kojim se bavi još od svoje šeste godine. Kao mala igrala je u ogranku Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo*, a po upisu u srednju školu je prešla igrati u Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Kolo* u Subotici.

Osim škole i izvannastavnih aktivnosti, Marijana u slobodno vrijeme voli igrati nogomet, trčati i družiti se s prijateljima. Kako je rekla, oduvijek ju je zanimala pravda i po tome pitanju je izuzetno uporna, te sebe u budućnosti vidi kao pravnicu.

Stigne ona i čitati, a omiljena knjiga joj je *Uspjeh, što da ne*. Kad ima vremena, voli pogledati i dobar film, a na njejoj topli listi prvo mjesto je zauzeo film *The maze runner*.

S obzirom na to da svira tamburu i igra folklor, rado sluša tradicijsku i domaću glazbu, ali skupa s prijateljima volim slušati i zabavnu glazbu.

Kako je za kraj rekla, u životu je ispunjavaju obitelji i prijatelji, pa neka tako i ostane.

Ž. V.

Je li hrkanje problem?

Noćna »opera« U TRI ČINA

Je li ikada razmišljali hrčete li noću i koliko? Znam da svi čujemo onoga ili onu pored nas, a sebe uglavnom ne, i onda tvrdimo kako mi nikada ne hrčemo... Ako i hrčemo, ništa opasno.

S posljednjom rečenicom se stručnjaci ne bi nikako složili. Htjeli mi to priznati ili ne, ima puno onih koji cijelu noć izvode »operu« i to u nekoliko činova, a kraj se ne nazire.

Liječnici govore kako hrkanje nije bezazleno i da bi moglo dovesti i do drugih zdravstvenih tegoba.

U novije vrijeme po ljekarnama se mogu nabaviti razni takozvani flasteri protiv hrkanja, za koje nisam sigurna hoće li pomoći. Možda kod nekih početnika, ali kod »ozbiljnijeg solista« nažalost ništa. Budimo jasni, ovaj problem nema veze sa spolom. Uglavnom hrču i muškarci i žene, još zamislite situaciju kada se udruže, pa krene duet...

Hrkanje i brak

O međusobnom odnosu s vašim partnerom neću govoriti, jer nije baš zgodno cijelu noć biti publika, no kako se oko toga borite, neka ostane tajna. Istraživanja kažu da je hrkanje bilo i uzrok rastave braka. Ipak smatram da ne treba pretjerivati. Ukoliko je situacija tako ozbiljna i vaš »solist« ili »solistica« ne poznaje značenje riječi »pauza«, možete vi spavati i u drugoj prostoriji. Najčešće ljudi nisu ni svjesni koliko i kako to strašno zvuči, stoga nemojte zbog hrkanja ugroziti svoj brak. Činjenica je da nam je svima san potreban, stoga nađite neko pametnije rješenje.

Pitanje je što poduzeti?

Na neke stvari možemo i sami utjecati, vrijedi probati. Trebate izbjegavati spavanje na leđima, tešku hranu u večernjim satima, alkohol prije spavanja, te lijekove za spavanje ili smirenje. Na hrkanje će utjecati i višak kilograma, mada to ne mora biti pravilo, jer činjenica je i da osobe koje ne pate od viška kilograma hrču.

Postoje ljudi koji se s hrkanjem ozbiljno bore, a njihov problem se krije u alergenima i zapušenom nosu. Njima stručnjaci savjetuju spavanje na boku i obvezno inhaliranje i vlaženje prostorija. To možete uraditi tako što ćete kupiti neki aparat za vlaženje zraka ili jednostavno svaku večer, osobito tijekom zime, na vaše grijno tijelo staviti vodom natopljen ručnik.

Liječnici savjetuju da se bar dva sata prije spavanja treba izbjegavati mlijeko i mliječni proizvodi.

Hrkanje, kao što smo rekli nije samo problem za vašeg partnera ili djecu, nego može biti i ozbiljan medicinski problem, kao razne nazalne deformacije, oslabljeni mišići jezika i grla, odebljano tkivo na vratu, dugačko mekano nepce i zapušen nos.

Promijenite položaj spavanja

Vjerojatno ste od svoga partnera ili partnerice već dobili laktom u rebra, s opomenom u vidu naređenja – okreni se! I onda se kao malo stiša situacija. Stručnjaci objašnjavaju »hrkanje se javlja kada se mekano nepce, resica, jezik, krajnici i/ili mišići koji se nalaze na stražnjem dijelu grla trljaju jedno o drugo i tako proizvode vibrirajući zvuk za vrijeme spavanja«. Dakle, jasno je: spavate na leđima i

jezik vam padne u nazad, to proizvodi zvuk koji baš i nije ugodan. Spavanje na boku pomaže, ali ukoliko vam se hrkanje pogoršava ipak potražite liječničku pomoć.

Protiv ove noćne »glazbe« postoje i razna pomagala, koja baš nisu ugodna za nošenje. Obično se koristi uređaj koji drži jezik dok vi spavate.

Neki ljudi su se čak okrenuli operativnim zahvatima, koji smanjuju hrkanje i mogu se obaviti laserskom ili kirurškom metodom.

Postoje brojne metode kako biste se riješili ovoga problema, te ih nemojte zanemariti. Obratite se stručnjacima i pustite i sebe i druge da spavaju.

Ž. V.

RECEPT NA TACNI

Gulaš od graha

Sigurno sam nekada na početku ove rubrike »ispovijedala« svoje kulinarско neiskustvo s kuhanjem graha, ali ja se toliko rado prisjećam tog svog neuspjeha da mi nećete zamjeriti ako ste već čuli. Mada, niste, čuvala sam ja to dugo kao tajnu. Uglavnom, tada zaista neiskusna, a ponesena željom za dobrim grahom, a i izrekom »prosto ko pasulj«, odvažila sam se na taj izazov. Neću mnogo detaljizirati i pričati kako su tata i brat rekli da nije loš – tada su me vjerojatno mnogo voljeli – nego prelazim u srž. Na dnu lonca ležao je skuhan grah, u sredini se nalazila neka tekucina, a po površini je plivala zaprška. Slika je govorila mnogo više od bilo kog zalogaja i grah nije bila omiljena riječ u mom kuharu. Poslije dugo godina sam prevladala ovaj problem i to uz pomoć jedne prijateljice i sad smo grah i ja u lijepim odnosima, ali mislim da nas je prvi susret obilježio zauvijek.

Ovakvi neuspjesi kod mene samo bude želju za većim uspjehom, pa na tavu stavljam novu verziju graha upakiranu u gulaš.

Potrebno: 600 g krumpira / 500 g dimljenih rebaraca / 200 g graha iz konzerve / 100 g mesnate slanine / 1 žlica mljevene paprike / 1,5 l goveđe juhe u kocki / 1 žlica mljevenog kima / 2 čena češnjaka / 2 glavice crnog luka / 5 žlica ulja / mješavina začina / papar.

Postupak: Krumpir oljuštiti, izrezati na kriške i ostaviti u hladnoj vodi da stoji do upotrebe. Usitniti crni luk i češnjak. Slaninu izrezati na štapiće, a dimljena rebarca na manje kocke. U odgovarajućoj posudi na malo ulja propržiti mesnatu slaninu, a potom dodati crni luk, te i njega kratko propržiti, pa začiniti mljevenom paprikom i naliti s malo goveđe juhe. Zatim dodati krumpir, češnjak, kim i začine po ukusu, naliti juhom i kuhati na umjerenoj temperaturi. Kada je krumpir napola kuhan, dodati suha rebarca i nastaviti s kuhanjem. Pred kraj umiješati grah i sve zajedno kratko prokuhati.

Obrana kuharice: Znam da nije neki zanat skuhati grah iz konzerve, ali valja biti dosjetljiv u ova brza vremena. Dobar tek! Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište (152)

Vama ostavljam – osudu

Protagonisti koreodrame *Othello* na molu Ženskog štranda

Prisjećamo se premijere *Othella*, održane krajem prve polovice srpnja 1986. godine u prostoru paličkog Ženskog štranda, gdje se riječima: »Vama ostavljam osudu« završila potresna i tragična priča o strasnoj ljubavi, koja će se u tijesnom prostoru svakodnevice preokrenuti u sumnju, sumanutu mržnju i zločin. U središtu tragedije je odnos između tamnopusatog Othella i Desdemone. Ona ga voli i odana mu je, ali njihova ljubav i sreća su žestok izazov za okolicu, za sve koji nisu voljeni ili im sreća naprosto nije naklonjena. Dočim Othello, hrabar i vješt ratnik, izaziva udivljenje i zahvalnost okolice, braneći Mletke od Turaka. No, taj uspješni ratnik na bojniom polju nije dorastao jednom drugom neprijatelju, koji ne paše oružje – ljudskom zlu. Vuče li ono korijene iz nedostatka ljubavi, iz zavisti ili čega drugoga, sam đavo zna. Tek Othellu se predstavlja u odori prijateljstva, poslušno mu nudi usluge, da bi ga se zavaralo i onesposobilo, navodeći ga na opaki trag sverazarajuće ljubomore.

Zlo ne može izravno protiv Othella, jer je moćan i voljen, ali ono pronalazi put kako će mu snagu okrenuti protiv nje – ga samoga, hraneći se njegovim slabostima. Raste u njegovu krilu, lukavo i strpljivo, lovi bezazlene greške svojih žrtava i okreće ih protiv njih samih. Othello, dakle, nije ni povijesna, ni politička drama, već ulomak vječite ljudske tragedije bolno srasle iz ljubavi, lakovjernosti i obmane. Postavljajući je kao koreodramu, redateljica **Nada Kokotović** povjerila je Desdemonu izvrsnoj balerini **Almiri Osmanović**, a ulogu

Cassia **Davidu Sorinu**. U baletskim numerama pokazale su se još **Ilarija Macokoli** (Emilia) i **Lea Tolnai** (Bianca). **Neđo Osman**, kao tamnopusati Othello, otjelotvorenje hrabrosti, ali i lakovjernosti, žrtva vlastita bezumlja, nastojao je i uspio pokazati svoje glumačko umijeće, dok je lago **Aleksandra Cvjetkovića** bitno pridonio gradeći povjereni mu lik. U tome su im pomogle **Eli-zabeta Kočoska**, **Katalin Szirácki**, **Ljiljana Jakšić**, **Hajnalka Szűcs**, **Milena Đumić**, **Marija Opsenica**, **Zita Gyenes**, **Irén Bada**, **Zsuzsanna Talos**, **Eva Amanatidu** i **Vera Mitrović** – tu-mačeći metamorfoze lagove razigrane, dijabolične prirode, dajući mu dimenziju sredine, javnosti iz koje narasta kao iz neke patološke posteljice. Uz **Danila Čolića**, **Zoltána Baráciusa**, **Svetislava Đorđevića**, **Damira Šabana**, **Nebojše Čolića**, **Đorđa Rusića**, **Luku Piljagića**, **Ramadana Azirovića**, **Petra Stojanovića** i **Zorana Bučevca** u koreodrami *Othello* sudjeluju još i mačevaltji *Spartaka*, jedriličari *Palića* i pripadnici oružanih snaga. Ovi potonji skrbu i za gledateljstvo, pa kada ono zauzme svoja sjedala, koja se nalaze na pontonima, vojska ih odvlači na sredinu uvala Ženskog štranda, koji služi kao pozornica. Znači, nema šetnje dok traje predstava, jer se nema kamo. Starija gospoda neka o tome povedu računa! (Napose, iz nužno dobro znanih im razloga). Inače, publika svoju ulogu u ovoj predstavi shvaća doista ozbiljno i poput nepristrane porote prati igru, ali joj se ponekad otme i uzdah divljenja i aplauza. Primjerice, kada se lago, Othello i Desdemona okupaju u jezerskoj vodi, ne bi se moglo reći baš ugodne temperature [**M. Miković**, SN, VII, 1986].

Pobjednici ljeta 1993.

Sonta je, sve do ratnih zbivanja devedesetih godina prošloga stoljeća imala dugu tradiciju u organizaciji vrlo kvalitetnih ljetnih turnira u malom nogometu. Tadašnji igrači čuvaju mnoga lijepa, nostalgična sjećanja na ta vremena. Na fotografiji koju čuva tadašnji zapaženi nogometaš *Dinama* **Siniša Dekan** može se vidjeti *Astor*, pobjednička ekipa iz 1993. i finalist 1994. godine. »Vlasnik kafića *Astor*, **Dejan Jakšić**, bio je sponzor, ali i vratar naše ekipe. Sponzorstvo u tadašnjem smislu nije podrazumijevalo novce. Kupio nam je garnituru majica, uplatio kotizaciju i počastio ekipu gdjeokom večerom. Na turniru je igralo dosta jakih ekipa, ali je bilo i autsajdera, koji su odlično zabavljali i sebe i publiku. Mi smo od početka igrali ozbiljno, bili smo odista jaki. U finalu, protiv ekipe *Boss*, igralo se vrlo žestoko, kvalitetno, što bi rekli 'na krv i nož'. Potukli smo rivala s čistih 3:0, ali pravi junak utakmice bio je upravo naš vratar Jakšić, obranivši i neobranjivo. Danas nas više nema, život nas je ubrzo nemilosrdno razbacio. Dvojica prijatelja s ove fotografije prerano su preminula, trojica su ubrzo nakon ove utakmice izbjegla u Hrvatsku, jedan u Mađarsku. Odigrali smo još i turnir naredne godine, međutim, tada se već zbivalo puno toga što nema nikakve veze sa sportom. U finalu smo igrali protiv ekipe rezervista tadašnje JNA. Nezasluženo smo poraženi, jednostavno tako je moralo biti. Te godine odigran je i posljednji sončanski turnir u XX. stoljeću«, prisjeća se Dekan. Sončanski ljetni turniri održavani su na rukometnom igralištu u samom centru sela. Privlačili su veliku pozornost ljubitelja nogometa, ne samo Sončana, nego i žitelja okolnih mjesta iz kojih se za natjecanje prijavljivalo dosta ekipa. U završnici se znalo okupiti i do 1.000 gledatelja. Organizator ovih turnira bio je tadašnji RK *Dinama*, sve do krize u radu kluba potkraj osamdesetih godina. Od tada organizaciju preuzima NK *Dinama*. Najjači turniri odigrani su tijekom osamdesetih godina. Tada je na ovim natjecanjima znalo sudjelovati i više od 30 ekipa, kako iz Sonte, tako i iz okolnih mje-

sta, pa čak i iz Novog Sada, Kule, Crvenke, Odžaka, Sombora, Apatina. Među sudionicima su bili mnogi poznati nogometaši, članovi klubova sudionika prvenstava od tadašnje II. lige, pa sve do betona. U organizaciji turnira, u vrijeme kad ga je preuzeo NK *Dinama*, najaktivniji je bio današnji tajnik kluba **Adam Domić**. »Turnire smo organizirali kako bi *Dinama* na ovaj način uspio namaknuti koliko-toliko prijeko potrebnih sredstava. Novčanih nagrada tada nije bilo, pa ipak se igralo žestoko, ostavljalo se srce na asfaltiranoj podlozi rukometnog terena. Nagrade su bile garniture majica, pokali i odličja. Osvojiti turnir bilo je pitanje prestiža, nagrade u vidu majica ponosno bi se nosile u narednih godinu dana. Osim tri prvoplasirane ekipe, nagrađivani su i pojedinci: najbolji igrač, najbolji strijelac i najbolji vratar. Danas više nismo u mogućnosti organizirati turnire. Bez jakih novčanih nagrada ne može se osigurati sudjelovanje ozbiljnijih ekipa, mladih u selu je puno manje, tako da se ne bi moglo računati ni na neki zapažen broj gledatelja. Kad se sve zbroji, od organizacije turnira klubu ne bi ostalo ništa«, kaže Domić. U prvim godinama nakon gradnje sportske dvorane OŠ *Ivan Goran Kovačić* započelo se i s organiziranjem zimskih turnira. Pokretač svih tadašnjih aktivnosti u dvorani bio je profesor tjelesnog odgoja i diplomirani nogometni trener **Goran Matić**. Svoj posao, polovicu radnog vremena na mjestu nastavnika tjelesnog odgoja u sončanskoj školi, polovicu kao uposlenik Sportskog saveza općine Apatin na mjestu koordinатора rada u dvorani, radio je znanjem i srcem. Djecu je obožavao i znao s njima, pa je u njegovo vrijeme i *Dinamova* nogometna škola imala najviše polaznika ikada. Promjenom političke garniture na vlasti u općini Apatin u Sportskom savezu je ostao bez posla, a u potrazi za kruhom s obitelji se iselio u Njemačku. Tako su ovih godina zamrli i sončanski malonogometni turniri, kako ljetni tako i zimski.

Ivan Andrašić

Projekt *Drvo*

Znaju li djeca u vrtiću što je projektno planiranje ili još bolje, trebaju li znati? Nije važno što ćete odgovoriti. Novo suvremeno doba dokazuje kako nikada nije rano učiti djecu projektnom planiranju i da se ono nalazi svuda oko nas. Stoga su odgojiteljice vrtića *Marija Petković Sunčica* u Subotici **Emina Kujundžić** i **Marina Ivanković Radaković** odlučile svoju skupinu *Pačića* (jeste, dobro ste pročitali, to su oni najmlađi u vrtiću) podučiti ovoj vještini realizirajući projekt *Drvo*.

Ideja je potekla nakon prekrasne i veoma kreativne izložbe obiteljskog stabla koja su djeca s roditeljima izradila doma.

Drvo! Odlična tema... I bi drvo!

I tako su djeca s odgojiteljicama napravila veliko drvo i postavila ga na zid vrtića. Prateći dječja interesiranja započelo je njihovo projektno putovanje. Na tom putu, koje je započelo u jesen i trajalo sve do sada kada su zajedničkom prezentacijom na roditeljskom sastanku održanom 21. veljače u vrtiću, roditeljima predstavili urađeno i naučeno.

A što su naučili? Mnogo toga.

Naučili su kako se drvo mijenja tijekom godišnjih doba. Znaite li da na drveću rastu jabuke koje beremo u jesen? E pa *Pačići* to dobro znaju i osvanule su jabuke na drvetu. Potom su se okušali i u sadnji novih voćki uz pomoć sjemenki koje nisu pojeli već zasadili u saksiju. Pazili su svoju saksiju, stavili ju na sunce i zalijevali sve dok iz zemlje nije nikla jabuka! Prava pravcata jabuka. Tu jabuku su i uživo mogli vidjeti roditelji na roditeljskom sastanku u vrtiću.

A onda su načinili *Jasenka*, pa su napravili kućicu za vjeverice na svom drvetu. One vole jesti lješnjak, žir i druge šumske plodove. A onda je stigao i advent, i obvezni adventski vijenčić, te bor. Potom

je počelo hladnije vrijeme, stigao je snijeg na njihovo drvo na zidu, imali su i sanjke (i one se prave od drveta), pravili su snjegovića, te kućicu za ptičice koju su postavili u vrtićkom dvorištu. Hladno vrijeme natjeralo je sirote vrapčice da posjete veliko drvo na zidu vrtića. Bili su gladni i smrznuti. *Pačići* su ih nahranili.

Ovako bismo još dugo mogli nabrajati što su sve *Pačići* ovoga vrtića učinili s drvetom. Bilo je tu i recitiranja, pjevanja, plesa... Svi su bili sretni. I roditelji koji su došli vidjeti novi projekt *Drvo* ali i djeca i odgojiteljice koje su to osmislile i sa svojom ekipom realizirale.

Je li ovdje kraj? Naravno da nije. Mališane čekaju nova godišnja doba i pustolovine jednog drveta.

B. I.

Stoljeće dječje opere Franje Štefanovića Šumska kraljica

O bilježavanje godišnjice rođenja petrovaradinskoga skladatelja **Franje Štefanovića** (1879. – 1924.) ove godine je u znaku 140. obljetnice njegova rođenja i 100. obljetnice nastanka njegova najpoznatijega djela, opere za djecu *Šumska kraljica*. Tim povodom Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Jelačić* iz Petrovaradina organizira svečanu priredbu u subotu, 16. ožujka, u 19 sati u amfiteatru SPENS-a (Sutjeska 2), dok će u ponedjeljak, 18. ožujka, u 11 sati u Kulturnom centru Novog Sada (Katolička porta 5a) biti izvedena opera *Šumska kraljica*. Glavni pokrovitelj manifestacije je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

M.T.

Hrckove vijesti

Promjena termina Općinske smotre recitatora

Općinska smotra recitatora *Pjesniče naroda mog* je zbog prošlotjedne obustave rada u osnovnim i srednjim školama pomjerena, te će biti održana u utorak, 5. ožujka, s početkom u 9 sati, u Gradskoj knjižnici Subotica.

Čitam i skitam

Već je mjesec dana prošlo otkako je započeo jedanaesti po redu kviz *Čitam i skitam*. Vjerujem da svi znate o čemu se radi, no ovoga puta vas samo želim podsjetiti da imate još mjesec dana. Ako još niste posudili potrebno štivo, primite se posla. Tema je divna – prijateljstvo.

Potrebno je pročitati: bajku *Bremenski gradski svirači*, ulomke iz Pustolovine *Toma Sawyera* i *Medo Winnie zvani Pooh*, kao i određene basne.

Kad ste sve to pročitali, trebate popuniti online upitnik na mrežnoj stranici subotičke knjižnice (www.subiblioteka.rs/hr/kviz-citam-i-skitam/). Još jedna važna stvar: sudjelovati u kvizu mogu svi osnovci koji su članovi Gradske knjižnice Subotica. Oni koji točno odgovore na pitanja sudjeluju u javnom izvlačenju nagrada, koje će biti 2. travnja na Međunarodni dan knjige za djecu.

Za vrijeme trajanja ovoga kviza možete se učlaniti u Gradsku knjižnicu ili produljiti godišnju članarinu po promotivnoj cijeni od 300 dinara.

Ž.V.

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom.
www.apartmani-karasic.com

Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pijeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel: 0638560635.

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m², III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morsku obalu ISTRE. Tel: 065/689-35-47.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel: 024 754760 ili 064 2394757.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama, dvije kupao, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolini Zagreba. Tel: 062-332-247.

Prodajem aparat za zavarivanje, monofazno i trofazno napajanje, kao i sjeme uljane rotke (pogodno za golubare). Tel: 064/3910182.

Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvosobna kuća od miješanog materijala, površine 90 kv m s većim dvorištem i nusprostorijama. Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski vodovod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. Interesirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobrzdni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel.: 024/532-570.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupao, tri štale, svinjci, dvije garaže, vlasnik. Tel: 064 247-09-49.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel: 063 596840 i 024 547204.

Prodaje se stambena zgrada u Kertvarosu površine oko 120 m². Tel: 024 546800.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća na kat s dva trosobna stana, 210 m², plac 650 m², Subotica, Mali Radanovac, s kompletnom infrastrukturom, plinom, dva strujna brojala legalizirana. Informacije na tel/024-546-061.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva »Kodar Energomontaža« d.o.o., Beograd, Autoput za Zagreb br. 22, ovlašten od strane investitora VIP MOBILE d.o.o., Novi Beograd, Milutina Milanovića br. 1ž, podnio je dana 20. 2. 2019. pod brojem IV-08/I-501-59/2019 zahtjev za davanje suglasnosti na studiju procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Bazne stanice mobilne telefonije NS2022_01 SU Subotica_2 na katastarskoj parceli 21124/2 KO Donji Grad, Ulica Hipodromska bb (46.091498°, 19.643961°).

Javni uvid u predmetnu Studiju može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 128, svakog radnog dana od 10 do 12 sati, od 4. 3. 2019. do 10. 4. 2019., a javna prezentacija Studije bit će održana 10. 4. 2019. godine u 12 sati u prostorijama Službe.

Uvid u predmetne studije elektroničkim putem možete izvršiti na sajtu Grada Subotice.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 5. 3. 2019.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internat

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2
TEL: 024/555785
WWW.TIPNET.RS

U Subotici trinaesti put uručene nagrade sportašima – *Medalja Lajosa Vermesa*

Štefaneku četvrto priznanje

U Subotici su trinaesti put uručene nagrade najboljim sportašima, a u okviru akcije *Medalja Lajosa Vermesa*. Četvrti put u karijeri, a treći put zaredom, ova nagrada se našla u rukama **Davora Štefaneka**, hrvča *Spartaka*, a glavna preporuka za vrijedno priznanje je svakako srebrna svjetska medalja osvojena u Budimpešti krajem 2018. godine za koju su nagrade i dijeljene.

Nikola Stantić, organizator akcije, i Danilo Dulić, mlada nada subotičkog plivanja

»Nekako su mi najdraža priznanja koja dobijam u Subotici, jer je to moj grad. Drago mi je što sam ponovo najbolji, ali bih volio da me uskoro zamijene i neki od mlađih sportaša koji se već ističu u Subotici, prije svih **Tamás Kajdócsi**, **Andrej Barna**, **Leona Rogić**... Hvala i mojim suradnicima u Sportskom savezu Srbije koji su mi omogućili da se priprelim za Svjetsko prvenstvo i da pokažem da sam i dalje među najboljim hrvčima svijeta. Želja mi je da se od aktivnog hrvanja oprostim na Olimpijskim igrama u Tokiju, ali i da svima donesem još radosti kao sportaš. Plan je potom da se posvetim sportskom radu, a kasnije i trenerskom poslu. Najviše bih volio biti trener svom sinu **Matiji**«, istaknuo je, među ostalim, Štefanek, inače i predsjednik Sportskog saveza Srbije.

Nakon glasanja trideset članova žirija, sastavljenog od novinara, sportskih radnika i trenera, za najboljeg je izabran Davor Štefanek, hrvč *Spartaka*, dok je najbolji klub Ženski nogometni klub *Spartak*. Medalje *Lajosa Vermesa* su dobili i Tamás Kajdócsi (Klub dizača utega *Spartak*) na drugom i Andrej Barna (Plivački klub *Spartak*) na trećem mjestu.

Kao i ranijih godina sportaši koji su ostvarili plasman od 4. do 10. mjesta nagrađeni su Vermesovim plaketama. Četvrto mjesto dijele **Violeta Slović** (Ženski nogometni klub *Spartak*) i **Leona Rogić** (Klizački klub *Spartak*), a peti je **Nemanja Čalasan** (Nogometni klub *Spartak* ŽK). Na šestom mjestu se nalaze **Nora Bognar** (Planinarski klub *Spartak*) i **Ervin Rožnjik** (Klub dizača

utega *Spartak*), sedmi je **Danilo Dulić** (Plivački klub *Spartak*), osmi **Miljan Milović** (Muški odbojkaški klub *Spartak*), dok deveto mjesto dijele **Nikola Sedlak** (Šah klub *Spartak*) i **Stefan Kostadinović** (Stolnoteniski klub *Spartak*). Na desetom mjestu se nalazi **Uroš Kojačinović** (Rukometni klub *Spartak*).

I ove godine je dodijeljena medalja za sportski podvig godine. Ovo priznanje od 2019. godine nosi ime po nedavno preminulom stolnotenisaču *Spartaka* **Luki Andrašiću**, a zaslužio ga je talentirani nogometaš **Vanja Zvekanov** koji je, uz ogroman talent i još veću upornost, pronašao put do talijanske Genove.

Akciju organizira Sportsko-rekreativno udruženje *Vermeš 1860* na čelu sa sportskim novinarom **Nikolom Stantićem**, a uz podršku Sportskog saveza Subotice, Grada Subotice, prijatelja i sponzora..., kao i **Mihály Vermesa**, unuka Lajosa Vermesa.

»Ovo je samo još jedna od akcija u Subotici kroz koju se slavi sport, ali i čuva sjećanje na jednog od najistaknutijih začetnika sportske ideje na sjeveru Bačke, velikog sportaša, sportskog radnika, mecenu, a po svojim shvaćanjima pionira modernog sporta u Subotici. Da je i 2018. godina u našem gradu bila u znaku sporta i sportaša potvrdila je i ova jedinstvena rang-lista na kojoj su obuhvaćeni najbolji. Rezultati i trud sportaša tjeraju i nas koji smo na drugi način vezani za sport, da istrajemo u ovakvim akcijama«, istaknuo je Nikola Stantić, organizator akcije.

D.V.

Sjećanje na Vermesa

Prije samog čina dodjele nagrada prisutnima je na priznanjima čestitao generalni tajnik Sportskog saveza Subotice **Dejan Vuković**.

»Drago mi je da je u Subotici u 2018. godini bilo mnogo sportaša koji su se istakli svojim rezultatima. Posebnu draž ovoj akciji daje i činjenica da se nagrađuje samo deset najboljih koji su ostavili poseban trag u protekloj godini. Vrijedna je ovo akcija, zato treba i čestitati i Sportsko-rekreativnom udruženju *Vermeš 1860* i sportskom novinaru Nikoli Stantiću koji organizira ovu manifestaciju, a koja, opet, čuva sjećanje na velikog Lajosa Vermesa.«

Nastavljen niz

Iza Ženskog nogometnog kluba *Spartak* je još jedna vrijedna nagrada za rezultate u 2018. godini.

»Na terenu su se djevojke i stručni štab potrudili da budu najbolji, a ove godine je to i prepoznato od više organizacija. Tako smo proglašeni za najbolji klub Nogometnog saveza Vojvodine, za najbolji klub u Subotici u okviru akcije *Sportaš godine*, a sada i u akciji *Medalja Lajosa Vermesa*«, kazao je predsjednik ŽFK-a *Spartak* **Zoran Arsić**.

Rukomet

Održan Memorijal Nikola Stambolija

APATIN – U organizaciji RK *Apatin* proteklog vikenda je u sportskoj dvorani OŠ *Žarko Zrenjanin* odigran 12. zaredom rukometni turnir, Memorijal *Nemanja Stambolija*. Sukladno očekivanjima, pobjednički pokal osvojili su jesenski prvaci Prve lige Sjever, ekipa *Sivac 69*. U prvoj utakmici domaćini su porazili ekipu futoškog *Metalca* i tom utakmicom osigurali drugo mjesto. U naredne dvije utakmice Sivčani su bili nemilosrdni i uvjerljivo porazili oba rivala. Iako drastično pomlađeni, Apatinci su igrana na ovom turniru pokazali spremnost za nastavak borbe za bodove. Jesensku polusezonu Prve lige Sjever RK *Apatin* je završio na trećem mjestu, a već u prvom proljetnom kolu bit će domaćin lideru *Sivcu*. Turnir je igran u znak sjećanja na tragično preminulog darovitog vratara *Apatina* i juniorske reprezentacije Srbije. Do kraja popunjene tribine pokazale su da je Apatin i dalje grad rukometa.

Kuglanje

Mandić i Lemićeva u završnici državnog prvenstva

NOVI SAD, BAČKA TOPOLA – U Novom Sadu i Bačkoj Topoli ovoga vikenda je odigran prvi krug završnice pojedinačnog prvenstva Srbije u kuglanju. U Bačkoj Topoli su igrale dame, a u konkurenciji 32 natjecateljke pravo nastupa u finalnom krugu stekla je i kuglašica ŽKK *Apatin Nataša Lemić*. Osvajanjem trećeg mjesta sa 600 oborenih čunjeva Lemićeva se našla među 16 najboljih kuglašica Srbije koje će

odlučivati o tituli pojedinačne prvakinja države. U Novom Sadu, u muškoj konkurenciji, u Top 16 se, osvajanjem petog mjesta s oborenih 626 čunjeva, plasirao Somborac **Danilo Mandić**. Predstavnici KK *Apatin Predrag Majstorović* i **Strahinja Jovanić** na ovom natjecanju su zakazali i nisu se uspjeli plasirati u finalno odmjeravanje snaga.

Loš vikend somborskih kuglaša

SOMBOR – Proteklog vikenda somborski prvoligaši su zabilježili neočekivano lake poraze. Kuglaši *Vihora* poraženi su od *Dunava* u Bačkoj Palanci s uvjerljivih 6:2 (3.301:3.187) i tako novosadskoj *Vojvodini* omogućili i teoretsku ovjeru plasmana u Superligu Srbije. Bez bodova su ostali i kuglaši *Korduna*. Pred svojom publikom zabilježili su poraz rezultatom 3:5 (3.230:3.3338) od kulskog *Hajduka*. U završnici prvenstva Kljajičevčanima će svi preostali mečevi biti kvalifikacijski za opstanak u društvu prvoligaša. Ekipa somborskog *Poleta* sve je dalje od sigurne zone. U ovom kolu poraženi su od *Vojvodine* iz Bačkog Gradišta rezultatom 3:5 (3.239:3.053). Somborci su posljednjeplasirani, s minimalnim šansama da se izbore za opstanak.

Kajak

Održana godišnja skupština KK Panonija

APATIN – Proteklog vikenda održana je redovita godišnja skupština jednog od najtrofejnijih klubova Apatina, Kajak kluba *Panonija*. Tajnik ovoga kluba s tradicijom dugom 80 godina **Dragan Popović** izrazio je veliko zadovoljstvo postignutim rezultatima

u 2018. godini. »Veći broj članova naše ekipe prvi put je ušao u proces natjecanja, pa sa zadovoljstvom mogu konstatirati kako su postignuti rezultati bolji od svih očekivanja. U Mini kajak ligi Srbije u generalnom plasmanu je osvojeno peto mjesto u konkurenciji 25 klubova iz Srbije, a uspjeh dobija na značaju osobito uz podatak da su se na prve četiri pozicije našli daleko bogatiji klubovi iz Bačke Palanke, Šapca, Borče i Bezdana. Postignuto je nekoliko značajnih rezultata, a osobito moramo istaknuti titulu državne prvakinja, mlade i izuzetno darovite **Lane Šokac**. U protekloj godini nastupili smo na prvenstvima Vojvodine i Srbije, te na nekoliko regata, a uspješno smo organizirali i tradicionalno

natjecanje u vožnji čamaca Apatinaca u okviru Apatinskih ribarskih večeri», rekao je, među ostalim, Popović. Istaknuo je i značajnu potporu lokalne samouprave i produžetak sponzorskog ugovora s *Apatinskom pivovaram* na 2019. godinu, što će omogućiti dalje funkcioniranje Škole kajaka, koju klub već nekoliko godina uspješno organizira tijekom ljetnih mjeseci. Na taj način svake godine se desetak novih članova aktivno uključi u rad kluba. Po završetku skupštine održan je tradicionalni koktel, kojem su najviše doprinijeli roditelji mladih kajakaša.

Nogomet

Grgić izabran za predsjednika

SOMBOR – Na skupštini Gradskog nogometnog saveza Sombor, održanoj u subotu, izabrani su novi dužnosnici ove institucije. Dosadašnji predsjednik **Dragan Bubanja** razriješen je dužnosti, na njegovo mjesto izabran je **Dejan Grgić** iz čonoplanske *Sloge*. Izabran je i novi izvršni odbor, kojega bi do 2023. godine trebali tvoriti **Milan Gagrčin** (*Radnički 1912*), **Živko Čonić** (*Omladinac*, Bukovac), **Srđan Zavišin** (*Hajduk*, Stapar), **Bogdan Jančić** (*Kordun*, Kljajićevo), **Aleksandar Sjeran** (*Jedinstvo*, Lemeš) i **Dušan Cvjetičanin** (predstavnik sudaca). Nadzorni odbor tvorit će: **Milorad Čekeliš**, **Zoran Janjatić** i **Mirko Ninković**.

Novi dužnosnici u OFS Odžaci

ODŽACI – Redoviti izbori za dužnosnike u Općinskom nogometnom savezu Odžaci održani su proteklog vikenda. Jednoglasno povjerenje za mandat u narednom četverogodišnjem razdoblju dobio je **Milojko Erić**. U Upravni odbor su izabrani **Milan Stanković** i **Dragan Dakić** iz *Tekstilca* (Odžaci), **Sándor Béres** iz *Radničkog 1918* (Ratkovo), **Ratko Lazarević** iz *Omladinca* (Deronje),

Nikola Blanuša iz *Borca* (Bački Gračac), **Bojan Nikolić** iz KMF *Pčinja* (Karavukovo), **Dorđe Pavlović** (suci) i **Ivica Pančić** (treneri). Osim imenovanih, izabrani su i najbolje rangirani sudac iz Općine Odžaci **Dušan Pančić** na dužnost predsjednika sudačke organizacije i **Nikola Pavlović** na dužnost predsjednika trenerske organizacije. Svi imenovani dužnosnici izabrani su na mandatno razdoblje od četiri godine.

Ivan Andrašić

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. Glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt »Promjena tehnologije industrijsko-skladišnog kompleksa«, na katastarskim parcelama 3691/3, 3691/11, 3691/12, 3691/13, 3691/14, 3691/15, 3691/16, 3691/17, 3691/18, 3691/19, 3691/23, 3691/24, 3691/25 i 3691/27 KO Palić, Subotica (46.113347°, 19.755547°) nositelja projekta ANDEX d.o.o., Subotica, Segedinski put br. 110.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-51-2019.pdf

POGLED S TRIBINA

Tri-nula

Kada neka nogometna momčad pobijedi s tri-nula, onda taj rezultat u pravoj mjeri oslikava njezinu superiornost u odnosu na protivnika. Ovaj rezultat u najboljoj mjeri prikazuje sportsku dominaciju, jer su ispunjene sve zamišljene trenerske premise. Postići više golova, a ne primiti niti jedan.

Hrvatski prvak *Dinamo* i njegov trener **Nenad Bjelica** uspjeli su u svega tri dana (četvrtak i nedjelja) dva puta ubilježiti famoznih tri-nula, potvrđujući snagu svoje trenutačne natjecateljske forme. Isprva je prva momčad u šesnaestini finala Lige Europe na prepunom Maksimiru deklasirala *Viktoriju* iz Plzena, izborivši plasman među 16 najboljih klubova drugog jakosnog euro natjecanja. Pobijediti nadmoćno momčad koja je jesenas igrala skupinu Lige prvaka, priznat ćete, nije mala stvar. A kada se dogodi u rapsodiji prekrasne igre i tri lijepa zgoditka (**Oršić**, **Dilaver**, **Petković**), onda je to zbilja veliko rezultatsko dostignuće. Tri dana kasnije, u derbiju 1. HNL protiv *Osijeka*, mnogi su zbog potencijalnog euforijskog šoka, očekivali pad igre i blagu nemo-

tiviranost suverenog lidera tablice. Ali posve suprotno, *Dinamov* strateg je izveo gotovo kompletnu drugu postavu i zabilježio još jednu uvjerljivu prvenstvenu pobjedu. Zanimljivo, ponovno su tri različita nogometaša zabila zgoditke (**Andrić**, **Atiemwen**, **Rahmani**), potvrđujući širinu *modre* svlačionice i kvalitetu postojećeg igračkog kadra.

Zbog svega navedenoga rezime protekloga *Dinamova* tjedna je stvarno impresivan. Dvije pobjede od tri-nula (protiv jakih protivnika), šest zgoditaka koje je postiglo šest različitih igrača, niti jedan primljeni zgoditak i rotacija dvadeset nogometaša.

Nakon 22. kola 1. HNL *modri* imaju golemih 16 bodova prednosti ispred prvog pratitelja *Rijeke* i praktično su već osigurali naslov prvaka Hrvatske. U osmini finala Lige Europe očekuje ih duel protiv *Benfice* u kojemu su prema općim procjenama šanse za prolaz 50:50.

Dodatnu čar ovom dvomeču s višestrukim portugalskim prvakom donosi i okolnost da ukoliko *Dinamo* izbore barem jedan neriješen rezultat, hrvatski nogomet će zbog poboljšanog kvocijenta u sezoni 2020./21. imati dva predstavnika u kvalifikacijama za Ligu prvaka, te tri u kvalifikacijama za Ligu Europe.

Ovaj *Dinamo* to zasigurno može!

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Mačkare u Golubincima

Iz Ivković šora

Eto mene

piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi. Ja se taman obradovo ovog sičnja, niko nije poslo ni jednu reštanciju. Ko velim sam sebi ko bog došlo ovima od digod u glavu, pa malkoc prostili nama paorima da ne moramo plaćat toliki porez. Jel se mislim ko bog njim ovi iz Evrope zapritili da se od paora ne mož toliko drpat, kad niki dan ide ova moja s kapije i viče: »Ded samo ključić od poštine škatulje, jevo ima niki cidulja«. Meni se oma smrklo, čeljadi moja. Prisio mi i pivčiji batak što sam ga glabo, a osto od nedilje od užne. To je od onog pivca što je stalno prilićo u komšiluk. Ja mu posičem krila, ajak on opet kojikako skoči na ogradu i prikobaci se priko tačaka kugod da je kaki akrobata iz cirkusa. Izio ga ko ga, ko da nema dosta ko-košaka već mora ić u komšiluk. A borme, kad sam čuo da mi se komšija upiso u niku partiju, ko velim najbolje ću ga ja turit u čorbu, ko zna kako se moj komšo sad iškulovo. Dok sam se ja tog prisio, čeljadi moja, došla i moja gospoja do mene, a vidim da je sva crvena kugod da se polila freskom farbom, pa nako iz koraka veli bisno: »Eto ti ti tvoji, ti divaniš da su se valjdar sitili malo i nas paora, da će nam prostit bar frtalj, kad ono frtalj veći neg lani i to fajin. Nikad od nji nećemo dobit ništa, sve su to vaki i naki, nikad više neću ni otić vokšovat, samo njim onda tribamo«. Kad se malkoc smirila, dodala mi te artije da i ja pogledam kad ono stvarno, tako je kako je: dobro su me opaučili s porezom. Čitam ja i čitam, a ne možem se načudit, mrmljam sam sebi u bradu: »Eto ti, Braniša moj, kad ti nećeš da se baviš politikom, manio si se. Sad lipo prodaj svinče, to jeste daj svinče kad su vaki jeptini pa lipo plati reštanciju, tako ti i triba«. A ima, bome, i taki što imadu duga na milijune pa nikom ništa, poio vuk magarca. Samo nije to tako lako, čeljadi, ni politizirat. I tu triba borme trevljat u koju ćeš stranku otić. Nemadu sve take, što kažu, beneficije. Ima da budeš i sposla iskečen zbog stranke ako nisi u onoj koja je kuražna, na priliku kugod ja, pa sad vite di ćete. Ja sam kugod mlad zdravo volio fodbol. Ta ima ko se i sića tog da sam uvik bižo sa salaša, ne od namirivanja neg ić na treninge u našu »Bačku«, jal »Željezničar«, a i do »Špartaka« sam dospio. Doduše, na kratko je bilo. E, sad vam je tako s ovom politikom: ako ne sigrate za pravu ekipu, ondak nećete daleko dotirat. A ako sigrate za veliku ekipu, ondak su vam sva vrata otvorena, ako ne i skroz oškrinuta. Tako sam i ja prošo, sigro za malu bandu pa izvisio skroz. Al pak, lipo je meni na salašu u mojim Ivković šoru. Sad nek sigraju oni mlađi, na njima svit ostaje. Doduše, obećala mi jedna da ćemo surađivat, al jeto kandar zaboravila. Baš dobro što me Periša viče da mu štogod pomognem na brzinu, ne mora bit ni na brzinu jel ova moja će kandar još dugo bit bisna a onda bolje dalje od nje. Jeto mene, Pere moj, dobri spasitelju. Idem oma sa' će mrak, ima kome je već l pao... Ajd zbogom, čeljadi moja.

Bać Ivin štodir

Pravu se poklade pri poklada

piše: Ivan Andrašić

Poslidnji nekoliko miseci bać Ive prošlo za dram. Samo što se odmorili o Božića i Nove, došle poklade. Njegova više ne ide u fabriku. Nadnica nema pa nema, ne bi više ni radila ko ljudi za bumbaču. A valjalo bi je malo i odaniti pri neg se krene u Švapcku. I to će za dram, gazda bi ji mogo pozvat već za Uskrs. Možda koji dan prija, jal koji dan potli. Bać Iva okljaštirjo vočke, posadijo još koišta, pa sad čeku da se razvrmeni i da se latu bašće. Jedino neće više puno, jesenas poašovili upolak manje neg raniji godina. Jedan komat otoga metnili salati i crna i bila luka. Luk se već krenijo, lipo se vidu redovi. Metniće još redićdva zelenja, sose, paprike i kompira. To jim i dosta, što fali ima na pijacu i po dućana koliko i čega oš. Sve se to bać Iva i njegova izdivanili za fruštukom. Ona se naudarala slanine i luka, njemu skuvala jajce i ocikla komatić crnoga kruva. Skuvala i čaja, njoje o šipka, njemu o koprive, ne zna već ni za koju bolu valja. Samo što otrisal usta, taksa sto lajat da se pokida. Još ni ni dotrčo do pridnjega dvora, u kujnu svaj zaduvan unišo kum Tuna i dušmancki grunijo vratima zasobom. Ni Boga jim ni nazvo, oma sijo zastal. »De, kumo, nalji mi jedan polučak, da malo dojdem sebe«, veli, pa istom onda skine kaput i dade bać Ivine da ga obisi na rafu. Oma opazili, navučen u svečani ancug, ko da će u svatove, a cipele se sjaju, mož se nagledat na njima. »Znadete, danas sam došo u naše selo svečano otvorit novo stajalište za avtobuse ispid stare pošte, a potli obit škulu i obnarodovat jim da će najdužje za pet godina dobit nova sokočala. Zoto sam se i moro lipo navuč, jal će dojt i naša televizija i nekoliko novina, ni najveći što najmanje koštu. Beštelovaće mi ka budem divanijo, pa da ne ispadem makarkaki«, veli kum Tuna, a narogušijo se ko čuran. »Bome, kume, ne znam šta to radite i komu mažete oči. Kanda pravite poklade pri poklada. To za stajališta ščim obnarodovano, bilo mi jako čudno. Lane pravili nova, sad već ne valju. Va nova, što ste vi dana napravili, vidim, imadu svakaki čudesa na sebe, pa će i svitlit ko kriškringli i punit telefone i imu nikaki internet, jedino mista za sist ima samo za jedno čeljade. Vada još jrdino ne možu drafat leđa nima što čeku avtobuse«, veli bać Iva, pa se lati nove bukarice čaja. »A znadeš, kume, mene baš ni ni do svi ti cirkusa, ako već idem čekat avtobus, ne bi ništa filtozirala, najvažnije mi digoda sklonit glavu ako pada kiša. Telefon napunim doma, a šta će mi i internet, uvik na stajalište potrefim dojt ka i avtobus. Baš mi i ni važno jal svitli, jal ne, ščim se smrkne, avtobusi svakako više ne idu. A kaki su, još malo, pa neće moć it ni po danu. I nako, malo malo, pa kojigod ne može do varoši, kažu pokvarijo se. A vidim u ti vaši novina da ofanj i košta, zote novce u selu mož kupit jednu malo bolju kućicu. Ništa se mislim, ne znam jal toliko stvarno košta, jal se i kogod malo ovajdijo nuskraj? Ne mož radit oko meda, a ne ulipit prste«, veli bać Ivina i nalje mu još jedan polučak.

NARODNE POSLOVICE

- Kakav gost, takva čast.
- Tko svašta za zlo prima, on za društvo nije.
- Nit' luk jeo, nit' luk mirisao.
- Tko me je lani bio, ni danas mi nije mio.

VICEVI, ŠALE...

Gužva u gradskom autobusu i žena viče:

- Ima li ovdje liječnika?
- Evo me, ja sam liječnik – javlja se čovjek u masi ljudi.
- Rješavam križaljku, treba mi pomoć, bolest od četiri slova?

Razgovaraju dva stara prijatelja:

- Živiš u Americi, koliko zarađuješ?
- 5.000 dolara mjesečno.
- Nije loše, a koliko trošiš za život?
- Pola.
- A što radiš s ostatkom?
- E, to se kod nas ne pita.
- Koliko ti zarađuješ u Srbiji?
- 150 eura mjesečno.
- A koliko trošiš za život?
- 1.000 eura.
- Kako? Pa gdje nabaviš ostatak?
- E, to se kod nas ne pita!

Pita sin mamu:

- Mama, što znači »razmjena mišljenja«?
- To ti je kad tata dođe u kuhinju sa svojim mišljenjem, a ode s mojim.

DJEČJI BISERI

- Banka kaže koliko možeš novaca dobiti.
- Najbolje i najzdravije mlijeko je kad muzeš kravu i ništa ne staviš u njega.
- Mirovina je neko mjesto gdje osvojiš neke novce.

FOTO KUTAK

Ajmo se jesti

**PETAK
1.3.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Riječ i život: Vrednote u Hrvatskoj
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:45 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:15 Bajkovita Hrvatska:
18:26 'ko te šiša
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Pisac iz sjene, američki film
22:15 Dnevnik 3
22:49 Prava frekvencija, američki film
00:44 Ludnica u Clevelandu
01:04 Don Matteo
02:02 Vjetar u leđa
02:47 Dr. Oz
03:27 Morski sisavci - Prvaci dubina, dokumentarni film
04:17 Na obalama
Nila: Između pustinje i Sredozemnog mora, dokumentarna serija
05:02 Dolina sunca, serija
05:47 Skica za portret
06:00 Imperij, telenovela

05:29 Kultura s nogu
05:59 Regionalni dnevnik
06:44 Pustolovine Vilka i Tile,
07:06 Juhuhu
10:18 Lavlji brlog, serija
10:44 Školski sat: Ples na svili
11:16 Mačji planet: Cornish rex, dokumentarna serija
11:46 McLeodove kćeri
12:31 Cesarica - HIT siječnja
12:39 U ladanjskoj palači, dokumentarna serija
13:27 Izradi sam: Izrada ruksaka
13:37 The Brittany Murphy Story, američki film
15:01 Istina ili mit: Je li fitness samo trend ili dio higijene tijela
15:09 Na obalama
Nila: Između pustinje i Sredozemnog mora, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik

16:40 Cesarica - HIT siječnja
16:46 Morski sisavci - Prvaci dubina, dokumentarni film
17:37 Luda kuća
18:13 Kruške i jabuke
19:01 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Deset malih vojnika, serija
21:31 Glasgow: Atletika - dvoransko EP, prijenos
23:00 U potrazi za Kleopatrom, dok. film
23:54 Igra prijestolja
00:47 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
2.3.2019.**

07:00 Klasika mundi
08:00 Neukroćeni i nedužni, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:13 Mijenjamo svijet: Trgovina krvlju, dokumentarni film
14:07 Zajedno u duhu
14:42 Prizma
15:30 Istrage prometnih nesreća
16:00 Zdrav život
16:30 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Jeđupi u Dubrovniku
17:40 Lijepom našom
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Zvijezde pjevaju
21:35 Aleksandar Veliki, njemačko-američko-francuski film
00:30 Dnevnik 3
01:15 Rampart, američki film
03:00 Neukroćeni i nedužni, američki film
04:25 Manjinski mozaik: Jeđupi u Dubrovniku
04:40 Skica za portret
04:55 Fotografija u Hrvatskoj
05:13 Treći format
05:53 Veterani mira
06:38 Prizma

06:03 Regionalni dnevnik
06:47 Pustolovine Vilka i Tile
07:09 Juhuhu
09:19 Jelenko, serija za djecu

09:54 Remek-djelo ili zlodjelo
10:55 Vrtlarica
11:20 Cesarica - HIT siječnja
11:27 Monty Don predstavlja rajske vrtove, serija
12:30 Špica, riva, korzo
13:38 Auto Market
14:08 Cesarica - HIT siječnja
14:11 Senna, dok. film
16:00 Regionalni dnevnik
16:29 Žene, povjerljivo!
17:19 Cesarica - HIT siječnja
17:25 Košarka, PH - 15. kolo: Šibenik - Split, prijenos 1. pol.
18:08 Glazbeni spotovi
18:20 Košarka, PH - 15. kolo: Šibenik - Split, prijenos 2. pol.
19:03 Glazbeni spotovi
19:15 Glasgow: Atletika - dvoransko EP, prijenos
21:53 Preživljavanje u divljini
22:41 Vikinzi
23:27 Fargo
00:29 Motel Bates
01:15 Glazbeni Top20
02:02 Klub 7
02:57 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
3.3.2019.**

07:37 Đavolja brigada, američko-britanski film
09:48 Biblija
09:58 Sv.Juraj na Bregu: Misa, prijenos
11:08 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:04 Mir i dobro
15:32 Pobjediti, izgubiti ili ljubiti, američki film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Mala ubojstva Agathe Christie - Ubojstvo na svečanosti, francuski film
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'ko te šiša
20:40 Živi spomenici - trgovima konja u Hrvatskoj: Lipicanci - ponos slavonskih ravnic, dokumentarna serija
21:40 Osamdesete: Srušite ovaj zid, dokumentarna serija
22:25 Dnevnik 3
23:05 Đavolja brigada, američko-britanski film
01:18 Nedjeljom u dva
02:13 Dolina sunca, serija
02:58 Sve će biti dobro, serija
03:43 Mir i dobro

04:08 Skica za portret
04:29 Freedom - George Michael, dokumentarni film
05:24 Osamdesete: Srušite ovaj zid, dokumentarna serija
06:04 Rijeka: More

05:05 Monty Don predstavlja rajske vrtove, dok. film
06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile, crtana serija
09:00 Hrvatski dječji festival 2018., snimka
10:35 Umorstva u Midsomeru
12:10 Lidijina kuhinja
12:40 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:45 Sjedni, odličan
14:48 Zvijezde pjevaju
16:16 Cesarica - HIT siječnja
16:20 Molokai 3 od 7, dokumentarni film
16:50 Cesarica - HIT siječnja
16:55 Rukomet, LP: Pick Szeged - PPD Zagreb, prijenos
18:30 Magazin LP
19:00 Glasgow: Atletika - dvoransko EP, prijenos
21:55 Poldark
22:50 Graham Norton i gosti
23:40 Freedom - George Michael, dokumentarni film
01:10 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
4.3.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Treća dob
11:35 Bonton:
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:45 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana

20:05 Viški memento , dokumentarni film
21:00 Crno-bijeli svijet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:10 Don Matteo
01:08 Vjetar u leđa
01:53 Dr. Oz
02:38 Sivi sokol - Gospodar nebesa, dokumentarni film
03:28 Put pod noge, pamet u glavu: Meksiko, dokumentarna serija
04:13 Dolina sunca, serija
04:58 Sve će biti dobro, serija
05:43 Skica za portret
05:50 Imperij, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile, crtana serija
10:03 Lavlji brlog, serija
10:30 Školski sat
11:05 Sjedni, odličan
11:35 McLeodove kćeri
12:30 U ladanjskoj palači, dokumentarna serija
13:45 Narednik u obitelji, američki film
15:10 Put pod noge, pamet u glavu: Meksiko
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Sivi sokol - Gospodar nebesa, dokumentarni film
17:35 Auto Market
18:05 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Žena u zlatu, britanski film
22:50 Zločinački umovi
23:45 Tai-Pan, američki film
01:50 Igra prijestolja
02:35 Narednik u obitelji, film
03:55 Noćni glazbeni program

**UTORAK
5.3.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1

12:25 Imperij, telenovela
 13:15 Dr. Oz
 14:05 Znanstveni krugovi
 14:30 Zdrav život
 15:00 Dobar dan, Hrvatska
 15:45 Don Matteo
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:44 Vrijeme
 20:05 U svom filmu
 21:00 Najčudnije vrijeme u svemiru, dokumentarni film
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:25 Hrvatska za 5
 00:15 Don Matteo
 01:14 Vjetar u leđa
 01:59 Dr. Oz
 02:44 Skrivena tajne izvora: Florida - kristalni izvori, dokumentarna serija
 03:34 Put pod noge, pamet u glavu: Kalifornija, dokumentarna serija
 04:19 Dolina sunca, serija
 05:04 Glas domovine
 05:29 Reprizni program
 05:50 Imperij, telenovela
 05:05 Izvan formata

05:50 Regionalni dnevnik
 06:34 Juhuhu
 06:35 Pustolovine Vilka i Tile, crtana serija
 10:03 Lavlji brlog, serija
 10:30 Školski sat
 11:35 McLeodove kćeri
 12:30 U ladanskoj palači
 13:45 Dječak na tajnom zadatku, američki film
 15:10 Put pod noge, pamet u glavu: Kalifornija
 16:00 Regionalni dnevnik

16:40 Skrivena tajne izvora: Florida - kristalni izvori, dokumentarna serija
 17:35 Luda kuća
 18:15 Kruške i jabuke
 19:00 Vlak dinosaura
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Milijarde
 21:00 Ljubav i ostale droge, američki film
 22:55 Zločinački umovi
 23:50 Koma, američki film
 01:40 Zakon i red: UK
 02:25 Dječak na tajnom zadatku, američki film
 03:45 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 6.3.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:20 Vjetar u leđa
 11:10 Eko zona
 11:35 Bonton
 12:00 Dnevnik 1
 12:15 Sport
 12:25 Imperij, telenovela
 13:15 Dr. Oz
 14:05 Potrošački kod
 14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
 15:00 Dobar dan, Hrvatska
 15:50 Don Matteo
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 19:59 Loto 7
 20:05 Kultura s nogu
 20:36 Cronovatori: Industrija
 21:06 Mijenjamo svijet: Dizelska dimna zavjesa, dokumentarni film

22:05 Otvoreno
 22:55 Dnevnik 3
 23:27 Ludnica u Clevelandu
 23:47 Don Matteo
 00:40 Vjetar u leđa
 01:25 Dr. Oz
 02:07 Skrivena tajne izvora: Etosha - područje suhe vode, dokumentarna serija
 02:57 Put pod noge, pamet u glavu: Kanada
 03:42 Dolina sunca, serija
 04:27 Kultura s nogu
 04:57 Eko zona
 05:22 Skica za portret
 05:25 Potrošački kod
 05:50 Imperij, telenovela

05:15 Što je klasik?
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:34 Juhuhu
 06:35 Pustolovine Vilka i Tile
 10:03 Lavlji brlog, serija
 10:30 Školski sat
 11:05 Luka i prijatelji
 11:35 McLeodove kćeri
 12:30 U ladanskoj palači
 13:35 Divlja prerijska ruža, američki film
 15:10 Put pod noge, pamet u glavu: Kanada
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Skrivena tajne izvora: Etosha - područje suhe vode, dokumentarna serija
 17:35 Luda kuća
 18:15 Kruške i jabuke
 19:00 Vlak dinosaura
 19:25 POPROCK.HR
 20:00 Nogomet, Liga prvaka - emisija
 20:45 Nogomet, LP: PSG - Manchester United, prijenos utakmice
 22:50 Nogomet, Liga prvaka

- emisija + sažeci
 23:40 Carstvo sunca, film
 02:10 Zakon i red: UK
 02:55 Divlja prerijska ruža, američki film
 04:25 Noćni glazbeni program- HTV 1, četvrtak, 07.03.2019.

ČETVRTAK 7.3.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:10 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 08:10 Dobro jutro, Hrvatska
 09:00 Vijesti
 10:20 Vjetar u leđa
 11:10 Korizma u Rogotinu, emisija pučke i predajne kulture
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Imperij, telenovela
 13:15 Dr. Oz
 14:05 Hrvatska moj izbor: Pardillos i Riffs
 14:30 Prometej
 15:00 Dobar dan, Hrvatska
 15:49 Don Matteo
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Loto 6/45
 20:05 Šifra
 21:00 Puls
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:25 Ludnica u Clevelandu
 23:45 Don Matteo
 00:40 Vjetar u leđa
 01:25 Dr. Oz
 02:10 Skrivena tajne izvora:

Palawan - skrivena rijeka, dokumentarna serija
 02:55 Put pod noge, pamet u glavu: Velika jezera, dokumentarna serija
 03:40 Dolina sunca, serija
 04:25 Sve će biti dobro, serija
 05:10 Korizma u Rogotinu, emisija pučke i predajne kulture
 05:40 Skica za portret
 05:50 Imperij, telenovela

05:20 Knjiga ili život
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:34 Juhuhu
 06:35 Pustolovine Vilka i Tile, crtana serija
 10:30 Školski sat
 11:05 Pozitivno
 11:35 McLeodove kćeri
 12:30 Nećemo reći mladenki
 13:40 Kako ne zaprositi, američki film
 15:10 Put pod noge, pamet u glavu: Velika jezera, dokumentarna serija
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Skrivena tajne izvora: Palawan - skrivena rijeka, dokumentarna serija
 17:35 Luda kuća
 18:15 Kruške i jabuke
 19:00 Vlak dinosaura
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Klub 7
 21:00 Kenjac, hrvatski film
 22:35 Zločinački umovi
 23:30 Brza promjena, američki film
 00:55 Zakon i red: UK
 01:40 Kako ne zaprositi, američki film
 03:05 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Sasvim poseban Pečuh

Konačno jedan zapis s terena. Ne mogu propustiti priliku i opet se požaliti koliko se malo putuje u posljednje vrijeme. Ali to nije ono klasično žaljenje koje izaziva suosjećanje ili tugu, nego se žalim više samoj sebi. No, nećemo baciti u sjenu zapis i činjenicu da smo proveli produženi vikend u Pečuhu. Da, da, konačno cijeli vikend u Pečuhu.

Lavovi kućice na brdašcu

Pečuh smo već obilazili, pa i predstavljali i neće biti onog školskog početka o udaljenosti, putokazima, glavnim atrakcijama, destinacijama, tavernama i spomenicima nego odmah prelazimo na glavnu stvar. Dame i gospodo, cijeli zapis posvećujemo Kulturnoj četvrti *Zsolnay*, kojoj bi se moglo posvetiti sigurno i više nastavaka, ali ću se potruditi da ovo bude informativni zapis koji će privoljeti na istraživački pothvat.

Odmah da priznam, mene je prvo privukla fotografija iz prospektata na kojoj lavovi čuvaju kućicu na brdašcu i tako je krenulo naše istraživanje. Riječ je o mauzoleju *Zsolnay*, koji neki nazivaju i pečuškim Panteonom. Ovu obiteljsku grobnicu podigao je **Miklós Zsolnay** svom ocu **Vilmosu**, a sada su tu smješteni otac, majka i sin i grobnica se nalazi na 200 metara od kulturnog kvarta *Zsolnay*.

Za svaki slučaj ako postoji neko mlado ili starije biće kojem je nekim slučajem promakao podatak, spomenut ću da je obitelj *Zsolnay* čuvena po proizvodnji keramike, porculana i opekarskih proizvoda. Njihova tvornica je poznata u cijelom svijetu, a keramika otporna na sve vremenske uvjete i korištena je za ukrašavanje zgrada. Upravo familija *Zsolnay* i čuva recept eosina, glazure koja je zaslužna za otpornost i živopisni sjaj ove keramike. Duh svega toga možete osjetiti i u Subotici pogledom na Raichlovu palaču i stubište u Gradskoj kući,

pa u Novom Sadu na crkvi Imena Marijinog i u Beogradu na hotelu *Moskva*.

U Zsolnay svijetu

Ukoliko do sada niste pokazivali posebno zanimanje za keramiku, očekujte da se to promijeni. Na površini od 50.000 m², u okviru kvarta su smještene važne kulturne institucije grada – izložbe, sveučilišni kvart, koncertne i konferencijske dvorane, centar za posjetitelje, radionica, interaktivni muzej znanosti, planetarij, prodavaonica suvenira, kafići, restorani, nekoliko igrališta za djecu, teren za košarku, lutkarsko kazalište... Ovaj spoj me oduševljava, jer kvart nije namijenjen samo turistima nego je prilagođen potrebama sugrađana koji ovdje nalaze prostor za igru, šetnju, kućne ljubimce, kratke pauze za ručak i duga popodnevna.

Mi smo krenuli od dvorana posvećenih historijatu tvornice. Problem je bio što nismo na raspolaganju za obilazak imali cijeli dan, a ispostavilo se da je bar toliko potrebno za sve. Dakle, morali smo izabrati. U najstarijoj zgradi kvarta se nalaze dvije dvorane namijenjene povijesti obitelji *Zsolnay* uobičajene u spektakularne izložbe. Ne želim opisivati svaki odjeljak ponaosob i upućivati vas, svaki djelić kvarta je vrijedan svake vaše sekunde i radoznalosti. Ulaz u svaki segment se naplaćuje, ne puno, i vrijedi. Moj savjet je da nikako ne izostavite stalne postavke o historijatu tvornice, ali i čuvenu kolekciju *Gyugyi* koja predstavlja postav više od 600 komada unikatne keramike.

Ovo je i poseban oblik turizma za mene. Jedino slično što sam doživjela je bio posjet tvornici *Murano*, gdje smo uživo gledali kako čovjek ispuhava različite oblike od stakla, pa je pred našim očima u trenu nastao divan crveni konj. To nije turizam radi turizma. To nije građevina iz vašeg vodiča pred koju stanete i fotografirate se, onda je mudro gledate i zagledate i dajete poslije neki vaš dojam ili nedojam svega doživljenog. Ovdje je čitav jedan događaj dojam, svestremenost, jedinstvenost. S ovakvog mjesta izlazite nasmijajući, bogatiji i zamišljeniji.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUHR5 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35355000000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

02.03.2019

TRADICIONALNO PRELO MLADEŽI

Početak u 21h

Ansambl Amajlija

Cijena ulaznice 100din

Promotivne cijene pića

